O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI MILLIY KITOB PALATASI INV.№

Milliy tiklanish — millat kelajagi

Milliy tiklanish

Gazeta 1995-yil, 10-iyundan chiqa boshlagan

Har oyda ikki marta chop etiladi

O'zbekiston Milliy tiklanish demokratik partiyasining ijtimoiy, siyosiy, iqtisodiy gazetasi

2005 yil, 13 may, Juma

9 (315) son

ПАРТИЯ – ҲАРАКАТДАГИ ЖАРАЁН

Ҳар қандай сиёсий партия ҳаракатдаги жонли жараёндир. Фикрлар алмашинуви, баҳс–мунозара бу жараённинг қони ва жони десак янглишмаймиз. Кези келганда, йиғилишларда, учрашувларда илгари сурилган биргина ғоя, биргина таклиф, ҳатто биргина савол қарашларни ҳаракатга солиб юборади, сўзни амалиётга айлантиради. Сиёсий партиянинг ғоятда муҳим вазифаларидан бири ҳам шу, яъни сўз ва ғояларни сиёсий мақсадларга айлантириш, фикрларни амалиётга жорий этиш!

«Миллий тикланиш» демократик партиясининг апрел ойида бўлиб ўтган пленумидаги чиқишларга қулоқ солиб ўтириб ана шундай хаёллар кўнгилдан кечди, ён дафтаримга қайд қилган иқтибосларни газетхонларимиз билан баҳам кўришни лозим топдим.

ХУРШИД ДЎСТМУҲАМЕДОВ,
Марказий кенгаш раиси:

– Партиямизга билдирилган юксак ишончни етарли даражада оқлаш учун ҳали жуда кўп иш қилишимиз керак. Ёз ойларига чиқиб, «Миллий тикланиш» партияси 10 ёшга тўлди, – деган бир кўтаринки кайфиятда гўзал тадбирлар ўтказишимиз керак. Вақт яшин тезлигида ўтаяпти, биз эса майда–чуйда ҳиссиётларга ўралашиб қолиб, катта вазифалар билан шуғуллана олмай қоляпмиз. Тошкент шаҳрининг бир неча маҳаллаларида бўлиб ўтган йиғилиш ва учрашувлар вилоятларда, олис туманларда давом этмоғи лозим.

ҚАЛАНДАР АБДУРАҲМОНОВ,
В.Плеханов номидаги Россия Иқтисодиёт академияси Тошкент филиали ректори:

– Партиянинг олдига қўйилаётган вазифаларни жадал амалга ошириш учун сафимизни ёшлар ҳисобига тўлдиришимиз жуда зарур. Партия фақат сайловолди кампаниясида эмас, доимо ҳаракатда яшамоғи керак. Институтимизда партиямизнинг мустаҳкам блокини тузишга киришдик. Сафларимизни кенгайтиришга киришар эканмиз, сон билан бир вақтда сифатни ҳам унутмаслигимиз лозим.

АШУРАЛИ ЖЎРАЕВ,
«Муштум» журнал»и ва «Афанди» газетаси бош муҳаррири:

– Сайловдан ўтмаган сафдошларимиз ўзларини партия фаолиятидан четга олишлари эътиқодсизлик. Қаттиқроқ ва тўғрироқ гапларни айта олмасак партиянинг иши юришмайди. Чекка–чеккада гап–сўз қилиб юришлар ўшандай кишиларнинг ўзларига ҳам, партиянинг шаънига ҳам тўғри келмайди. Партиямизнинг нашри бўлган газетани, унинг қиёфаси, мазмуни, мундарижасини кескин замонавийлаштириш зарур деб ўйлайман.

ШАРИФА САЛИМОВА,
Олий Мажлис Қонунчилик палатаси депутати, ЎзМТДП Тошкент вилоят кенгаши раиси:

– Манфаат учун партияга кириш – кўзбўямачилик. Бизнинг Тошкент вилоятида партиямиз аъзоларининг сони 15000 дан ошиб кетди. Туманларда иш қизғин. Очиғини айтсам, бизда аёлларимиз кўпроқ фаоллик кўрсатишмоқда. Гарчи, энг муносиб номзодларимиз сайловлардан ўтолмай қолган эсалар – да, уларнинг ҳеч бири тушкунликка тушмади, аксинча янада ғайрат билан фаолият юритишмоқда.

АБДУСАЛОМ УМАРОВ,
ЎзМТДП Марказий кенгаши аъзоси:

– Йиғилишимиз ҳам ақл, ҳам қалб билан ўтаётгани–дан мамнун бўлиб ўтириб–ман. Партиямиз миллатни юксалтиришга ўз ҳиссасини қўшса ва халқимизнинг шон–шуҳратини дунёга танитса деймиз. Шу маънода партиямизнинг ўқ илдизи жуда тўғри.Мавсумбозлик партия ишида ярамайди. Яхши анъаналарни сақлаган ҳолда янги–янгиларига интилиш керак.

ДИЛБАР ҚОБИЛОВА,
ЎзМТДП Сирдарё вилоят кенгаши аъзоси:

– Партиямизнинг фахри бўлган устозлар йиғилишимизда кўринмаётганидан афсусланиб ўтирибман. Ваҳоланки, «Миллий тикланиш» партиясига оддий ишчиларимиз ҳам ўзгача қизиқиш билан муносабат билдиришаяпти, оқсоқолларимиз киришяпти. Бундан фойдаланиб, партиямизнинг энг эзгу вазифалари, мақсад–маслагини аҳолига етказиш бурчимиз.

ЖАННАТ ТОШМАТОВА,
ЎзМТДПнинг Ёшлар қаноти масалалари бўйича котиби:

– Мен хориждаги сайловларда иштирок этганман. Дунёдаги энг илғор сайлов анъаналари бизга ҳам етиб келаётганидан севиниш керак. Шахсан ўзим партия сафида таниқли ижодкор шахслар борлигига ҳавас қилиб, «Миллий тикланиш»га аъзо бўлган эдим. Бутун куч–ғайратимни бағишладим, партия ишига. Назаримда, партия ишида аъзоларнинг, фаолларнинг ўзаро ёрдами, қўллаб–қувватлашини йўлга қўйишга эҳтиёж сезилмоқда.

МУҚИМЖОН ҚИРҒИЗБОЕВ,
ЎзМТДП Марказий кенгаши аъзоси:

– Бундай йиғилишларда жиддий ва салмоқли вазифалар белгилаб олиниши керак. Партиянинг салмоғи нима билан ўлчанади? Аъзоларининг сони билан! Одамларни манфаат ҳаракатга келтиради. Сиёсий, маънавий ва ҳоказо манфаат. Партия ўз аъзолари–нинг ғояларини ҳимоя қила билмоғи керак. Партия манфаатлар ташувчи ташкилот. Партия аниқ табақа вакиллари манфаатлари ҳимоясини зиммага олса, курашга шай турса, унинг сафлари мустаҳкамланаверади. Ҳақиқий партияга ҳеч ким хиёнат қилмайди.

БАХТИЁР МЎМИНОВ,
ЎзМТДП Фарғона вилоят кенгаши раиси:

– Вилоят кенгашлари идорасини мустаҳкамлаш керак. Газетамизни жонлантиришга ҳамма ўз улушини қўшмаса аҳвол чатоқ. Газетамизни одамларга танитиб олсак, уни ўқишади, албатта. Марказий кенгаш идорасини шакллантириш ҳам кечикиб кетмоқда, ваҳоланки, бу ҳақдаги таклифларимиз тақдим этилганига бир йилдан ошмоқда. Агар мана шундай йиғинларимизда билдирилган мулоҳазалар қолиб кетмаса, мунозарали таклифлардан фойдали хулосалар чиқарилса, партиямизнинг нуфузи ҳар қачонгидан ортиб кетишига ишонаман!

Суҳбатни мухбиримиз Ўринбой КЕНЖАЕВ ёзиб олди.

УМРИНГИЗ УЗОҚ БЎЛСИН!

–Уруш башариятнинг бошига солган изтиробларни ҳеч қачон унутилмайди, – деди Президентимиз Ислом Каримов 9 май куни пойтахтимиздаги Хотира майдонида сўзлаган нутқида.–Минг афсуски, уруш қатнашчиларининг сони йилдан–йилга камайиб бормоқда. Биз учун барча ота–боболаримиз, фахрийларимизнинг ҳаёти ғанимат. Уларнинг умрини узайтириш, ҳар томонлама мазмунли ҳаёт кечиришлари учун ҳисса қўшиш, бундай эзгу ишларни амалга ошириш, айниқса, «Сиҳат–саломатлик йили» деб эълон қилинган жорий йилда барчамизнинг бурчимизга айланишини истардим.

Дарҳақиқат, юртбошимиз таъкидлаганларидек, жанггоҳлардан омон қайтган оталаримиз саноқлигина, уларни қадрлайлик, улар яшаши керак!

82 ёшли Собиржон Бадалов ҳам минглаб юртдошларимиз қаторида Иккинчи Жаҳон урушида қатнашган. Собиржон ота Берлингача бўлган жангларда қаҳрамонлик намуналарини кўрсатган. Урушдан сўнг 60 йил қишлоқ хўжалиги соҳасида сидқидилдан меҳнат қилган отахон ҳозирда 60 нафар набирасининг бобоси. 10 нафар ўғил–қизни тарбиялаб, вояга етказган С.Бадалов «Нуроний» жамғармасининг Наманган вилояти Тўрақўрғон тумани бўлимига раҳбарлик қилиб келмоқда.

Суратда: Собиржон Бадалов умр йўлдоши Мақсуда ҳожи она билан.

Турғунбек МАҲКАМОВ олган сурат

БУГУН ЖАҲОНДА

Куни кеча 58–Канн фестивали очилди. Бу йилги фестивал ўтган йилгиларидан фарқли томонлари билан кенг оммани ўзига қаратди. Фестивалга 21 давлатдан ташриф буюрган киноишунослар, жами 60 га яқин фильмларни ўзлари билан олиб келишди. Улар ичида ҳужжатли, бадиий, анимацион ва мультипликацион фильмлар бор. Фестивал 23 май куни ўз якунига етади.

* * *

Украина Республикаси Президенти Виктор Ющенконинг телевидение орқали тўғридан–тўғри томошабинлар билан бевосита мулоқоти бўлиб ўтди. Икки соат давом этган савол–жавобни хусусий каналлар: «Ай–Си–Ти–Би», «Янги канал», «СТБ»лар олиб кўрсатди. Бундай ҳолат Украина мустақиллик йилларидаги биринчи мулоқот ҳисобланади.

* * *

12 май тонгида Япониянинг жанубий–ғарбий ҳудудида Рихтер шкаласи бўйича 4,5 балли ташкил этган зилзила рўй берди. Япониялик метеорологлар бу ҳодисанинг бир неча кун олдин бўлиб ўтишини айтишганди. Қурбонлар ва зилзиладан жабр кўрганлар ҳақида маълумот йўқ.

* * *

Машҳур поп юлдузи Майкл Жексон устидан олиб борилаётган суд жараёни яна давом этадиган бўлди. Ўсмир йигитларни зўрлаганликда айбланаётган Жексонга нисбатан навбатдаги кўрсатмалар чоғида, айнан ўсмир йигитларнинг оналари Майкл билан яқин дўст эканликларини айтишди. Суд бу ҳолатни ўрганиб чиқиш мақсадида ишни кейинга сурди.

«Миллий тикланиш» партиясининг 10 йиллигига

МИЛЛИЙ ТИКЛАНИШ ДОИМ НАВҚИРОН

Келажаги буюк ва суюк Ватанимиз мустақиллигининг залворли 14 йиллик тўйи тобора яқинлашиб келаётган шу файзиёб кунларда мамлакатимизнинг, миллатимизнинг маънавий бирлигини, миллий истиқлол ғоясини ўзида ифода этган Ўзбекистон «Миллий тикланиш» демократик партияси 2005 йил 3 июнда ўн ёшга тўлади.

Халқнинг маънавий ва ижодий қувватини бирлаштириш ва уни эзгу мақсадлар йўлида сафарбар этиш ҳар бир давр–нинг, яна ҳам аниқроғи, миллатнинг, давлатнинг, жамиятнинг, шунингдек, ҳар бир партиянинг бирламчи вазифасидир. Ўн йилдирки, «Миллий тикланиш» партияси ҳам ана шу улуғвор вазифани амалга оширишга баҳоли қудрат хизмат қилмоқда.

Олий Мажлис Қонунчилик палатаси ва Сенатнинг Қўшма мажлисида муҳтарам Президентимиз Ислом Каримов Ўзбекистон «Миллий тикланиш» демократик партиясига катта ишонч билдирди. Айниқса, юртбошимиз вақт ва замон тақозоси билан бошқа партиялар номларини ўзгартириб кетиши мумкин, лекин миллий тикланиш ғояси мангу ғоялардан бўлгани туфайли бу ном ўчмасдир, деган мазмундаги фикрларини эшитганимда барча партиядошларим каби қалбим фахр ва фараҳга тўлди.

Дарҳақиқат, миллат ва халқ бор эканки, миллий тикланиш жараёни мунтазам ҳаракатда бўлади. Миллат ва халқ бор эканки, ўтмиш ва келажак, аждодлар ўртасидаги ворисийлик, уларнинг ягона мақсади – Ватан ва халқ манфаати йўлидаги узвийлиги, мушта–раклиги давом этаверади.

Зеро, миллий тикланиш бу ҳар бир инсоннинг ботиний ва зоҳирий туйғусидир. Ватанимизнинг боқий мероси бўлмиш миллий қадриятлар умумбашарий анъаналар билан халқимиз удумлари ўртасидаги ғоявий кўприкдир. У жамиятдаги турли партиялар ва ҳар хил эътиқоду дунёқарашдаги кишиларнинг ўзаро ҳамкорлиги, ҳамжиҳатлиги, бағрикенглиги, умумбашарий ва миллий қадриятлар уйғунлигига хизмат қилади.

Ҳар бир миллат ўзига хос удуму қадриятлари билан бир–биридан ажралиб туради. Миллий қадриятлар оилавий–маиший урф–одатлардан тортиб миллий давлатчилик қурилишигача бўлган улуғвор йўналишларни қамраб олади. Зеро, бизда узоқ мозийдан шаклланиб келган аждодларимизнинг миллий давлатчилик маҳорат мактаби – давлат қурилишининг ўзига хос анъаналари ва удумлари мавжуд. Жалолиддин Мангуберди, Амир Темур, Бобур Мирзо ҳамиша юртни бирлаштиришга интилдилар. Давлат яхлитлиги ва мустақиллиги ғояларини ёқлаганлар.

АҚШнинг собиқ президенти Билл Клинтоннинг рафиқаси Хиллари Клинтон хоним мамлакатимизга келганида, унинг бир асари ўзбек тилига таржима қилинди. Асар билан танишиб, муаллиф маҳалла – маҳалла бўлиб яшашни орзу қилишини тушундим. Маҳаллага уюшиб яшаш халқимиз учун узоқ мозийдан давом этиб келаётган миллий қадриятдир. Хорижликлар учун эса у орзудаги фуқаролик институтидир.

«Бир болага етти маҳалла ота–она», дейди халқимиз. Таъбир жоиз бўлса, оналик ва болалик, гўзаллик, қадр–қиммат ва ҳаёт мезонидир. Келажакни муқаддас билган, озод ва обод Ватан, эркин ва фаровон ҳаёт учун ўзини қалқон қилиб фидойилик кўрсатолган халқимиз учун баркамол фарзанд тарбиялашнинг ҳам халқона удумлари мавжуд. Мустақиллигимизнинг биринчи кунлариданоқ азалий қадриятларимизга монанд соғлом фарзанд тарбиялашга алоҳида эътибор берила бошланди. Ҳеч бир мамлакатда бўлмаган «Соғлом авлод учун» халқаро хайрия жамғармаси ташкил этилди ва соғлом авлод тарбиясини умумхалқ ҳаракатига айлантириш вазифаси қўйилди.

Ҳар мамизга мактаб дарсликларидан таниш мумтоз бадиий обида «Фарҳод ва Ширин» достонидаги Фарҳоднинг мислсиз жасоратини, Ватан ишига камарбаста матонатини ёки Ширин ва унинг ўн канизаги таърифу тавсифини бир эсланг.

Дилорому Дилоро – ю Дилосо,
Гуландому Суманбў – ю Сумансо,
Паричеҳру Паризоду, Париваш,
Парипайкар зиҳи ўн исми дилкаш.

Буюк шоир Алишер Навоий ўз достонида ўн канизакнинг ҳар бирида орзу–ҳавас қилгудек фазилатлар борлигини ва уларнинг бари Ширинда мужассамлашганини фахр билан куйлайди. Ҳар бири битта йўналиш – фиқҳ, тарих, физика, мантиқ, илми нужум каби фанларнинг етук соҳибалари бўлмиш канизаклар Фарҳодни саволга тутадилар. Фарҳод ҳозиржавоблиги билан камолот соҳиби эканлигини намоён қилади. Ҳазрат Алишер Навоий наздаги миллатнинг баркамол фарзандлари Фарҳод, Ширин ва ана шу қизлар образида мужассамдек кўринади. Соғлом фикрловчи, ҳам жисмонан, ҳам маънан гўзал – илмий салоҳиятга эга фарзандлар юрт келажаги бўлишини мутафаккир шоиримиз орзу қилган бўлса ажаб эмас.

Ўз иқтидорини намоён қилаётган ёшларга, олий ўқув юртларида намунали ўқиётган талабаларга Президентимизнинг стипендияси берилмоқда. «Таълим тўғрисида»ги Қонун, Кадрлар тайёрлаш миллий дастури ҳамда «Соғлом авлод» ва «Она ва бола» дастурларида таълим – тарбияни юксак даражага кўтариш йўл–йўриқлари аниқ белгиланди. Ўзбекистон Республикасининг «Оила» кодекси оилалар мустақиллигини таъминлашнинг ҳуқуқий негизи бўлди. Истеъдодли ёшлар учун «Ниҳол» ва Зулфия номидаги Давлат мукофотлари таъсис этилди. Юртбошимизнинг «Баркамол авлод – Ўзбекистон тараққиётининг пойдевори» деган мунаввар сўзларига ҳамоҳанг амаллар бажарилди. Бизнинг партия ҳам миллий қадриятларни халққа сингдириш оиладан бошланади деб белгилаб қўйгани ҳам бежиз эмас.

Шарқ ҳамда Ғарб фалсафаси ҳам ҳар бир жамият миллий ва умуминсоний қадриятлар ҳисобига бойиб, ривожланиб боради, деб тушунтиради.

Хўш, умуминсоний ва миллий қадриятлар нима? Уни қандай тушуниш керак?

Инсоният мавжуд экан, ҳаёту борлиқ тобора яшнаверади, авлодлар эса алмашаверади. Ўз ибтидосини узоқ мозийдан олган тарих давом этаверади. Одам Ато–ю, Момо Ҳаводан мерос оила деб аталмиш илоҳий мўъжиза: туғилиш, жуфт таналаш, рихлат – сирли салосатини эзгу амаллар ичра бойитиш, гўзал туйғулар қасри ичра яшаб ўтиш, пировардида соғлом фарзандларни камолотга етказиш ҳар бир миллат, халқ ва инсон учун ҳаётий заруратдир, яъни умумбашарий қадриятдир. Лекин халқларнинг асрлар давомида синашта урф–одатлари, анъаналари, тарбияшунослик тажрибалари аждодлар мероси сифатида янги авлодларга туганмас хазина янглиғ ўтаверади. Бу эса миллий қадриятлардир. Яъни, ҳар бир халқнинг ўзлиги, ўзига хослиги демакдир.

Ўзбек халқининг ўзлиги, миллатимизнинг ўзига беклиги абадий бўлсин. Ўзбекистон «Миллий тикланиш» демократик партиясининг 10 йиллиги қутлуғ келсин!

Раъно ЗАРИПОВА,
Олий Мажлис Қонунчилик палатаси депутати.

Нафосат диёри

«ҚАЛБИ БУТУН ШАХС...»

(Ойбек ва Абдулла Қодирий)

XX аср ўзбек адабиёти тарихида бу икки нурли сиймо алоҳида мумтоз бир ўринни эгаллайди. Абдулла Қодирий биринчи ўзбек романининг муаллифи, Ойбек серқирра ижодкор сифатида ўзбек адабиёти хазинасига ўзларининг муносиб ҳиссаларини қўшди. Бу икки адибнинг шахсий ва ижодий муносабатларини таққослаб кўриш фойдадан холи эмас. Ойбек ижодининг аввали бевосита қодирийлар тарбия топган муҳитга, жадид адабиёти, миллий уйғониш даври ўзбек адабиёти намоёндалари анъаналарига бориб тақалади. Айни чоғда, Ойбек ижоди янгича руҳиятга эга.

Ойбек қодирийлар авлоди дуч келган, қатағон машинаси юриб турган даврларга гувоҳ бўлди. Худди жадид ижодкорларига ўхшаб адабий сиёсатнинг турли-турли ўйинлари – нағмаларини бошидан кечирди. 37-йиллар-нинг талотўпларида жабр кўрди, «халқ душмани» сифатида Тил ва адабиёт институтидан ишдан ҳайдалди. Ўша машъум йилларни Зарифа Саиднсирова шундай эслайди: «Биз ҳар куни ҳали у, ҳали бу танишимизнинг қамаганини эшитамиз, кунлар ниҳоятда бетинч... Шу қора қирғин пайтида, айниқса, зиёлилар қирилиб кетдилар... Ойбекни ҳам қамалди, деган гаплар тарқалди. На кундузи ҳаловат бор, на тунда – уйқуда роҳат. Ҳар дақиқа ташвиш, ҳар дақиқа юрак титроқда...

Абдулла Қодирий, Чўлпон, Элбек, Усмон Носир, қанча-қанча ёш зиёлиларнинг бари кетди. Халқ маданияти каллакланганди.»

Алоҳида таъкидлаш керакки, Ойбек ҳаёти ва ижоди билан боғлиқ 30-йиллардаги манбалар юзасидан махсус тадқиқот олиб бориш лозим. Чунки, бу даврда Ойбекнинг аҳволи, адабий танқидчиликнинг унга муносабати яхши эмасди. Қолаверса, барча кўргиликлар тўғридан-тўғри Ойбеклар кўз ўнгида содир бўлаётган эди. Шундай бир муҳитда ижод қилиш, «Қутлуғ қон»дек ажойиб бир романни ёзиш учун ижодкор «қалби бутун шахс» (Ойбекнинг ўз таъбири) бўлиши керак, албатта.

Ойбек ўз дарди дунёсига, ўзининг бетакрор эстетик оламига эга бўлган бир ижодкордир. У икки ўт орасида туриб, 1936 йилда Абдулла Қодирий тўғрисида «Абдулла Қодирийнинг ижодий йўли» рисоласини ёзди, имкони борича холис фикрлар билдирди ва кўп ўринларда дилидаги ҳақ гаплари, ўзи тушунган ҳақиқатлар юзига сиёсий парда тутишга мажбур бўлди. Бу рисола Ойбекнинг илмий қобилиятини ва айни чоғда, ўша истеъдод эгаси билан давр ўрта-сидаги зиддиятли ҳолатларни намоён этади. Зотан, миллатнинг ойдин фикрли зиёлилари туҳматлар бўрони остида жар ёқасига келтириб қўйилган бир шароитда Чўлпон, Фитрат ва Абдулла Қодирийлар тўғрисидаги мақолалар матнини «типик жадид», «майда буржуазия вакили», «миллатчи», «синфийлик» каби сўзларсиз тасаввур этиш қийин, албатта.

Ойбек: «Илк асарларида Абдулла Қодирий типик жадид эди. Ижодининг биринчи даврлари ҳам буржуа жадид адабиёти ва ҳаракати билан узвий боғлиқдир. Асарларининг идеяси жадидизм идеологияси билан суғорилган-дир. Асарларининг мавзулари, идеяларигина эмас, балки уларнинг формал тузилишлари, бадиий хусусиятлари, даражалари ҳам жадид адабиётининг типик намуналарини ташкил этади» деганда ҳақли эди. Ойбек Абдулла Қодирийнинг дастлабки шеърлари моҳиятини ҳам, «Жувонбоз» ва «Бахтсиз куёв» номли асарларининг ғоясини ҳам бевосита жадидчиликка боғлаб тушунтирди.

«Жувонбоз»-бадиий жиҳатдан юксак эмас, аммо унда Туркистон бойлари ва болалари ҳаётининг нақадар тубанлашиб кетганлиги намойиши бор. «Туркистоннинг ўз чирик одатлари-наша, кўкнори, баччабозлик, жаҳолат ва бошқалар етмаган-дай, мустамлакачи рус буржуазияси томонидан маданият номи билан мустамлака халқига қиморхона, алкагол, фоҳишахоналар келтирилди». Инсонни маънавий таназзулга олиб борадиган бундай ҳолатлар бадиий адабиётда ўз ифодасини топ-маслиги мумкин эмасди. Эслайлик, Беҳбудийнинг «Падаркуш» пьесасида айнан пивахоналар билан боғлиқ саҳна бор. Ёки Чўлпоннинг «Кеча ва кундуз» романида Акбарали мингбоши ва Мирёқуб эпақа тез-тез бориб турадиган, мустамлакачи руслар томонидан очиб қўйилган фоҳишахона тасвирланган эпизодлар мавжуд. Абдулла Қодирийнинг мақсади «Жувонбоз»ни ёзиш орқали ўша ифлос одатларнинг, «миллий хулиган» ва «шарлотан»ларнинг миллат бошига келтираётган зарарини уқтириш эди.

Ойбек адибнинг ижодий йўлини текширар экан, ундаги асосий тенденцияларни , нафосатни аниқ сезади; гоҳо 30-йилар адабий танқидчилиги талаби ва мезонлари доирасига фикрини қамашга мажбур бўлса, гоҳо ўз ички интуитив идроки оқимида, бадиий сезим қувватининг инерцияси билан ҳақиқатни айтди.

«Жувонбоз» ва «Бахтсиз куёв»лар машқи туфайли ёзувчининг қалами чархланиб, «Улоқда» ҳикоясида жиддий реалистик ўзгариш юз берди. Ойбек бу тўғрисида шундай ёзди: «Абдулла Қодирий турмушни кўрсатишда тез ўсади. Насрчиликда унинг усталиги мукаммалашади. 1916 йилларда ёзилган «Улоқда» номли ҳикояси «Жувонбоз» ва бошқа асарларига нисбатан тенглаштирмаслик даражада юқори бир асар. Ёзувчи ҳикоя техникаси, приёмларини эгаллаган. Воқеаларни очиш, буларнинг инкишофи ва ешилиши Оврўпа новелла форма равишидадир. Бу асарда жонли бўёқли образлар учрайди. Кишиларнинг портрети аниқ, қабартиб берилади... «Улоқда» ҳикоясида ташвиқотчининг, воизнинг ўрнини санъаткор олади».

Дарҳақиқат, Абдулла Қодирийнинг жадидона руҳдаги «Тўй», «Аҳволимиз», «Миллатимга бир қарор!», «Фикр айлагил» деган шеърлари, «Жувонбоз» ва «Бахтсиз куёв» асарларидан кейин ёзилган «Улоқда» ҳикояси адибнинг воқеликни санъаткорона тасвирлаш реалистик тамойили томон юз буриши бўлди. «Европа адабиёти гази билан ўлчаганда ҳам тўлақонли асар»дан (А.Қаҳҳор таъбири) бири бўлмиш «Ўткан кунлар» романининг талқини «биографияси»да Ойбекнинг қарашлари ўзига хослик касб этади.

Ойбек рисоласида Абдулла Қодирийнинг бошқа асарларига нисбатан «Ўткан кунлар»га энг катта ўрин беради (52 бетлик рисоланинг деярли ярми шу романга бағишланган). Ойбек рисолада Абдулла Қодирийнинг бошқа асарларини текширар экан, алоҳида ички тагсарлавҳалар қўймайди. Аммо «Ўткан кунлар»ни «Тарихий роман масаласи», «Халқ массаси ҳаёти», «Тавсифий моментлар», «Сужет», «Тил» каби махсус илмий мавзуларга бўлиб таҳлил этади. Қўйилган масалалар бўйича Ойбекнинг илмий талқинларидан юз фоиз қониқарли жавоб олиш мушкул. Қолаверса, янги йирик эпик жанрнинг пайдо бўлиши ўзбек адабиётшунослиги ва адабий танқидчилиги олдига янги илмий проблемаларни кўндаланг қўйди. Руҳият моддиятга емиш бўлаётган 30-йиллар муҳитида ёзилган «Абдулла Қодирийнинг ижодий йўли» рисоласида Ойбекнинг истеъдоди ва илмий салоҳияти яққол кўринади.

Ойбекнинг: «Абдулла Қодирий ўзининг кўп йиллик адабий ижодида бир кўп типлар, инсон образларини яратган ёзувчидир. Унинг баъзи типлари унутилмас, жонли, мукаммал ишланган образлардир» деган фикри чуқур илмий асосга эга.

«Ўткан кунлар»ни кузатаётган Ойбекнинг ўткир нигоҳи қовоқ девонага келиб тўхтайди. Ҳақиқатан ҳам, Абдулла Қодирийнинг маҳорати, санъаткорона қалами қовоқ девона устида ёрқин кўринади. Романдаги кичик бир эпизодда жуда қисқа муддат иштирок этадиган шу образнинг индивидуаллиги ва ёрқинлиги ёзувчининг санъаткорлигига содда бир мисолдир.

1935 йили 10 мартда Абдулла Қодирий «Ёш ленинчи» газетасининг адабий тўгарагида ёш ёзувчилар билан учрашади ва ижодий тажрибасидан сўзлаб беради. Адиб ўз асарлари устида ишлаш жараёни тўғрисида гапира туриб, шундай дейди: «...Материални ўрганиш маҳалида энг майда нарсаларга (деталларга) ҳам аҳамият бераман. Масалан, мен ҳалиги ўрганмоқчи бўлган ерда қанча дарахт борлиги, уларнинг қанчаси эски ва қанчаси янгилиги, мен борган маҳалда ўша дарахтларда қандай қушлар қайси хилда қўниб турганлиги ва шунга ўхшаш жуда майда нарсаларгача. Биринчи қараганда бу нарсалар ҳеч аҳамиятга молик бўлмайдигандек кўринса ҳам, кейинроқ фойдаси тегиб қолиши жуда мумкин.

Масалан, «Ўткан кунлар»ни ёзиш чоғида Марғилонга борганимда, бир кўчадан ўта туриб, намозшом маҳалида, доғ қилинаётган зиғирёғининг ҳиди бурнимга урилди, мен буни эсда тутиб қолишга тиришдим. «Ўткан кунлар»нинг бир жойига шу кичкина детални киргизилганида, берилаётган тасвирнинг яна ҳам одам ишонарли бўлиб чиққани эсимда».

Бу суҳбатга Ойбекнинг иштирок этиб, ёзувчининг иш тажрибаси тўғрисидаги гапларини эшитган ёки эшитмагани бизга қоронғу. Аммо ёзувчининг юқорида ўзи эътироф этган детали қатнашган тасвирий моментни рисолада келтириб: «Бу парчада табиат тасвирига қўшилган «зиғирмойининг аччиқ иси» картинани жуда жонлантирган» дея ёзади Ойбек.

Шунга ўхшаш ўринларда икки улуғ қалб соҳибининг кўнгил садолари ҳамоҳанглик, уйғунлик касб этади. Ойбек Абдулла Қодирий бадиий-эстетик оламини яхши англади. Адиб асарларини талқин ва таҳлил қилишда жиддий ғоявий-бадиий масалаларни ўртага ташлайди. Шуни алоҳида таъкидлаш керакки, мазкур рисолада Ойбекнинг танқидий мулоҳазалари ҳам талайгина. Бироқ бу фикр-мулоҳазаларни Абдулла Қодирий тўғри маънода қабул қилди. Ўша рисоланинг асосий тезислари «Тошкент пролетар ёзувчилари йиғилишида» (Н.Каримов сўзи) Ойбек томонидан маъруза сифатида ўқиб эшиттирилади. Йиғилишда Абдулла Қодирийнинг ўзи ҳам иштирок этади. «Шу кечада иштирок этган кишиларнинг хотирлашига кўра, йиғилишдан кейин бир неча ёш ижодкорлар нотиққа ҳамроҳ бўлиб, кўчага чиқадилар. Улар орасида Абдулла Қодирий ҳам бор эди. Ёш ёзувчи ва мунаққидлар «Абдулла ака ҳозир Ойбекнинг пўстагини қоқса керак» деган андиша билан уларни зимдан кузатиб борадилар. Аммо Абдулла Қодирийда кенжа ҳамкасбига нисбатан на кек, на ғазаб, на ранжиш аломатлари бор эди. Икки адиб улар кутмаган ҳолда, апоқ-чапоқ бўлиб, қайтага янада ўктам суҳбат қуриб борардилар». Абдулла Қодирий муҳитни, Ойбекнинг ўша пайтлардаги ҳолатини, адабий сиёсатни нақадар чуқур ҳис қилганига шубҳа йўқ.

1966 йилда ёзган бир мақоласида Ойбек Абдулла Қодирийнинг меҳнатга ўчлиги, қаттиқ меҳнат қилиши ва катта боғида тинимсиз ишлашига урғу беради. Ойбек ҳам, Зарифа опа ҳам ўша 30-йилларнинг оғир бўлган шароитида тақсимот дўконида учраб қолган Абдулла Қодирий ўзига тегишли бўлган асални уларга берганлигини хотирарида мамнуният билан эслайдилар.

Шунингдек, Ойбек ўша мақоласида адиб шахсияти ва ижодига янада теранроқ баҳо бериб: «Абдулла Қодирий истеъдодли, қалби бутун ва ўзига хос равишдаги шахс эди... Абдулла Қодирийнинг прозаси биринчи навбатда ғоятда ҳаётийлиги билан ажралиб туради» деган фикрларини айтади.

Ойбек романларида Абдулла Қодирий прозасининг таъсири қайсидир даражада сезилади. Хусусан, «Қутлуғ қон»даги Ёрмат, хотини Гулсумбиби ва Гулнорлар образини «Меҳробдан чаён» романидаги Солиҳ маҳдум, Нигор ойим ва Раъно каби қаҳрамонлар билан қиёсий ўрганиш мумкин. «Талант қанчалик катта, қанчалик қудратли бўлмасин, ҳар нечук юзада бўлмайди, конга ўхшаш ернинг қаърида бўлади. Бу кон-талантни қазиб олиш учун аввало, катта ақл, ундан кейин катта билим, матонат, куч, ғайрат, буларнинг устига дард бўлиши керак». Абдулла Қаҳҳор айтган бу муҳим назарий мулоҳазалар ҳар икки адиб дунёсига ҳам бирдек тааллуқлидир. Зотан, Ойбек ҳам, Абдулла Қодирий ҳам ўзбек миллатининг маънавий хазинасига улкан ҳисса қўшган шахслар сифатида авлодлар қалб тўридан ўрин олади, доимо ардоқланади.

Баҳодир КАРИМ

ИНФЛЯЦИЯ ВА НАРХ

«Инфляция» сўзини кундалик ҳаётимизда тез-тез эшитамиз. Иқтисодиётдан хабари бор киши-лар яхши билишадики, ҳар бир мамлакатнинг иқтисодий имконият-ларини белгилашда бу жуда муҳим ҳисобланади. Чунки «инфляция» (лотинча inflyatio-шишиш, бўртиш, кўтарилиш деган маънони билдиради) пулнинг қадрсизланиши. Буни салгина илмийроқ қилиб тушунтирадиган бўлсак, товар пул мувозанатининг бузилиши натижасида муомалада хўжалик айланмаси эҳтиёжларидан ортиқ даражада кўпайиб кетиши, пул массасининг товарлар массасидан устунлиги натижасида товар билан таъминланмаган пулларнинг пайдо бўлишидир. Инфляция биринчи галда сифати яхшиланмаган ҳолда товарлар шунингдек, олтин ва чет эл валютасининг миллий валютага нисбатан қиммат-лашиши шаклида юз беради.

Масалан, ўтган 2004 йилнинг январ-март ойларида истеъмол нархлар индекси бўйича инфляция даражаси 1,1 фоизни ташкил этди. Ваҳоланки, 2003 йилда бу кўрсаткич 5 фоизга етганди.

Мамлакатимизда олиб борилаётган иқтисодий ислоҳотлар ўз самарасини бермоқда. Буни йилдан-йилга юртимиз иқтисодий имкониятлари юксалиб, аҳоли турмуш тарзининг яхшиланиб бораётгани-дан ҳам билса бўлади. Зеро, таҳлиллар ҳам шундан далолат бериб турибди. 2004 йилнинг биринчи чорагида товар нархларининг ўсиши 5,1 фоиздан 0,5 фоизгача, аҳолига кўрсатиладиган пуллик хизмат 5 фоиздан 4,5 фоизгача пасайгани натижасида бозорлардаги нарх ўсиши ўтган йилгига нисбатан анча паст бўлди.

Келинг, шу ўринда озиқ-овқат маҳсулотларидаги кўрсаткичларни ҳам кўрсак. Масалан, ушбу тур маҳсулотлари 2004 йилнинг уч ойида 0,03 фоизга пасайди. Ваҳоланки, 2003 йилнинг шу даврига нисбатан олиб қараганда, озиқ-овқат маҳсулотлари кўрсаткичи 5,6 фоизга ўсганди. Ноозиқ овқат товарлари нархи 2004 йилнинг бошида 2 фоизга ўсди, бироқ бу 2003 йил билан солиштирганда 1,5 фоизга кам.

Ўтган йилнинг биринчи чорагида уй-жой ва коммунал хизматлари тарифлари ўртача 6,3 фоизга, табиий монополиялар томонидан хизмат кўрсатиш тўловлари эса ўрта ҳисобда 5,8 фоизга ўсди.

Юқоридаги рақамлардан ҳам кўриниб турибдики, мамлакатимиз иқтисодиёти йилдан-йилга юксалиб бормоқда. Биз ўтган йиллар таҳлиллари ҳақида айрим маълумотларни келтириб ўтдик, холос. Агарда бу борадаги натижаларнинг жорий йилдагисига назар ташласангиз, кўрсаткичлар бундан ҳам юқорироқ эканлигига гувоҳ бўласиз. Бу эса одамларимизнинг турмуш тарзи, яшаш шароитлари яхшиланиб боришига исбот бўла олади десак, муболаға қилмаган бўламиз.

Д.ТУРДИАЛИЕВА

КАСБИ УЛУҒЛАР

Раҳбар тадбирли бўлса даромадга ҳам барака киради. Бундан икки йил аввал Аҳмаджон Ботиров Акционерлик Тижорат «Пахтабанк»нинг туман бўлими раҳбари бўлиб ишларди. Банкнинг иқтисодий кўрсаткичлари ҳам жуда яхши эди. Сирдарё ширкат хўжалиги эса бўйнигача қарзга ботганди. Хўжаликнинг 243 миллион сўм қарзи бор эди. А.Ботировни яхши ният билан хўжаликка раис этиб сайлашди. Қисқа муддатда раҳбарнинг ишбилармонлиги шарофати билан барча қарзлар тўланди. Хўжалик деҳқонлари қўли пул кўрадиган бўлди.

«Сирдарё» ширкат хўжалигига борган кунимиз хўжалик сардори Аҳмаджон Ботировнинг эллик ёшлик таваллуд куни экан. Деҳқон деҳқон-да, туғилган кунини ҳам даласида ғўзаси билан нишонлайди. Бир дам тин олиш нималигини билмайди. Чунки, куздаги натижа бугун ниҳолларни қандай парваришлашга боғлиқ. Аҳмаджон акани самимий қутладик.

-Президентимиз «Савоб ишни ҳар ким, ҳар куни қилиши керак» деб бежиз айтмаган, -дейди Аҳмаджон Ботиров. Даромадга барака киргач саҳоват-мурувват ишларига ҳам имкон туғилади. Ўтган йилнинг ўзида 50 нафар хўжалик аъзоларига сиҳатгоҳларга бепул йўлланма берилди. Бутун ёшлигини, ғайратини, куч-қувватини даласига бахшида этиб, хўжаликда меҳнат қилиб пенсияга чиққан Шарифжон Аҳмаджоновни хўжалик ҳисобидан муқаддас ҳаж сафарига жўнатдик. Деҳқоннинг дуосини олишдан ортиқроқ қувонч бўлмаса керак, дунёда!

Хўжалик даласидаги бир текис барқ ураётган ғўза ниҳолларини кўрган кўз яйрайди. Ғўза далалари тўлиқ озиқлантирилди, яганадан чиқарилди. Бир сидра тўлиқ ишлов берилди. Ҳа, раис айтганидек, деҳқоннинг ишлаган ҳақини вақтида бер-сангиз кифоя-бутун меҳ-рини даласига беради. Юзим ёруғ бўлса дейди. Ҳосил баракатини яраттандан сўрайди...

Хўжалик худудига кираверишдаги ёзувга кўзимиз тушди: «Пахтакор-касбингни улуғла!»-Бу сўзлар машҳур қаҳрамон пахтакор, раҳматли Мамажон ота Тошматовнинг дил изҳори эканини Аҳмаджон Ботиров ғурурланиб гапирди.

«Дўстлик» ширкатлар уюшмаси ҳам бақувват хўжаликлардан. Хўжаликда 569 гектарга «Денов», С-6524 навли чигит экилган. Эллик гектар майдонга эса чигит андижонча усулда плёнка остига экилган. Ниҳолларга бир марта тўлиқ ишлов бериб бўлинди. Ягана ҳам ниҳоясига етди. Бу мавсумда ҳар гектар майдондан 31,2 центнердан ҳосил олиш мўлжалланган.

Ғаллазорда бошоқ мавжини кўрган кўз яйрайди. Бу мустақиллик ғаллазорлари. Хўжаликда 370 гектар майдонда ғалла етиштирилаётир. Майдонлар уч марта ўғитланди. Насиб этса келгуси ой бошларида буғдойга ҳам ўроқ тушади.

-Фақаттина қишлоқ хўжалигига эмас, ободончиликка ҳам катта эътибор қаратаётирмиз, -дейди хўжалик раҳбари Қамбарали Рапиғалиев. -Туман марказидаги ўзгаришларни кўрганлар тасаннолар айтишаётир. Хўжалик худудида ҳам шундай ободончилик ишларини амалга ошираяпмиз. Паннолар ўзгартирилди. Икки ярим минг туп мевали ва манзарали кўчатлар ўтқазилди. Хўжалик худудидаги 5 та қишлоқни кўркам ва обод ҳолга келтиряпмиз. Худуддаги оталиқ мактаб ва болалар боғчаларига моддий ёрдам берилди. Болалар спортини ривожлантириш жамғармасига 1200 сўм маблағ ўтказилди.

Ҳа, тумандаги барча хўжаликларнинг саъй-ҳаракатлари ғаллачилик, ҳамда пахтачиликни ривожлантиришга ва пировард натижада даромад миқдорини кўпайтиришга қаратилган.

Турғунбой МАҲКАМОВ.
(Муаллиф олган суратлар).

Ҳунар-давлат

ЎЗБЕК ГИЛАМИ ДОВРУҒИ

Гилам тўқиш ўзбек халқининг амалий санъатида қадимий, авлоддан-авлодга ўтиб келаётган нозик ҳунарлардан бири ҳисобланади.

Бу ҳунар Бухоро, Самарқанд, Қашқадарё, Сурхондарё, Сирдарё, Қўқон, Хива шаҳарлари ва унинг атрофларида, шунингдек, Қорақалпоғистон Республикасида қадимдан ривожланиб келган ва ҳозирги кунда ҳам янги шакл ва мазмун билан бойиб келмоқда. Бу жойларда тўқилган ва тўқилаётган гиламлар кўп асрлик миллий анъаналарга эга бўлиб, ўзининг сифати, тўқилиш услуби, ҳажмининг катта-кичиклиги, шунингдек, безаклари-нинг ранг-баранглиги билан бир-биридан ажралиб туради.

Рус элшуноси, мисионер Н.П.Остроумов: «Ўзбеклар-тенги йўқ гилкор, уста наққошлардир. Улар нозик ва гўзал нақш ишлайдилар, фақат ёғочга эмас, шунингдек, мармартош, металлга нозик ва гўзал нақш солишлари, гиламга, газламага ранг-баранг гуллар, геометрик шакллар туширишларига қараб, уларнинг моҳирликларига қойил қоласан», дея ёзган эди.

Ҳа, юртимизда қадимдан аъло сифат, гўзал ва бадиий гиламлар, сержило шолчалар кўплаб ишлаб чиқарилган. XV-XVI аср ёзма манбаларида ҳар хил гулли ва турли катталикдаги қалин гилам, зилуча, шунингдек, деворга осиб қўйиладиган газлама гиламлари тилга олинади. Амир Темур саройида бўлган испан элчиси Клавихо ўзининг кундаликларида Самарқандда ўз кўзи билан кўрган, асосан қизил гиламлар ҳақида, тарихчи Ибн Арабшоҳ эса, Темур мақбарасининг пойига тўшаб қўйилган шойи ва бахмал гиламлар тўғрисида айтиб ўтади. Гилам тўқиш санъати самарқандликларнинг қадимий, авлоддан-авлодга ўтиб келаётган касб-ҳунари ҳисобланади. Эшшунос А.Д.Гребинкиннинг ёзишича, XIX асрнинг сўнгги йилларида Самарқанд вилоятида гилам тўқиш қипчоқ, қутчи, митан, найман ва турк каби уруғларда яхши ривожланган. Агар XIX асрнинг 70-80-йилларига оид архив материалларини кўздан кечирсак, унда Самарқанд вилоятининг чорвадор туманларида яшаган аҳолининг 25 фоизи гилам тўқиш билан шуғулланганликларининг гувоҳи бўламиз. Вилоятнинг бу ҳунарнинг маркази ҳисобланган волостларида тўқилган гиламлар ўзининг ранг-баранглиги, нақшларининг сержилолиги билан бошқа жойларда тўқилган гиламлардан ажралиб турган. Гиламларнинг ўзига хос «Жулихирс» ёки «Айиқ териси», «Гажари», «Терма», «Араби» каби номлари бўлган. Бир квадрат метр гилам тўқиш учун 172 мингдан кўпроқ тугун тугиш, мингларча метр ип тортиш керак бўлган. Шунга қарамай, Самарқанднинг моҳир гиламдўзлари томонидан йилига ўртача 100 тагача гилам ва палослар тўқиганлар. XIX аср охирларига келиб ўзбек гиламига жаҳон бозорларида ҳам эҳтиёж кучайган. Биргина 1900 йилда ўтказилган Ирбит ярмаркасига 100 минг сўмлик гиламлар келтирилган.

1869-1913 йиллар давомида сифатли ўзбек гиламлари Москва, Петербург, Нижний-Новгород, Харьков, Париж, Лондон, Чикаго, Милан, Бардо, Берлин шаҳарларида ташкил этилган жаҳон кўргазмаларида намойиш қилиниб, юқори баҳоланган.

Самарқанд, Андижон, Фарғона, Тошкент ҳунармандлари тўқиган гиламлар 1900 йили Парижда очилган жаҳон кўргазмасида намойиш этилиб, уста-ҳунармандлар олтин, кумуш, бронза нишонлар ҳамда фахрий ёрлиқлар билан тақдирланганлар.

Ўтган асрнинг бошларида ҳам ўлкада гилам ва палослар ишлаб чиқариш салмоқли ўринни эгаллаган. «Туркистанские ведомости» рўзномасининг 1910 йил, 72-сонида босилган мақолада ўлкада ҳар йили 40 минг дона гилам тўқилиб, Европа, Америка бозорларига ҳам чиқарилганлиги ёзилади. «Народное хозяйство Туркистана» журналида 1920 йил 4-сонида берилган маълумотларга кўра 1919 йили бутун Туркистон бўйича 4 миллион дона гилам, палослар тайёрланган ва турли жойларга чиқариб сотилган.

Бугунги кунда ҳам Самарқанд шаҳрида фаолият кўрсатаётган «Афғонистон-Самарқанд-Бухоро» қўшма корхонасида ҳам бежирим, пишиқ бахмал гиламчалар тайёрланмоқда. Жиззах шаҳридаги Ўзбекистон-Туркия ҳамкорлигида ташкил этилган «ЎзЖизАнтеп-ЛТД» фирмасида Бельгия моделига оид гиламлар ишлаб чиқарилмоқда ва бу гиламларнинг харидорлари кун сайин кўпаймоқда. Гилам тўқиш линияларида асосан икки хил ўлчамда 2х3 метрли ҳамда 2,5х3,5 метрли маҳсулотлар тайёрланмоқда. Шу кунгача фирма биюртма асосида қарийб 20 минг квадрат метр ҳажмда Бельгия моделидаги гиламларни ишлаб чиқарди ва ўз харидорларига сотди.

Хива азалдан ўзининг сержило ва сифатли тўқилган гиламлари билан жаҳонга машҳур. Буюк Ипак йўлида гилам энг харидоргир ва энг чиройли мато ҳисобланган. XIII асрларда Хивага ташриф буюрган италиялик машҳур сайёҳ Марко Поло Хива гиламларини кўриб ҳайратга тушган. У Ўрта Осиёга саёҳати тўғрисида ёзган китобининг 21 бобини Хива гиламларига бағишлаган. Хўш, жаҳонгашта сайёҳ таърифини кўкларга кўтарган Хива гиламчилигининг бугуни қандай?

Ҳозирги кунда «Хива гиламлари» ҳиссадорлик жамияти харидоргир, рақобатбардош гиламларнинг янги туркумларини ишлаб чиқаришни яхши йўлга қўйган. Бугунги кунда бу корхона ўз маҳсулотларини кўплаб чет эл мамлакатларига экспорт қилмоқда. Шу ўринда энг муҳим бир нарсани айтиб ўтиш ўринли. Хива гиламларининг яна бир устун томони шундаки, ҳар бир гиламнинг юзи гўёки тарих китобининг бир варағига ўхшайди.

Нафақат юртимиз тарихида чуқур из қолдирган, балки дунёни илму маърифати, довруғи билан забт этган буюк алломаларнинг сурати туширилган гиламлар мозийдан узоқ ҳикоялар қилади. Хиванинг 2500 йиллигига бағишлаб тайёрланган махсус тўёна гиламлар туркумида Паҳлавон Маҳмуд мақбараси, Исломхўжа минораси, Калта Минор, Кўҳна Арк, Ота дарвоза каби тарихий ёдгорликларнинг кўринишлари маҳорат билан тасвирланган. Қадимий шаҳарга ташриф буюраётган хорижликлар уларга катта ҳавас билан қараб, ўз юртларига эсдалик учун олиб кетишмоқда.

1996 йилда «Хива гиламлари» ҳиссадорлик жамияти 1 миллиард 501 миллион 574 минг сўмлик ялпи маҳсулот, яъни 333 минг квадрат метр гилам ишлаб чиқарган бўлса, эндиликда йилига бир миллион квадрат метрдан ошиқ гилам тайёрланмоқда. Ҳар ойда ўрта ҳисобда 110 минг квадрат метр гилам ишлаб чиқарилмоқда. Гиламлар тури 210 дан ошди. Мана бу рақамларга бир аҳамият беринг-а, дастлабки (1977) йили корхонада 12 дастгоҳда 83 минг квадрат метр гилам ишлаб чиқарилган бўлса, яқин келажакда йилига 1,5 миллион квадрат метр гилам ва гилам маҳсулотлари, 2 минг тонна жун калаваси ишлаб чиқариш режада бор.

Бугунги кунда ўзбекнинг сержило, чўғдек товланиб турувчи гиламлари дунё бозорларидан, ярмаркаларидан, музейларидан кенг жой олганлиги бизни қувонтиради. Гилам тўқувчи қўли гул ҳунармандларимиз ўзларининг янги санъат асарлари билан кейинчалик ҳам ўзбек гиламининг довруғини бутун жаҳонга ёйишига ишонамиз.

Рашид БОЙТУЛЛАЕВ

«Ўзпахтасаноат» корхоналарида

ХАРАЖАТ КАМАЙДИ, ДАРОМАД ОРТДИ

«Янгибозор пахта тозалаш» очиқ ҳиссадорлик жамиятига ташриф буюрсангиз албон ҳарфлар билан корхона пештоқига илиб қўйилган: «Биз ҳеч кимдан кам эмасмиз, ҳеч кимдан кам бўлмаймиз» деган ёзувга кўзингиз тушади. Корхона ҳудудини айланар эканмиз, у жойдаги ободончиликни кўриб ҳавасимиз келди. Нафис дид билан яратилган фавворани айтмайсизми? Пойтахтдан минг километр узоқликда жойлашган корхонадаги боғу роғлар, манзарали дарахтларни кўриб ҳам қувонамиз, ҳам ҳайратланамиз. Жамият раиси Шерали Жумамуродов маънавият ва маърифат залига етаклади. Бу хона ишчи-хизматчиларга ҳақиқий маънавий озуқа масканибўлибди. Ўша куни Урганчдан бир гуруҳ шоира ва адибалар ҳиссадорлик жамиятида меҳнат қилаётган хотин-қизлар билан учрашувга ташриф буюришган экан. Кўнгилларга хушнудлик бахш этгувчи бу ижодий учрашув бизда ҳам жуда катта таассурот қолдирди.

Ҳамроҳимиз «Хоразмпахтасаноат» ҳудудий акциядорлик бирлашмаси раисининг биринчи ўринбосари Улуғбек Қуронбоевнинг таъкидлашича, «Янгибозор пахта тозалаш» очиқ ҳиссадорлик жамиятига Шерали Жумамуродов раис бўлгач, корхонада жуда катта ибратли ишлар амалга оширилган. Режалаштирилган барча молиявий-иқтисодий кўрсаткичлар ортиғи билан бажарилишига эришилган. Тола олиш миқдори режадагидан бир фоизга ортган.

Ҳа, Хоразм шароитида чигит экиб, ундан мўл-кўл ҳосил олган пахтакорга минг таъзим қилсангиз арзийди. Ўтган йили тумандаги 648 та фермер хўжаликлари билан 26 минг 600 тонна пахта хом ашёсини топшириш бўйича контрактация шартномалари тузилган. Қувончлиси шундаки, ўтган йили янгибозорлик пахта етиштирувчи барча фермерлар режаларини ошиғи билан бажаришга эришдилар. Туман бўйича 29 минг 11 тонна сифатли пахта хом ашёси етиштирилиб, йиллик режа 109 фоизга уддаланди.

Хом ашё сифатли бўлса, уни ишлаб чиқарувчилар даромади ҳам юқори бўлаверади. Жамият ўтган 2004 йил якуни бўйича 124 миллион 911 минг сўм соф фойда кўрди. Соф фойданинг қирқ фоизи ишлаб чиқариш, ижтимоий соҳани ривожлантиришга йўналтирилган бўлса, қолган олтмиш фоизи эса акциядорларга дивидент учун ажратилди. Ҳар бир акцияга 1752 сўмдан дивиденд тўғри келди. 2003 йилда бу кўрсаткич 1531 сўм бўлганди.

— Бундай натижаларга бизнес режа асосида иш юритиб эришдик, — дейди жамият раиси Шерали Жумамуродов. — Ишлаб чиқариш технологиясини такомиллаштириш, янги техникани жорий қилиш, маҳсулот сифатини яхшилаш, ишчи-хизматчиларга кўнгилдагидай меҳнат шарт-шароитларини яратиш, ишлаб чиқариш цехларини замонавий усулларда таъмирлаш самара берди. Айниқса, қуритиш-тозалаш цехининг заводга яқин жойга кўчирилгани, тозалаш цехини янги русумдаги пахта тозалагичлар билан қайта жиҳозлангани, барча жабҳаларида электр энергияси тежалганли қўл келди. Тежалгани ўзимизники, деб бежиз айтилмаган. Харажат камроқ қилиниб, даромад кўпроқ олинса қандай яхши.

Кейинги йилларда уруғлик етиштириш борасида ҳукумат томонидан катта тадбирлар амалга оширилаётир, қарорлар қабул қилинди. Уруғлик сифатли бўлсагина, хирмонларга барака киради. Пахтачиликни ривожлантириш, бу соҳадан олинадиган даромад миқдорини кўтариш, албатта, уруғ сифатига боғлиқ. Хоразмнинг ери, иқлим шароити, суви ўзига хос хусусиятга эга. Шунга мос уруғлик тайёрланаётгани боис ҳам вилоят пахтачилигида катта ютуқлар қўлга киритилаётир. Энг асосийси етиштирилган хом ашёнинг саксон фоизидан ортиғи юқори навли. Бу ҳам фермер-пахтакорлар, ҳам уни қайта ишловчилар учун фойдали. Даромад ҳам шунга яраша юқори бўлди.

Бу йил ҳосили учун акциядорлик жамиятида 722 тонна «Хоразм-127», «Хоразм-150» навли чигит тайёрланди. Бу навлар янгибозорликлар синовидан ўтган. Бу мавсумда фермерларга уруғлик чигит етказиб бериш тартиби ўзгарди. Жамият уруғликни бевосита фермерларга яқин жойларда тарқатишни йўлга қўйди. Чигит экиш меъёрлари ҳам қатъий назорат остига олинди. Бу эса фермерларга талай қулайликлар туғдирди. Фермер хўжаликларини ортиқча харажатлардан сақлади. Оворагарчиликлар барҳам топди. Жамиятда тайёрланган уруғлик чигитдан 40 тоннаси Сирдарё вилоятига сотилди.

Ишчи-хизматчиларни моддий рағбатлантириш, ижтимоий тадбирларни ўтказиш, дам олиш ва даволанишни ташкил этиш, болалар спортини ривожлантириш, хайрия ва саховат ишларини амалга ошириш учун сарфланаётган милли-онларни ёзсак саҳифалар тўлади.

Ҳа, янгича фикрлаб, янгича ишлайдиган замон келди. Тадбиркорликка эътиборни кучайтириб, тежамкорлик йўлидан борганлар асло кам бўлмаётир.

Бу йил Янгибозор фермерлари яхши ниятлар билан 9 минг 696 гектарга пахта уруғи қададилар. Бир текис униб чиққан ниҳоллардан эртага баланд-баланд хирмонлар бунёд бўлади. Бободеҳқон пешона терлари эвазига она замин бағридан оқ-олтин ундиради.

Биз жамият раиси Шерали Жумамуродов билан турли мавзуларда суҳбатлашдик. У фикрларини пардаламай, рўйи-рост айтишга одатланган, соҳасини ва ўз корхонасини жони дилдан суядиган мутахассис экан. Ижодкорни қадрлайдиган, шеъриятни тушунадиганлар билан суҳбатлашсак бағри дилимиз яйраб кетади. Гап гапга уланиб, шеъриятга бориб тақалди. Шерали ака шоир Муҳаммад Юсуф шеърларини жуда севиб, қайта-қайта ўқишини айтди. Ҳа, у билан хайрлашар чоғи шоирнинг «Бободеҳқоним» шеъридаги ушбу мисралар ёдга тушди:

Ер айланар,
ер айланар
Ер айланиб тинмайди,
Яктагингнинг
енгларидан
Тер югуриб тинмайди.
Қўлинг тегмай
бу дунёда
Битта гиёҳ унмайди,
Тин билмаган жоним
менинг—
Бободеҳқоним менинг.

Дилмурод ҚИРҒИЗБОЕВ

МИЖОЗЛАР ИШОНЧИ МУҲИМ

Қорақалпоғистон синов ва сертификатлаштириш маркази фаолиятидан

Бугунги бозор иқтисодиёти шароитида бозорларимиз ўзимизда ва хорижда ишлаб чиқарилган маҳсулотлар билан тўлиб бораётгани яхши, албатта.

Лекин уларнинг сифат даражаси — чи? Бу савол истеъмолчиларни ҳар доим ўйлантириши аниқ. Ахир уларнинг диди ҳам аввалгидай эмас. Маҳсулотнинг тури, танлаш имкони ҳам кўп бўлганлиги учун харидорлар фикрини ўргатиш, шунга қараб иш тутиш жуда муҳим.

Бу соҳада Қорақалпоғистон Республикаси синов ва сертификатлаштириш марказининг амалга оширган ишлари аҳамиятга молик. Бу ташкилот ҳозиргача бир талай ибратли ишларни амалга оширгани боис кўпчиликнинг тилига тушиб қолди. Хўш, ютуқларга эришишнинг бош омили нимада? Айнан шу савол билан марказ директори Чингиз Худойбергановга мурожаат қилдик.

— Марказимизнинг асосий вазифаси озиқ-овқат, қишлоқ хўжалик маҳсулотлари, енгил транспортлар, кам қувватли электр аппаратларини синовдан ўтказиш ва сертификатлаштиришдан иборат, — дейди суҳбатдошимиз. — Бундан ташқари, марказимиз мижозларга берган аризаси асосида гигиеник ва ветеринар сертификатларини олишда агентлик хизматларини кўрсатади. Буларга карантин инспекциясининг хулосаси ва атроф-муҳитни муҳофаза қилиш органларининг ҳам хулосалари кириши мумкин. Кўрсатилган хулосаларни олишда намуналар олиш, керакли ҳужжатларни тўлдириш ва тўплаш марказ ходимларининг вазифасига киради. Мувофиқлик серти-фикатини олишга келган мижозлар билан ишлаш учун алоҳида хона ажратилган. Янгиликлар ҳам кўп. Масалан, илгари-лари ҳудудимизда бўлмаган лабораториялар ташкил-лаштирилиб, улардан самарали фойдаланилмоқда. Шулардан бири енгил автомобилларни синаш лабораторияси. Бу лаборатория ташкил топганидан кейин ҳудудимиздаги енгил автомобиллар маркази-мизда синовдан ўтказила-диган бўлди. Ўтган йили марказимизда мижозлар, истеъмолчилар учун ишонч телефонлари иш бошлади. Бу телефонлар хизмати орқали харидорлар маҳсулот ҳақида тўлиқ ва етарлича маълумот олиш имконига эга бўлишди. Бу ерда биз билан ҳамкорлик қилишни истаган янги мижозларга тушунчалар берилади, уларга муаммоларни ечиш йўлида ёрдам кўрсатилади. Бу билан маҳсулот сифатини яхши-лашга ва юртимизга четдан келаётган товарларни саралашга эришмоқдамиз.

Бир сўз билан айтганда, ютуқларга эришишнинг бош омили — жамоамизнинг аҳиллиги.

Ходимларимиз ўз ишларини пухта билишади, ҳаммамиз аниқ режалар асосида иш кўрамиз.

Айтилган гапларнинг исботини кўриш мақсадида марказ билан яқиндан танишиб чиқдик. Юқоридаги гапларда муболағага йўқлигига ишонч ҳосил қилдик.

Раҳбар айтганича бор экан, ходимлар хушмуомала, лабораторияларда ҳам мижозларга тез ва сифатли хизмат кўрсатилмоқда. Ишонч телефонларига бўлаётган қўнғироқлар ҳам марказ ва мижозлар ўртасида алоқалар пухта йўлга қўйилганлигини кўрсатиб турибди.

Марказ биносининг тарихи билан қизиқдик. Ташкилотнинг собиқ раҳбари, Олий Мажлис депутати Бахтиёр Кушаев бошчилигида қурилганига ярим аср бўлган иморатнинг эски архитектураси сақлаб қолиниб, замонавий кўринишга келтирилибди.

Қисқача ҳикоямиз зийрак газетхонларга Қорақалпоғистон сифат ва сертификатлаштириш марказининг қизғин фаолиятини тасаввур қилиш имконини берганига шубҳамиз йўқ. Марказнинг бугунги хайрли ишлари билан танишар эканмиз, ушбу жамоанинг келажаги ёруғ бўлишига ишондик.

М.РАҲМАТОВ,
«Миллий тикланиш» мухбири.

Тиббиёт янгиликларни ёқтиради

ДАРДГА ДАВО БОР

Фараз қилинг, хонангизда озиқ-овқат қолдиқлари бор, у ёқимсиз ҳид таратмоқда. Бу ҳол сизни, албатта, безовта қилади. Тезроқ уларни хонадан чиқариб ташлашга ошиқасиз. Худди шундай ҳолат инсон танасида ҳам бўлиши мумкин. Масалан, йўғон ичакларингиз қолдиқ моддалар ёки бошқача қилиб айтганда тошқол(шлак)га тўлган. Лекин сиз буни сезмайсиз. Ўт пуфагингизда зардоб бор, жигарингиз фильтрлаш қобилиятини йўқота бошлаган. Чунки, жигар ҳам чиқиндига тўла бошлаган. Бундай вақтда кўнглингиз айнийди, биқинларингизда бир оз санчиқ ва оғриқ сезасиз. Чиқинди моддалар буйрагингизда тўпланса, қон босимингиз ошиб, юрагингизда санчиқ пайдо бўлади. Яна, бундай чиқинди-лар натижасида қон томирларингиз ва бўғимларингизда, бутун танангизда оғриқ қучаяди. Баъзан, ўсма касалликлари юзага келиши мумкин.

Сиз касалликни бу даражага етказмайсиз, деган умиддамиз. Демак, ҳар бир инсон танасини чиқиндилардан тозалаб туриши зарур. Тўғри, одам танаси муаммал яратилган. Унинг ўзи чиқиндилардан тозаланиб туриш хусусиятига эга. Бироқ доимо эмас. Баъзан унга ёрдам керак бўлади.

Орзигул Рустамованинг шифохонасида беморларга ана шундай ёрдам кўрсатилади. Бу ерда беморнинг йўғон ичаги, ўт қопи, жигар, буйрак, бўғимлари, қон томирларидаги чиқиндилар табиий малҳамлар билан тозаланади ва даволанади.

Бу ерда юрак касалликлари, ошқозон-ичак, жигар, ўт қопи, ўт-тош касаллиги, қон босими ошиши, буйрак касалликлари, остеохондроз, бўғим касалликлари, мигрень, гинекологик касалликлар, тери касалликларидан псориаз самарали даволанмоқда.

— Қўлларимнинг териси оқариб қолган эди, — дейди йигирма икки ёшлардаги Гулмира ўйга чўмиб. — Дугоналаримга қўшила олмай қолдим. Ўн беш йил давомида турли усулларда даволандим. Барибир, фойдаси бўлмади. Орзигул опанинг шифохонасида эса...

Гулмиранинг киприклари қувонч ёшларидан намланди.

Қаранг, бугун даволанаётганимга ўн саккиз кун бўлди, терим тозаланиб, янги тери чиқаяпти!

Касалхона ҳовлисида бу ерга даво истаб келган беморлар билан йўл-йўлакай салом-алик қилдик, бир оз суҳбатлашдик. Тошкент вилояти Чиноз туманининг Т.Эрназаров номли ширкат хўжалиги «Маданият» қўрғонига Орзигул Рутамова раҳбарлигидаги шифо масканини излаб келаётганлар кўп экан.

— Тошкентнинг Лабзак маҳалласиданмиз, — деди пойтахтдан даво истаб келган бемор аёллардан бири. — Яқинда эллик ёшлардаги қўшнимиз шу ерда 12 кун даволаниб, уйга отдай бўлиб қайтдилар. У киши етмиш яшар чолдек бўлиб қолгандилар. Бечоранинг юзлари кўкариб, қовоқлари шишиб кетганди. Ҳансираб, зўрға қадам босардилар. Қон босимлари 240 бўларди. Жигарлари ҳам шишган экан. Даволангач, тетик, бардам бўлиб қолдилар. Ҳаммаси кўз ўнгимизда бўлиб турибди. Биз ҳам Орзигул опага роҳибона ихлос қилдик...

Орзигул Рустамова билан узоқ суҳбатлашдик. Оқ халатли, тилаклари ҳам қордек оппоқ шифокор аёл даволаш-даги ўзига хос услуби ҳақида гапирди:

— Очлик ва малҳам билан даволаш, халқ табобати, шунингдек, замонавий тиббиёт ютуқларидан кенг фойдаланамиз. Лекин бу шифохонамизда қўлланилаётган ягона даволаш услуби эмас. Мижозларимизнинг хасталикларига қараб, ташхис бўйича уларга алоҳида даво тайинлаймиз. Шифохонамизда терапевт, кардиолог, уролог, реаниматолог, невропотолог, гинеколог шифокорлар беморлар хизматида. Мануал терапия усулидан ҳам фойдаланяпмиз. Ўрни келганда доривор гиёҳлар, табиий малҳамларни ҳам қўллаймиз. Ҳали дунёда биз билмаган табиат мўъжизалари, сир-синоатлари ҳам кўп. Халқ табобатида псориаз — тери оқаришининг ҳам давоси бор экан.

Биз бундай даволаш йўлларини ўрганиб, одамларга фойдамиз тегаётганидан, уларга шифо ва қувонч улашаётганимиздан бахтиёрмиз. Дарди оғир кишиларни кўрганимизда уларнинг танаси-даги оғриқ бизни ҳам безовта қилади. Қўлимиздан келганча ёрдам беришга ҳаракат қиламиз. Бир ўйлаб кўринг, бемор одамнинг ёнида бўлиш қандай оғирлигини. Унга юпатишгина керак эмас, даво ҳам зарур. Қисқаси, ҳамма қатори ишлаяпмиз.

Орзигул опанинг охирги гапи унинг фазилатларига берилган баҳо бўла қолсин. Биз эса, гапни мухтасар қилиб, дардларга даво истаб яшаётган шифокорни иш жараёнига кузатиб қолдик. Унинг ҳар куни одамларга эзгулик улашиш билан ўтаётганидан қувондик, хайрлаша туриб, мана шундай малакали, тажрибали саломатлигимиз жонкуярлари кўпайишини ният қилдик.

Гулбаҳор ОРТИҚҲЎЖАЕВА

ЮЛДУЗЛАРНИ КЎЗЛАГАН САМАНИМ

От! Айғир! Тулпор!

Бири-биридан жозибали номларини эшитишингиз билан кайфиятингиз хушнуд бўладиган бу жонивор инсоннинг табиат ва вақт қаршисидаги ожизлиги яққол сезилиб турган даврларда-ноқ илк дўсти, сафарларида содиқ ҳамроҳи, жангу-жаддалларда қаноти, таянчи, кучу қуввати бўлган. Тўғри, техника ривожланган, тезюрар, учқур воситалар ҳаётимизга шиддат билан кириб келаётган бугунги кунда ёшларга бу ҳақда гапириш эришдек туюлар. Лекин бизнинг назаримизда, боболаримизнинг узоғини яқин, оғирини енгил қилган итоаткор ва хокисор, айни дамда шижоатли жонивор бугун ҳам ўз мавқеини йўқотган эмас. Табиатнинг асл табиати сақланиб қолар экан бу мавқе ҳеч қачон йўқолмайди ҳам.

Боболаримиз Жалолиддин Мангуберди, Амир Темур, Мирзо Бобурлар миллатимиз шуҳрати, шонини отда мағрур туриб ҳимоя қилдилар. Улар номи от ҳамроҳлигида узоқ-узоқларга учди. Халқ оғзаки ижоди, ёзма адабиётида ҳам баҳодирларнинг ҳар неки қаҳрамонликлари мадҳ этилган экан, барчасида туёғидан ўт чақнаган тулпорлар ҳақида алоҳида меҳр, фахр билан мадҳиялар айтилган. От бугун ҳам миллат номини спорт оламига олиб чиқишга, авлодлар сиҳат-саломатлигини мустаҳкамлашга, деҳқончилик, чорвачилик ривожида хизмат қилишга шай. Унинг шифобахш жиҳатлари, малҳамдек парҳез неъматлари-ни айтмайсизми?

Пайғамбаримиз Муҳаммад (с.а.в.) ҳадисларида от тўғрисида ғоятда меҳрли хулосалар баён этилади. Отнинг ёлларига қиёмат кунигача яхшиликлар боғлаб қўйилганлиги марҳамат қилинади. XI асрда Ғарбий Эрон подшоҳининг набираси Кайковус ибн Искандар ўз ўғли Гилоншоҳга бағишлаб ёзган «Қобуснома»сида чаҳорпой-от хусусида алоҳида ва батафсил тўхталади. Булар, албатта, от қадимдан инсоннинг энг яқин ҳамроҳи бўлганидан, барокатли хусусиятлари бисёрлигидан гувоҳлик беради. Насиҳатномадаги қуйидаги фикр, назаримизда, от ва инсон орасидаги илоҳий яқинликдан дарақдир: «Эй, фарзанд, агар от олмоқ тиласанг жонивор. Бу эса қимизчиликни йўлга қўйиш имкони мавжудлигидан дарақдир», дейди нуроботлик от ишқибози Чори бобо Бозоров. Дарҳақиқат, отнинг хосиятли, барокатли жиҳатлари беҳисоб бўлган-ки, қадимдан уни сақлаш, кўпайтириш, халқ селекцияси йўли билан машҳур зотларини яратишга эътибор бериб келинган.

Самарқанд вилояти ҳудудида яратилган универсал йўналишдаги қорабайир зотли отлар ана шу жумладандир. Бу зотли отларнинг ишчи, салт, спортчи типлари мавжуд. Ишчи отлардан ер ҳайдаш, экинларга ишлов бериш, хашак ўриш, жамариш, юк ташишда кенг фойдаланилган. Миниб юришга мослашган салт қорабайир отлар эса сайру саёҳатларда, ноқулай ҳудудларни босиб ўтишда қўл келган. Спорт отлари чавгон, улоқ чопиш, қиз қувиш, пойга сингари қадимий халқ мусобақаларида, шикорларда полвону мерганлар эпчилликлари, маҳоратларини намойиш этишларида восита бўлган. Ҳар бир типдаги от ўзига яраша парвариш талаб этган. Масалан, Қўшработ туманида Қизилбел йилқичиларини ташкил этиб, уни кўз қорачиғидек асраб келаётган чавандоз Абдураҳмон полвон Жомбоевнинг айтишича, спорт типидаги қорабайир мусобақага қадар бир неча ой давомида алоҳида қоронғу, ҳаводор оғилда парваришланган. Режим асосида арпа, емиш, хом туҳум, қўй қуйруғи бериб борилган. Етилгач, ташқарига чиқарилиб, обдон совитилган. Бундай тайёргарлик, шубҳасиз-ки, беллашувда омадли қатнашиш имконини берган. Полвоннинг айтишича, эгасидан меҳр кўрган тулпордан меҳрли жавоб қайтаркан. Мақсадингизни англаган жонивор сизни уялтириб қўймаслик учун жонидан воз кечишга ҳам тайёр бўлар, йиқилсангиз ёлини тўшаркан. Бу-от эгасини авайлайди, озор етказмасликка уринади, дегани.

Бундай фикрларни эшитиб, ўйга толасан киши: нима учун биз шундай вафодор дўстимиздан узоқлашиб кетдик? Тўғри, мустақилликка эришгач, ҳаётимизда миллий тикланишлар бошланди. Байрамларимиз, қадимий спорт мусобақаларимиз қадр топяпти. Лекин от спортига кам эътибор берилаётгандек. Аслида эса бу масала томон ҳали дадил қадам қўйилган эмас.

Самарқанд вилояти миқёсолида олиб қарайдиган бўлсак, барча тоифадаги хўжаликларда 2003 йилнинг 1 январ ҳолатига кўра режа бўйича 15017 бош йилқи бўлиши лозим эди. Ҳақиқатда эса бош сони 14720 тани ташкил этди. Бу ўша йили режа 297 бошга бажарилмади, деганидир. 2005 йилнинг 1 январ ҳолатида 14795 бош йилқи мавжуд бўлганлиги эса ўтган икки йил давомида ўсиш ниҳояти 75 бошни ташкил этганини кўрсатади. Ачинарлиси бош сонининг ўтган йилдагиларга нисбатан камайиб кетганлигидадир.

Бугунга келиб фермер хўжаликларида тадбиркорларнинг от кучидан фойдаланишлари ортгани, от спортига қизиқувчи ёшларнинг кўпайиб бораётганлиги отларни кўпайтириш зарратини туғдирмоқда. Нуробод, Қўшработ, Ургут туманларида йилқичиликни ривожлантириш, қимиз, қази тайёрлашни йўлга қўйиш имкониятлари мавжуд. Қўриқхоналар ҳудудларида, сайлгоҳларда, дам олиш масканларида ҳам отда сайр қилиш имкониятлари яратилса қандай яхши бўларди.

Бундан 5-6 йил аввал Самарқандниг қадимий Регистон, Бибихоним, Шоҳизинда ёдгорликлари оралиғида фойтунлар ҳаракати йўлга қўйилганди. Сайёҳларнинг эътиборини тортган кўнгилочар йўловчи ташиш от-уловлари негадир кўринмай қолди. Балки қадимий шаҳарларимизда ана шундай миллий хизматни расмийлаштириш тўғрисида ўйлаб кўриш керакдир. Олдингдан оққан сувнинг қадри йўқ, дейишади. Нима бўлганда ҳам, инсон табиат фарзанди. Ҳадсиз кашфиётлардан зериккан, ҳориган дамларида онаси-табиат бағрига қайтишни истаб қолади. Шу маънода, от ҳам инсоннинг дўсти, яхши ҳамроҳи. Яхши ҳамроҳни эса, ярим йўлда қолдириб кетмайдилар. Тулпорлар ҳали кўп коримизга ярайди. Фарзандларимизни отлар билан яқинроқ таништириш бурчимиз. Зеро, Алпомишнинг авлодлари Бойчибор насллари жиловидан тутишдан бебаҳра бўлиб қолмасин!

М.ИСМОИЛОВ,
Вилоят ҳокимлиги чорвачиликда наслчилик ишлари давлат инспекцияси бош мутахассиси, қишлоқ хўжалиги фанлари номзоди,
Ҳ.НАРЗУЛЛАЕВ,
қишлоқ хўжалиги фанлари номзоди.

ДЎСТЛАР

(Охири, боши ўтган сонларда)

Шкипер корзинасида ётарди ва унинг номини ата-ганимда секин-секин бошини кўтарди. Тумшуғи озиб-тўзиб кетган, хира кўзлари эса менга четлаб қарарди.

— Қани-қани, азизим! Корзинадан қандай қилиб чиқа олишингни бир кўрсатиб қўй-чи, — дедим мен.

Жек Сэндер калласини лиқиллатди:

— Фойдаси йўқ, мистер Ҳэрриот. У корзинани ортиқ тарк этмайди, уни корзина-дан олаётганимизда бир қадам қўйишга ҳам мадори келмай-ди. Яна бир гап... кечаси у шу ерни булғаяпти. Ҳолбуки, ил-гари у ҳеч қачон бундай қил-масди.

Унинг сўзларидан ажал иси келарди. Мункиллаб қолган итнинг барча аломатлари на-моён эди. Мен мумкин қадар юмшоқ гапиришга уриниб кўрдим:

— Жек, кўп қайғули бўл-са-да, гапириб қўяй, қари-нинг куни битган кўринади. Соғиниш-қўмсаш бу аҳволга ҳеч бир сабабчи бўлмаса ке-рак.

У жавоб қилмай аввал хо-тинига, сўнгра шўрлик Шки-перга қаради.

— Ҳа, албатта...биз ҳам бу ҳақда ўйлагандик. Лекин у овқат ея бошлар деб, ҳамиша умид қилардик. Хўш...нимани маслаҳат берасиз энди...

Машъум сўзларни оғзимга ололмадим.

— Биз унинг азоб-уқубат тортишига йўл қўймаслиги-миз керак дейман. Унда тери-ю суяк қолган, холос. Ҳаёт унга бирон шодиёналик келтириши амри маҳол.

— Гапингиз ҳақли кўринади. У уззу кун ҳеч нарса билан қизиқмай шу тахлитда ётга-ни-ётган...

Жек жим қолди ва яна хо-тинига қаради.

— Мистер Ҳэрриот, гап бундоқ. Эрталабгача ўйлаб кўришимизга ижозат беринг. Ҳарҳолда ҳеч қандай умид қолмади, деб ҳисоблайсизми?

— Ҳа, Жек. Кекса итлар тамом бўлиш олдидан кўпинча шундай ҳолатга тушадилар. Шкипер енгилди, холос...бун-дан қутулиб бўлмаса керагов.

У ғам-ғусса билан хўр-синди.

— Эртага эрта билан сак-кизгача сим қоқмасам, уни ҳушсизлантирмоқ учун бир кириб ўтарсиз?

Мен у сим қоқади деб ўй-ламасдим. Шундай бўлиб чиқди. У сим қоқмади. Бу гаплар никоҳ тўйимизнинг дастлабки ойларида бўлиб ўт-ганди. Ўшанда рафиқам Хе-лен шу ердаги тегирмон эга-сига котибалик қиларди. Эр-талаблар кўпинча узундан-узун пиллапояларни босиб, биргалашиб тушардик ва мен уни эшиккача кузатиб қўяр-дим, сўнгра чақиришларга нимаики керак бўлса, шулар-нинг ҳаммасини йиғиб чи-қардим.

Ҳар қачон бўлиб келгани-дек бу сафар ҳам у эшик ол-дида мени ўпиб қўйди-ю, лекин кўчага чиқиб кетиш ўрнига менга диққат бериб қаради:

— Жим, бутун нонушта чоғи индамадинг. Нима гап ўзи?

— Айтарли гап йўқ. Одатий иш, — деб жавоб қилдим мен. Аммо у менга ҳамон диққат бериб қараган эди, Шкипер ҳақида гапириб беришимга тўғри келди.

Хелен елкамни силаб қўйди.

— Ғирт ғам-ғусса-ку, Жим. Муқаррар бўладиган бу кўргуликдан киши кўнглини бундай бузиб юрмаслиги ке-рак. Сен ўзингни тамомила азобга солиб қўясан.

— А-а, бу гапларнинг ҳаммаси менга маълум! Сў-так бўлганимдан кейин нима ҳам қила олардим? Баъзан

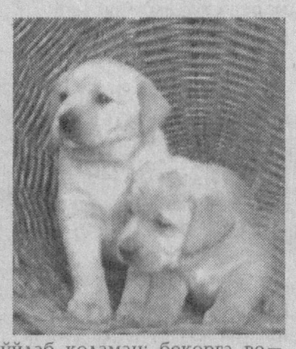

ўйлаб қоламан: бекорга ве-теринарлик кўчасига кириб юрганмиканман деб.

— Хато қиласан! — деди у. — Мен сени бошқача бўлишин-гни ҳатто тасаввур ҳам қила олмайман. Сен қилишинг ке-рак бўлган ишни қиляпсан, қилганда ҳам уни яхши ба-жаряпсан! — у мени яна бир бор ўпиб олди, эшикни очди-ю пиллапоядан югуриб тушиб кетди.

Сэндерлар ҳузурига тушга яқин кириб бордим. Багаж-никни очиб шприцни, ухла-тадиган дори солинган ши-шачани олиб олдим. Ҳарҳолда қари итнинг ўлими оғриқсиз, тинч ўтади.

Кухняга киргач, биринчи кўзим тушган нарса оппоқ, бақалоқ кучук эди. У полда гандираклаб айланиб юрарди.

— Қаердан келиб қолди?.. — ҳайрон бўлиб гап бошладим.

Миссис Сэндер менга зў-раки кулимсираб деди:

— Кеча Жек билан гапни бир жойга қўйдик. Мутлақо итсиз қололмаслигимизни ту-шуниб етдик. Шунинг учун ҳам миссис Палмер ҳузурига бориб, ундан Жингони харид қилдик. У киши айни янги туғилган кучукларни сотаёт-ган экан. Тақдирни қаранг, биз уни ҳам Жинго деб атадик.

— Ажойиб фикр! — мен ку-чукни кўтариб олдим, бар-моқларим орасида жилпанг-лади, иҳраб ҳуриди ва чак-камни яламоқчи бўлди. Ҳар-ҳолда бу аҳвол менинг оғир вазифамни енгиллаштирди-да.

— Менимча, сизлар хайрли бир иш қилибсиз.

Чўнтагимдан шишачани сездирмай олиб, нариги бур-чақдаги корзина сари йўнал-дим. Шкипер ҳамон ҳаракат-сиз коптокдек ғужанак бўлиб ётарди. Шундай қилиб хаё-лимга қарийб поёнига етган жараённи бирозгина тезлаш-тираман, деган нажоткор бир фикр келиб қолди.

Резина тиқинга игнани суқиб, шприцни тўлдирмоқчи бўлиб турган эдим, Шкипер бошини кўтарганлигига кўзим тушди. У тумшуғини корзина четига қўйиб олиб, кучук бо-лани кўздан кечираётгандек эди. Унинг кўзи кучукка бо-қиб, секин-секин қимирлар, кучук эса сут қуйилган идишга оқсаб-тўқсаб бориб, уни ша-лоп-шалоп қилиб яларди. Шундай қилиб, итнинг кўз-ларида аллақачон йўқолиб кетган чўғ яна пайдо бўлди.

Мен қотиб қолдим, корги эса икки марта уринғач, бир амаллаб оёққа турди. У кор-зинадан чиқишдан кўра, ун-дан умбалоқ ошиб тушди ва гандираклаб кухня орқали ўтди. Кучук ёнига етиб бор-гач, тўхтади, собиқ сергак ит-нинг ачинарли сояси бир неча бор гандираклади ва (мен ўз кўзларимга ишонмадим!) оқ қулоқни оғизга олди.

Кучук болада матонат нима қилсин-Иккинчи Жинго қаттиқ ангиллади. Лекин Шкипер парво қилмай, ҳузур қилиб машғулотини давом эт-тираверди.

Мен шприц ва шишачани яна чўнтакка солиб қўйдим.

— Унга ейдиган бирон нар-са беринглар, — дедим оҳис-тагина.

Миссис Сэндер омборхо-нага югургилаб кетди ва лап-пакда гўшт парчалари билан қайтиб келди. Шкипер яна бир неча секунд қулоқни тортқи-лай берди, сўнгра шошмай кучукни ҳидлаб олди ва шун-дан кейингина лаппакка бу-рилди. Унда луқмани ютишга қарийб куч-қувват қолма-ганди, шундай бўлса-да, гўштни оғзига олди ва жағ-лари секин-секин қимирлай бошлади.

— Э худо! — Жек Сэндер ортиқ чидаб тура олмади. — У ея бошлади!

Миссис Сэндер менинг тирсагимдан тутди:

— Қанақаси бўлди, мистер Ҳэрриот? Биз уйни итсиз та-савввур этолмаганимиз учун-гина кучукни харид қилган эдик.

— Бу нарса шуни билди-ради-ки, сизларда яна ик-кита ит бўлади! — мен эшикка йўналиб елкам орқали эр-хотинларга кулимсираб боқ-дим, улар корги биринчи парчани ютиб, иккинчисига ўта бошлаганлигини сеҳрлан-ган кишилардек кузатиб ту-рардилар.

Орадан саккиз ойлар ўтиб-ўтмас Жек Сэндер менинг ҳузуримга келиб Иккинчи Жингони столга қўйди. Кучук таниб бўлмас даражада ўсиб, зотининг кенг кўкраги-ю, бақувват оёқларини намоён этиб турарди.

Хушфеъл тумшуғи ва дўс-тона ликиллаб турган думи менга Биринчи Жингони дарров эслатди.

— Унинг бармоқлари ора-сига яра чиққан, — деди Жек Сэндер ва Шкиперни столга чиқарди.

Мен беморимни дарров унутдим; семиз, кўзлари шаҳло корги илгариги ғайрат билан бултерингнинг орқа оёқларини тишлай бошлади.

— Буни қаранг-а! — деб минғиллади. — Худди вақт орқага айлангандек.

Жек Сэндер кулди:

— Гапингиз тўғри. Улар ажралмас дўстдирлар. Худди илгаригидагининг ўзи...

— Шкипер, бу ёққа кел-чи, — мен коргини ушлаб, уни диққат билан кўриб чиқдим. У қўлларимдан чиқиб, жўраси-нинг олдига қайтиш учун ошиқишига қараб ўтирмадим.

— Унинг умри узоқ бўли-шига ишончим комил.

— Ҳақ гапми? — Жек Сэн-дернинг кўзларида қувлик оташи ёнди. — Эсимда бор, анча илгари айтган эдингиз-ки, у ҳаётдан безган, энди аввалги ҳолига қайтмайди, деб...

Унинг гапини бўлдим:

— Гапимдан қайтмайман, қайтмайман. Лекин баъзида киши йўл қўйган хатолигидан ҳам ҳузур қилади.

Инглиз ветеринар дўхтири Ж.Ҳэрриотнинг китобидан Ш.КЎНЧИ таржимаси

ЛОЛАҚИЗҒАЛДОҚ

Қуёшли дунёда яшашга интилаёт-ган, нурга талпинаётган лолақизғалдоқ-лар сизга нималарни эслатди? Адирлар-га, кенгликларга кетгингиз келмаяпти-ми? Мусаффо осмон, яшил гиёҳлар, кўн-гилни қитиқлаб эсиб турган шаббодага бошини тебратиб салом берадиган қиз-ғалдоқларни соғингандирсиз, балки. Ша-ҳардан бир қадам наридаги қирларга баҳор алвон гилам тўшаб кетяпти. Қизғалдоқлар бизни соғиниб, ҳар куни янги табассум билан бош кўтаради. Уларнинг кулгулари ғанимат. Келинг, вақт топиб, лолақизғалдоқларни кўр-гани борайлик! Мен ҳам бугун уларга шундай ваъда бердим.

ИНТЕРНЕТНИНГ ЗАРАРИ БОРМИ?

Бугунги кунда ахборот олиш, узатиш ва янгилик-лардан воқиф бўлиш учун кўпгина оммавий ахборот воситаларидан кенг кўламда фойдаланиш мумкин. Газе-та, телевидение, радио ин-сонга неча йилдирки хизмат қилиб келмоқда. Буларнинг барчаси XX аср ибтидосида ихтиро қилинган бўлиб, ҳаммасининг ўзига хос ўрни бор. Ушбу ихтиролар ичида XX асрнинг 80-йиллари охирида аввалига ҳарбий мақсадларни кўзлаб яратил-ган, кейинчалик эса ахборот алмашиш тизимининг энг ишончли воситаси сифатида қўлланила бошланган Ин-тернет тизимининг аҳами-яти ўзгача.

Интернетнинг Ўзбекис-тонга кириб келганига ҳали унча кўп вақт бўлгани йўқ. Лекин у мана шу қисқа давр ичида ҳаётимизнинг муҳим бўлагига айланиб улгурди. Замон талаби ҳам шу: бу-гунги кун кишиси, яъни «Ахборот ва глобаллашув асри» дея аталаётган XXI аср вакили, албатта, интернет-дан фойдалана билиши ло-зим. Бугун пойтахтимиз Тошкент ва вилоятлар мар-казларида кўплаб «Интер-нет-кафе»ларнинг очилга-ни, замон билан ҳамнафас бўлишни истовчилар учун холис хизмат турларини таклиф этаётгани диққатга сазовор. Бу яхши, албатта, бироқ...

Интернет бугунги кунда нафақат ахборот алмашиш, балки ҳордиқ чиқариш во-ситаси ҳамдир. Аммо қандай ҳордиқ чиқариш ҳар бир кишининг ўзига боғлиқ. Норасмий маълумотларга қараганда, ўн беш ёшдан ўттиз беш ёшгача бўлган ёшларнинг 80 %га яқини «Интернет-кафе»ларга турли-туман беҳаё филь-мларни томоша қилиш, асаббузар ўйинларни ўйнаш, интим муносабатларга чор-ловчи махсус сайтлардаги мақолаларни ўқиш учунгина ташриф буюришар экан.

Пойтахтда жойлашган «Интернет-кафе»ларга қизиқсиниб кирар эканман, деярли барчасида бир ҳо-латнинг гувоҳи бўлдим. Барча мактаб ёшидаги бо-лалар бир-бирлари билан тармоқ орқали душманни ўлдириш каби ўйинларни ўзгача завқ билан ўйнашар эди. Табиийки, мағлуб бўл-ган бола ўйиндан норози бўлиб, юзини буриштирар-ди. Катта ёшдаги ўспирин-

лар ҳар хил турдаги киноларни то-моша қиларди: булар-жангари, мистика, эротика ва ҳоказолар. Жангари, саф-сатага бой бўлган кинолар ёш авлод, яъни эртанги кун кишисига салбий таъсир қилмайди деб ким кафолат бера олади. Мутахассислар-нинг билдиришича, зўра-вонликни, ваҳшийликни ўзида мужассамлаштирган ўйинлар бола психология-сига салбий таъсир ўтказа-ди. Болалар интернет-ка-феларда ҳеч қандай назо-ратнинг йўқлиги боис 250 ёки 300 сўм эвазига хоҳла-ган жанрдаги кинофильм-ларни томоша қилиши мум-кин... Буни имкон қадар ўз вақтида олдини олган маъ-қул.

Дунё мамлакатларида ҳам бу муаммо бор. Аммо улар бу салбий ҳолатларни бар-тараф этиш учун бир талай ибратли ишларни амалга ошириб келмоқда. Масалан, Хитой ҳукумати ўз ҳуду-дидаги «Интернет-кафе»-ларни сўнгги йилларда на-зоратига олган. Ўтган йили Хитой ҳукумати мамлакат-даги 1600 та интернет-кафе фаолиятига болаларга зўра-вонлик ва шу каби иллат-ларни тарғиб қилувчи ўй-инларни ўйнашга имкон бергани учун чек қўйди. Шанхай шаҳри маъмурияти эса интернет-кафелар фа-олиятини назорат қилиш учун 850 минг АҚШ доллари ажратди.

Исроилда i-Mature фир-маси AGR деб номланувчи мосламани ишлаб чиқди. Бу қурилма Интернет сайтлари учун кўрикчи вазифасини ўтайди. Бунинг учун AGR компьютердан фойдала-нувчининг анатомик кўр-саткичларини ўрганади. Яъни, истеъмолчи Интернетга кириш учун энг аввало бу қурилмага ўзининг ту-гилган муштини намойиш этиши керак. Ақлли қурил-ма ўрта бармоқ суяги ўл-чамига кўра мушт эгасининг ёшини аниқлайди. Агар кўр-саткичлар талабдан паст бўлса, компьютер ишла-майди-қўяди. Митти AGR қурилмаси клавиатура ичига ҳам жойлаштирилган бўли-ши мумкин экан.

Албатта, бундай ишлар фақат ва фақат фойда кел-тиради. Биздачи? Бир ўйлаб кўринг, ҳар хил бўлмағур ўйинларни ўйнаш, беҳаё фильмларни кўриш бола-ларнинг маънавий қашшоқ-лик томон юз буришига са-баб бўлмайдими? Зудлик билан бунинг олдини олиш зарур-ку!

Суннатилла ИСЛОМОВ, Маннон Уйғур номидаги Тошкент давлат санъат институти талабаси.

Футбол атрофида

ШАРЪИЙ ЖАЗО

Саудия Арабистони чемпионатининг навбатдаги ўйини бўлиб ўтди. Унда мамлакатнинг икки гранд жамоалари май-донга тушди. «Ал-Иттиҳод» — «Ал-Аҳли» ўртасидаги баҳ-сда томонлар ўзаро келишолмай қолишди ва ўйин мобай-нида бир-бирларига қўпол муносабатда бўлишди. Тўп учун курашда футболга ёт бўлган тепишлар, итаришлар, ҳақо-ратлашлар якунда ўз кучини кўрсатди. Ўз асабларини жи-ловлай олмаган «Ал-Иттиҳод»нинг икки ўйинчиси-ҳу-жумчи Марзуқ ал Утайби ва ярим ҳимоячи Саид ал Вадани рақиблари билан муштлашиб кетишди. Бир неча кундан кейин Саудия Арабистони футбол федерацияси мазкур иш юзасидан тузилган ҳужжатларни шариат судига топширди. Шариат қонуни эса футболчиларга антиқа жазо қўллади. Жанжалнинг бош айбдори Марзуқ ал Утайбига йигирма кун қамоқ ҳамда йигирма дарра уриш жазоси берилди. Саид ал Вадани ҳам рақибини мушти билан ургани учун бир ҳафталик қамоқ жазоси ва ўн дарра билан «сийланади».

ҚИММАТБАҲО ТЎП

Ҳозир музейда сақланаётган тўплар орасида энг қим-матбаҳоси 1969 йилнинг 19 ноябр куни Пеле томонидан киритилган 1000-гол орқали маълум ва машҳур бўлган тўп ҳисобланади. Футбол қиролининг шахсий рекордини ян-гилаш ҳозирча ҳеч қайси футболчига насиб қилмаган. Бироқ яна бир бразилиялик моҳир футболчи Ромарио бу рекорд натижани янгилаши мумкин. Унинг ҳисобида бугунга келиб 950га яқин гол бор.

Бевосита Пеленинг 1000-голни урган футбол тўпига келсак, ушбу қимматли тўп аукционга қўйилди. Бу тўпга қизиқувчиларнинг кўплигини аукционга келганлар сонидан билиб олса бўларди. Ақли заиф болалар Ассоциацияси уюштирган аукцион залига 200 дан ортиқ харидорлар ке-лишди. Айнан бу ассоциацияга тўпни «Футбол қироли» ўша голни киритганидан кейин совға қилган эди. Бразилиялик бизнесмен Роберту Жустус 22 минг 400 доллар тўлаб, уни сотиб олди.

МУХЛИСЛАР ТАЛАБИ

Яқин кунлар ичида Германиянинг Мюнхен шаҳрида янги қурилаётган Allianz Arena номли ўйингоҳ фойдаланишга топширилади. Келаси йилдан бошлаб эса бу стадионда «Ба-вария» ва «Мюнхен-1860» жамоалари чемпионат ўйинла-рини ўтказишади, 2006 йилнинг июнида бу ерда Жаҳон Чемпионатининг очилиш маросими бўлиб ўтади. Жорий йилнинг май охирларида эса шу шаҳарнинг икки жамоаси стадионнинг очилиш маросимини ўтказишади. Яъни, 30 май куни «Мюнхен-1860» — «Нюрнберг», 31 май куни эса «Ба-вария» — Германия терма жамоаси ўйинлари бўлиб ўтади. Бу учрашувларга қизиқиш жуда катта ва чипталар алла-қачон сотиб бўлинган. Бироқ «Бавария» мухлислари янги стадионда жамоаларининг «Мюнхен-1860»дан бир кун кейин ўйин ўтказишларидан норози бўлишяпти. Мухлис-лар истагини қондириш мақсадида ҳар икки клуб раҳбар-лари 2 июн куни ўтказилиши лозим бўлган дерби — «Мюн-хен-1860» — «Бавария» учрашувида ҳам янги стадион очи-лиш маросимини ташкил этишни маълум қилишди.

С.ТИЛЛАЕВ тайёрлади.

Челакка таваккал қилган зот

Ривоят

Бир куни Хожа Ҳасан Нурий саҳрода эди. Ҳаво иссиқ эди. Йўлда бир дарахт кўринди. Хожа шу томон юрди. Дарахт олдига етди. Дарахт тагида бир қудуқ бор экан. Қудуқни кўриб, хурсанд бўлди. Хожа: «Че-лак бўлса, яхши бўларди, сувдан олиб ичардим», деб ўйлади. Шу пайт бир тўда оҳу кўринди. Қудуқ бир зумда сув билан лиммо-лим тўлди. Оҳулар сув ичиб, ор-қага қайтишди. Хожа Ҳасан сув ичмоқчи бўлиб, қудуққа яқинлашган эди, қудуқ суви пасайиб кетди.

Буни кўриб:

— Илоҳим, оҳуларга сувни қудуқнинг лабига келтириб бердинг, Ҳасаннинг сувини эса қудуқнинг тагига тушириб юбординг, бунинг ҳикмати нима? — деди.

Нидо келди:

— Эй, Ҳасан, сен челакка таваккал қилдинг, бизга та-ваккал қилмадинг. Оҳулар бизга таваккал қилди. Ким-ки, бизга таваккал қилса, дунё ва охиратдаги ҳожат-ларини бажо қилурмиз.

М.РАҲМАТОВ

Атлантидани излаш йўлида

Америкалик миллионер кишилар биргалашиб, ўз маблағларини қадимги Ат-лантида мамлакатини излаш учун сарфлашга қарор қилишди. Атлантида бундан ўн минг йил аввал Ўрта ер денгизида вужудга келган ва ер силкиниши оқибатида айнан шу денгиз тубига ғарқ бўлган. Лос-Анжелеслик ёзувчи ва саёҳатчи Роберт Сармаст бошчилик қилади-ган экспедиция аъзоларининг билдиришича, Кипр давлати мазкур ернинг бир бўлаги ва Атлантида қолдиқларини минг-метр чуқурликдан из-лаш лозим экан. Экспедиция бунинг учун махсус сувости лайнерларидан фойдаланиб, кузатиш ишларини олиб боради.

Роберт Сармаст экспеди-ция ишларига ҳомийлик қилаётган бир қатор аме-рикалик миллионерларга ўз миннатдорчилигини алоҳида билдириб ўтди.

Шуни таъкидлаш лозим-ки, ҳозирги ҳаётда бой ин-сонлар пулларини қиммат яхталарга, уй-саройларга, футбол клубларига ишла-таётган бир пайтда бу иш таҳсинга лойиқдир.

Ғаройиб олам

Антиқа пойга

Финландиялик бир гуруҳ фермерлар гоҳ-гоҳида чўчқаларнинг югуриш пой-гасини уюштириб келишади. Жониворлар 70 метрлик масофани босиб ўтишлари зарур бўлади. Кўп ҳолларда чўчқалар ўз эгаларини но-қулай аҳволга солиб югур-магани етмагандай финишга эмас бошқа тарафларга қочади. Шунинг учун ҳам пойга пайтида хўжайинларга чўчқаларини ёнма-ён ку-затиб боришларига рухсат берилган. Бу антиқа пойгани ўтказишдан мақсад эса, шунчаки мириқиб кулиш экан.

Аёл меҳри

Вьетнамдаги Рангуна номли ҳайвонот боғида 40 ёшли аёл, уч фарзандниг онаси Хла Хтай икки шер болаларини кунига тўрт маҳал кўкрак сути билан боқяпти. Шербаччаларнинг ўз оналари эса улардан ало-ҳида сақланмоқда. Гап шун-даки, туғруқ жараёни она шерга салбий таъсир ўтказ-ган. У ўзини ёмон тута бошлаган ва бўкириб, ҳам-маниинг эътиборини ўзига қаратган. Боғ ходимлари бу ҳолат тезда ўтиб кетади деб шерга қарашмаган. Бироқ, аҳвол ёмонлаша борган, на-тижада она шер уч фарзан-дидан бирини еб қўйган. Шундан кейин она шер ало-ҳида қафасга қўйилган. Қолган икки шербаччага шиша идишда овқат бериш-моқчи бўлишганда, Хла Хтай ташаббус билан чиқди ва ўз фикрини журналист-ларга қисқа қилиб тушун-тириб берди: «Мени бу шербаччаларга раҳмим келди ва уларни тиши чиққунча боқиб туришга қарор қил-дим».

Вампир-балиқ

Сўнгги беш-ўн йилликда Амазонка сувларида вам-пирлар яшаши ҳақидаги миш-мишлар қисман бўл-сада ўз ечимини топди. Британиялик олимларнинг Жанубий Америка тропик-ларига уюштирган экспеди-цияси пайтида фанга номаъ-лум бўлган балиқ турини аниқладилар. Амазонкадаги бу хавфли йиртқич ўлжа-сининг қони билан озиқла-наркан. У деярли сезилмай-ди, чунки унинг узунлиги 3 см.га етмайди. Вампир-балиқ бошқа балиқларнинг жабрасига ёпишиб олиб, уларнинг қонини сўради. Уни фақат хирургик йўл билан олиб ташлаш мумкин. Олимлар бу вампир-ба-лиқчага ҳали ном ўйлаб топганлари йўқ ва томоша-бинлардан ВВСнинг интер-нет сайтида таклиф этилган вариантларга овоз бериш-ларини сўраган. Айни пай-тда Паракантома дракула, яъни қонхўр-граф шара-фига қўйилган ном бирин-чиликни эгаллаб турибди.

Вильнюслик супер оила

Литва пойтахти Вильнюс шаҳрида истиқомат қилувчи автомеханик Стравинска оиласида ўн бешинчи ўғил фарзанд дунёга келди. Ал-батта, бундай «катта оила»га бўлган эътибор ҳам шунга ярашадир. Шаҳар мэрияси бу оилага 5 минг лит (тахминан 50 минг рубл атрофида) пул ажратди. Бир фармацевтик фирмаси ҳам қараб тургани йўқ, фирма раҳбарияти бо-лалар соғлиғи учун бир йил-лик бепул дори-дармонлар билан оилани таъминлайди-ган бўлди. Ҳозирда бу су-пероилада ўн тўрт ўғил ва бир қиз ўсиб улғаймоқда. Катта ўғил 23 ёшда бўлиб, у олийгоҳда ўқийди.

«Ноёб» топилма

Дунёдаги энг йирик су-варак Борнео чангалзорла-ридан топилган. Ҳашарот-нинг узунлиги 10 см. Бу чан-галзорга келган бир гуруҳ тадқиқотчилар экспедиция-нинг «ноёб топилмаси»га алоҳида эътибор билан ён-дошишди. Чунки, суварак-ларнинг бундай турига ҳали ҳеч ким дуч келмаган. Ай-нан шу экспедиция давомида Шарқий Калимантан ҳуду-дида илгари маълум бўлма-ган ўсимликлар, қисқичба-қалар, шиллиқуртлар ҳамда балиқларнинг ўзгача турлари топилган.

Гавҳар ДИЛМУРОДОВА тайёрлади.

МАСЛАҲАТХОНА

Агар қонингиз меъёрга тушишини истасангиз, хур-мо ёки олча шарбатидан ичишнинг нафи катта. Бунинг учун уч кун ҳар наҳор оч қоринга шарбат ичиш ке-рак.

• • •

Анжир сутда қайнатиб ейилса, йўтални қолдиради.

• • •

Асал омухта қилинган турп уруғи ошқозон касал-ликларига кор қилади.

• • •

Саримсоқ хомлигича ейилса, ошқозон қуртини ўл-диради.

• • •

Наҳорда оч қоринга ҳар куни оз-оздан исириқ есангиз, жигар хасталиклари, ичак яллиғланиши, қорин дамланиши ва балғамдан халос бўласиз.

• • •

Агар қорнингиз оғриса, турп уруғини сут билан ичиб туринг. Худди шу доривор юздаги сепкилни кетказади.

• • •

Кўкйўталга қўй қорачиғини қайнатиб, қуритиб, ша-кар билан бирга истеъмол қилиш фойда беради.

• • •

Сурункали йўталга қайнатилган турп ейиш фойда бе-ради.

ЖОНСЎЗ тайёрлади

Дастурхон кўрки

ҚУЛУПНАЙЛИ ТОРТ

Масаллиқ: 6 та тухум, 200 гр. шакар, 250 гр сариёғ ёки маргарин, ичимлик со-даси, 1 ст. қулупнай, 3 ста-кан ун.

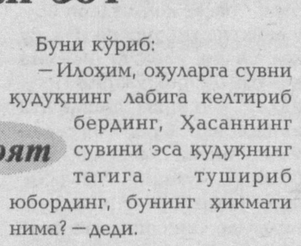

Тайёрлаш: Тухум сари-ғига шакар қўшиб аралаш-тириб, сода, сариёғ, ундан хамир қоринг. Хамирни 15 дақиқа тиндириб олиб, гулли қолипда ўртача иссиқлик-даги духовкада пиширириб олинг.

Кейин тортнинг устига крем суртиб, қулупнай би-лан дидингизга қараб беза-тинг.

Крем тайёрлаш: Тухум оқи 100 гр шакар билан ях-шилаб кўпиртирилади.

Milliy tiklanish
Муассис: Миллий тикланиш демократик партияси

Бош муҳаррир: Иброҳим ҒАФУРОВ

Нашр муҳаррири: Дилмурод КИРҒИЗБОЕВ

Газета 014-рақам билан рўйхатдан ўтган. Буюртма: Г — 426. Ҳажми 2 босма табоқ. Адади 1502 Сотувда эркин нархда .

Газета IBM компьютерида терилди ва саҳифаланди. Саҳифаловчи: Раъно ИСМАИЛОВА Босишга топшириш вақти 20.00 Нашр кўрсаткичи — 158

Манзилимиз: Тошкент шаҳри, Матбуотчилар кўчаси, 32 уй

Телефонлар: қабулхона — 133-67-51, бўлим — 136-58-80, реклама ва эълонлар бўлими — 136-58-73

«Шарқ» нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси босмахонасида чоп этилди. Манзили: Тошкент шаҳри, Буюк Турон кўчаси, 41-уй

Босишга топширилди 20.00

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI MILLIY KITOB PALATASI
INV. №

Milliy tiklanish — millat kelajagi

Milliy tiklanish

Gazeta 1995-yil, 10-iyundan chiqa boshlagan

Har oyda ikki marta chop etiladi

O'zbekiston Milliy tiklanish demokratik partiyasining ijtimoiy, siyosiy, iqtisodiy gazetasi

2005 yil, 27 may, Juma

10 (316) son

Ўзбекистон Олий Мажлиси Қонунчилик палатасидаги «Миллий тикланиш» демократик партияси фракциясининг баёноти

ЎЗ САЛОҲИЯТИМИЗ ЕТАДИ

Олий Мажлис Қонунчилик палатасининг ялпи йиғилишида партиялар фракциялари вакиллари Андижон шаҳрида юз берган воқеалар билан боғлиқ ҳолатларни батафсил текшириш учун парламентнинг мустақил комиссиясини тузиш ташаббуси билан чиқдилар. Мажлисда «Миллий тикланиш» партияси фракциясининг нуқтаи назари қатъий бўлди: Андижон воқеаларини текшириш учун хориждан гуруҳ таклиф қилишнинг мутлақо ҳожати йўқ, асос ҳам йўқ! Бу каби муаммоларни бартараф этишга ўзбекларнинг салоҳияти ҳам, ақл—идроки ҳам етарли!

Андижон воқеалари. 2005 йил 13 май санаси кун сайин ўтмишга айланиб бораверади. Доно халқимиз, узоқни кўра билувчи давлатимиз раҳбарияти, тегишли идора мутасаддилари, мутахассислар бу воқеанинг туб илдизларини синчковлик билан ўрганадилар, таҳлил қиладилар, зарур хулосалар чиқарадилар, албатта. 14 май ва 17 май кунлари маҳаллий ва халқаро журналистлар билан учрашув чоғида давлатимиз раҳбари И.Каримов дастлабки хулосалар сифатида ўз мулоҳазаларини атрофлича баён этар экан, юз берган фожиани батафсил ўрганишга киришилар экан, якуний хулосалар чиқаришга ошиқмаслик лозимлигини алоҳида ва такрор—такрор таъкидлади. Вазиятни тўғри тушунган, фожиадан қалби изтиробга тўлган ватандошларимиз, шунингдек, жаҳон жамоатчилиги вакиллари чуқур ҳамдардлик туйғусини изҳор қилмоқдалар.

Минг афсуски, Андижон воқеаларини сиёсий ўйинга айлантириш мақсадида ҳаловатини йўқотган, пайтдан фойдаланиб қолиш ниятида пайтавасига қурт тушганлар ҳам йўқ эмас.

Даставвал, Андижон воқеалари юз бериб улгурмай ўнлаб ахборот воситалари жўровозда дунёга «хушхабар» тарқатишга киришиб кетганидан ёқа тутасан киши. Худди оммавий ахборот воситалари фақат шундай ҳодисани аввалдан шай бўлиб кутиб тургандай! Эътибор қаратилса, мазкур «холис» ахборотлар замирида Андижон фожиасидан изтиробга тушиш эмас, Ўзбекистонда кўнгилсиз вазият туғилишидан мамнунлик очиқ—ойдин кўриниб турибди. Бундай хабарларни пешма—пеш берган оммавий ахборот воситалари ортида турган ошкора ва пинҳона ҳомийларнинг адовати битта—ўз йўлида сабот билан кетиб бораётган мустақил Ўзбекистоннинг оёғига болта уриш! Сиёсий бахиллик!

Ўзбекистон ҳар қандай шароитда ҳам қудратли давлатлардан ёрдам сўраб уларга қўл чўзиб бормайди. Давлат раҳбари ҳар қандай халқаро ҳамкорлик фақат тенгма—тенг шерикчилик асосига қурилишини қатъиян талаб қилади. Бунинг асл сабаби қаерда?

Ўзбекнинг ўзига беклигида!

Сиёсий, ҳарбий, молиявий қудратидан ўзини қўярга жой тополмай бутун ер юзига эгалик қилиш даъвосини яширолмай қолаётган давлатларга ўзбек халқининг Аллоҳ ато этган ушбу энг буюк туйғуси, яъни ўзига беклиги ёқмай қоляпти. Андижон воқеаси сингари фожиаларни зимдан таҳлил қилиб қўйиб, энди Ўзбекистонни хориждан ёрдам сўрайди, деган илинжни яширолмаётганлари жуда—жуда сезилиб қоляпти. Бироқ бундай хомтама бўлаётганлар бир улуғ ҳақиқатни, такрор айтамиз—ўзбек зинҳор ўзига беклигидан воз кечмаслигини ҳисобга олмаяптилар. Андижонда қуролли тўқнашув амалга оширилса Ўзбекистон дунёни бошига кўтариб, океаннинг у томонига бу томонини ёрдам сўраб чақиради деб ўйлаганлар чучварани хом санабди!

Ўзбекистондаги дипломатик корпус вакилларининг Президентимиз ташаббуси билан Андижонга ташрифидан қайтган бир чет эл дипломатнинг «экскурсия қилдик» дея муносабат билдиргани, Лондондаги элчихонамиз ҳудудида маҳаллий полициячиларнинг томошабинлиги остида амалга оширилган бебошликлар, айрим оғзига кучи етмаган мухбирларнинг вайсақилиги Ўзбекистонни, ўзбек халқини қуллуқ қилдириш ниятида давом эттирилаётган бадбин ниятдан ўзга нарса эмас!

Шукрлар бўлсинким, ўзбек ўзлигини тушуниб олди. Унинг азалий ғурури, нафсонияти ўлган эмас! Мустақил Ўзбекистон бошига ёғган қорни ўзи курашга қурби етади! Эркинлик даъвосидаги, демократияни экспорт қилишни ниқоб қилиб олиб аслида худбин ниятлардаги айрим «қудратли» давлатларнинг, уларнинг маддоҳлари бўлмиш матбуот органларининг таги пуч бўҳтонлари ҳам, Россиядаги НТВ, RenTV сингари телеканалларнинг ғайрли шарҳлари ҳам ўзбекнинг қаноатини қайира олмайди. Номига, шоншуҳратига доғ тушира олмайди!

Андижон воқеаларини «холис» ўрганиш ниятида тинчини йўқотганлар бир ҳақиқатни унутмасинларким, юз берган фожиа сабабларини атрофлича ўрганиш учун ўзбекнинг ақл—идроки, салоҳияти, тажрибаси, уқуви етади. Ўзбек холисликни, ҳалолликни ҳеч бир ўзга миллатдан ўрганишга муҳтож эмас. Бу борада ҳеч бир халқ ёки миллат ўзбекка маслаҳатгўй бўлишни хаёлига келтирмай қўя қолсин!

Ҳа, айни кунларда миллатсеварлик, миллатпарварлик туйғуси жўш урадиган маврид келди!

Ўзбек ўзига беклигини асраб қолади! Бу азалий ғурур юрт раҳбарини, айниқса, бўҳтонлар забтига олган кунларда ёлғизлатиб қўймайди. Миллатимизнинг шон—шавкати йўлида, унинг равнақи, барқарор тараққиёти йўлида шонини, умрини фидо қилаётган марди майдонларга «Миллий тикланиш» демократик партияси ўзини мададкор деб билади! «Миллий тикланиш» партияси мустақилликни фақат ишонч, қатъият ва шижоат асраб ва сақлаб қолади дея ишонади!

Қонунчилик палатасида бўлиб ўтган мажлисда Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Андижон шаҳрида рўй берган воқеаларни текшириш бўйича мустақил комиссияси тузилди. «Миллий тикланиш» партияси фракцияси раҳбарининг ўринбосари, Қонунчилик палатаси депутати, ҳуқуқшунос ва журналист Олим Ўсаров комиссия таркибига киритилди.

Эгали юрт эркини йўқотмайди!

Андижон вилоятида пайт пойлаб юрган ақидапараст, экстремистик гуруҳлар ўзларининг узоқ вақтдан бери пинҳона тайёрлаб келган қабиҳ режаларини амалга оширишга уринди. Жангарилар онги заҳарланган ёшларни ўзларига эргаштириб, маъмурий биноларни эгаллаш йўли билан ёвуз ниятларига эришишни хаёл қилган эди. Аммо уларни ҳеч ким қўллаб—қувватламади, аксинча, лаънатлар ўқишди. Муқаддас динимизни ниқоб қилиб олган, аслида охиратини ҳам ўйламайдиган манқурт кимсаларнинг башараси яна бир бор аён бўлди.

Ўзбекистон Олий Мажлиси Қонунчилик палатасидаги Ўзбекистон «Миллий тикланиш» демократик партияси фракциясининг Андижондаги мудҳиш воқеалар бўйича йиғилиши бўлиб ўтди. Фракция раҳбари Хуршид Дўстмуҳамедов йиғилишни очар экан, республикамизнинг қаерида бўлмасин, ақли расо инсон борки, жангариларга нисбатан кескин чоралар кўрилиб, оқилона йўл тутилганини, Президентимиз муҳтарам Ислом Каримовнинг ўзи эрта тонгдаёқ Андижонга бориб, халқ билан бамаслаҳат иш юритганини маъқуллаётганини айтди. Йиғилишда иштирок этиб, фракция аъзоларининг фикрларини ён дафтаримга қайд этиб қўйдим. Қуйида шу фикрларни газетхонларимиз эътиборига ҳавола этамиз.

Хуршид Дўстмуҳамедов,
Олий Мажлис Қонунчилик палатасидаги «Миллий тикланиш» фракцияси раҳбари:

Бегуноҳ одамларни ваҳшийларча ўлдириб, ҳеч ким мақсадига эриша олган эмас. Бу йўл билан адолатга етиб бўлмайди. Одамлар оқ билан қорани ажрата олади. Партия фракцияси бундай номақбул ишларга қарши курашаверади. Ҳуқуқ—тартибот идоралари ходимлари ўз вазифасини, хизматини виждонан бажариши керак. Ҳушёрлик бир лаҳза ҳам унутилмаслиги лозим.

Абдуғофир МАМАТОВ,
Олий Мажлис Қонунчилик палатаси депутати, фракция аъзоси:

Андижонда машъум воқеаларни содир этган террорчилар бутун халқимизни безовта қилди. Андижонликлар меҳнати, интеллектуал салоҳияти, маданияти мамлакатта яхши танилган. Бир гуруҳ жангарилар бутун халқни бўйсундира олмайди. Манқуртлар ҳеч қачон мақсадига эриша олмайди. Ўзбек халқи, Андижон аҳли жангарилар йўлидан бормай, Ватанга садоқатини кўрсатди. Фракциямиз мамлакатда тинчлик ва осойишталик учун курашда Президентимиз сиёсатини қўллаб—қувватлайди.

Олимжон ЎСАРОВ,
Олий Мажлис Қонунчилик палатаси депутати, фракция раҳбари ўринбосари:

Жаҳон оммавий ахборот воситаларининг айрим журналистлари Андижон воқеаларини нохолис ёритаёттани барчамизни ташвишлантирди. Мен ҳам журналистман. Жаҳондаги ҳамма давлатларнинг оммавий ахборот воситалари тўғрисидаги қонунларида ахборот ҳаққоний ёритилиши лозимлиги қатъий белгиланган. Бир гуруҳ жангарилар ички ишлар ходимларини, аскарларни ваҳшийларча отиб ташласа, конституцион тузумни ағдариш учун ҳаракат қилишса, уларнинг ким эканини, ҳақиқий башараларини очиб ташлаб, рўй—рост ёзиш керак—ку!

Жума ЧОРШАНБИЕВ,
Олий Мажлис Қонунчилик палатаси депутати, фракция аъзоси:

Бузғунчиликни уюштирган жоҳиллар доим тирноқ остидан кир қидиришган. Улар бизнинг ютуқларимиз билан ҳисоблашишмайди, қувончларимизни кўриша олмайди. Огоҳлик борасида бефарқликка йўл қўйилаётир. Ойлар давомида тайёргарлик кўрса, илон қўйнимизда ётган бўлса, наҳотки сезмасак! Огоҳ бўлайлик, огоҳ бўлайлик ва яна огоҳ бўлайлик!

Абдурашид ТЎХТАБОЕВ,
Олий Мажлис Қонунчилик палатаси депутати, фракция аъзоси:

Андижон воқеалари мени қаттиқ изтиробга солди. Биринчи галда кўз ўнгимда гуллаб—яшнаётган Андижондаги тинч, осойишта ҳаёт, бунёдкорлик ва яратувчанлик туйғулари билан яшаётган ватандошларим гавдаланди. Андижонда туғилиб—ўсганим учунми, ҳурлигимизга кўз олайтириб қараётганларга янада нафратим ошди. Тинч ҳаётимизга раҳна солаётган кучларга бир ёқадан бош чиқариб қарши бўлсак, осойишталигимизни, бахтимизни қўлдан бермаймиз. Юртбошимизнинг «Мен Андижонлик қадрдонларимни ҳимоя қилишга бордим» деганлари биз — андижонликларни тўлқинлантириб юборди. Қабиҳ ниятли кимсаларга айтадиган бир гапимиз бор:

Эгали юрт эркини йўқотмайди!

Раъно ЗАРИПОВА,
Олий Мажлис Қонунчилик палатаси депутати, фракция аъзоси:

Ҳар бир иш адолат нуқтаи назаридан амалга оширилиши лозим. Жангарилар ўқидан бегуноҳ одамлар қурбон бўлса, бу адолатсизлик бўлмай нима? Адолатсизлик билан бошланган иш ҳеч қачон эзгуликка бошламайди. Эҳтимол, кимлардир хоҳлагандир, лекин бошқа давлатлардаги воқеаларни Ўзбекистонга экспорт қилиб бўлмаслигини ҳаётнинг ўзи кўрсатди.

Дилмурод ҚИРҒИЗБОЕВ ёзиб олди.

ИСТИҚЛОЛ ҚЎРҒОНИ АСЛО БУЗИЛМАС

Динни ниқоб қилиб, кўтарма исён,
Сенда иймон йўқдир, бўлмас ҳеч қачон,
Гар иймонинг бўлса, нечун тўкдинг қон?
Истиқлол қўрғони асло бузилмас!

Барча тирик башар—ерники фақат,
Тинчлик—тинчлик истар элники фақат,
Бу юрт—юртин севар эрники фақат,
Истиқлол қўрғони асло бузилмас!

Бу халқ ҳақиқатни юракдан сийлар,
Ғаним ғам уйига етгунча ўйлар,
Тушни сувга айтинг, эй, акромийлар,
Истиқлол қўрғони асло бузилмас!

Бузилмас ҳеч қачон бу қутлуғ макон,
Сотилмас ҳеч қачон виждон ва иймон,
Ўзбекнинг кимлиги жаҳонга аён,
Истиқлол қўрғони асло бузилмас!

Шахноза РЎЗИЕВА,
Қизилтепа туманидаги Навоий номидаги мактабнинг 10 «А» синф ўқувчиси.

УЧРАШУВЛАР, МУЛОҚОТЛАР

Ўзбекистон «Миллий тикланиш» демократик партиясининг Олий Мажлис Қонунчилик палатасидаги фракцияси раҳбари Х.Дўстмуҳамедов Европада хавфсизлик ва ҳамкорлик ташкилоти (ЕХҲТ)нинг Тошкентдаги марказ и элчиси Мирослав Енчани унинг таклифига биноан қабул қилди. Элчи жаноблари «Миллий тикланиш» партиясининг тарихи, айни пайтдаги фаолияти, партия фракциясининг Парламентдаги ўрни ҳақида маълумотлар олиш истагини билдирди. Шунингдек, фракциянинг ҳукумат билан муносабатлари, хусусан, Андижон воқеалари юзасидан партиянинг нуқтаи назари қандай эканлигига қизиқди.

— Партиямиз фракцияси Президент И.Каримовнинг 14 ва 17 май кунлари баён қилган мулоҳазаларини, нуқтаи назарларини қўллаб-қувватлайди,— деб жавоб берди фракция раҳбари.— Андижон воқеалари юзасидан хорижий комиссиянинг киритилишига эса қатъиян қаршимиз. Бундай ҳатти-ҳаракат Ўзбекистонга, қолаверса, ўзбек халқининг салоҳиятига, куч-қудрати ва миллий ғурурига зид!

* * *

Олий Мажлис Қонунчилик палатасидаги «Миллий тикланиш» партияси фракцияси аъзолари ва Ўзбекистон Мудофаасига кўмаклашувчи «Ватанпарвар» ташкилотининг Тошкент бирлашган техника мактаби курсантлари ўртасида Андижон воқеаларига бағишланган учрашув бўлиб ўтди. Унда Олий Мажлис Қонунчилик палатаси депутатлари О.Ўсаров, С.Абдуллаев, Р.Зарипова сўзга чиқиб, Андижонда рўй берган воқеалар юзасидан ўз фикр—мулоҳазаларини билдирар эканлар, манфур кимсаларнинг бад ниятлари ҳеч қачон амалга ошмаслигига, Ўзбекистон ўзи танлаган тўғри йўлидан оғишмаслигига ишонч билдирдилар. Бу борада «Миллий тикланиш» ғоялари ҳам эл фикрига ҳамоҳанглигига тўхталиб ўтдилар. Бундай хунук ҳоллар такрорланмаслиги учун, айниқса, ёшлар ўртасида тарғибот—ташвиқот ишларини кенгайтириш, ҳушёрликка даъват этиш лозимлиги алоҳида таъкидланди.

* * *

Тошкент Ахборот технологиялари университетининг профессор ўқитувчилари ва талабалари ҳамда Олий Мажлис Қонунчилик палатасидаги «Миллий тикланиш» фракцияси аъзолари билан урашув-мулоқот бўлиб ўтди. Учрашувда сўзга чиққан «Миллий тикланиш» партияси фракцияси раиси Хуршид Дўстмуҳамедов юз берган бу мудҳиш ҳолат барчани огоҳ бўлишга ундашини, Ватан, халқ бирлигига рахна солишга уринаётган кимсаларга қарши бутун ўзбек халқи Президент атрофида бирлашиб ҳаракат қилмоғи лозимлигини айтиб ўтди. «Ватан озодлиги қутлуғ неъмат, уни жон қадар асраб, шу йўлда қурбон бўлганлар ёди элимиз қалбида абадий сақланишига ишонаман», деди Х.Дўстмуҳамедов ўз сўзлари сўнгида.

Учрашув давомида Ўзбекистон Республикаси Бош Прокуратурасида Ўзбекистон Республикаси Президенти И.А.Каримов билан Андижон воқеалари юзасидан чет эл ахборот агентликлари вакиллари ўртасида ўтказилган матбуот анжумани акс эттирилган видеолавҳа намойиш қилинди.

Учрашув сўнгида университетнинг бир гуруҳ ўқитувчи ва талабалари «Миллий тикланиш» партияси сафига қабул қилиниб, уларга аъзолик билетлари топширилди. Тошкент Ахборот технологиялари университети ва «Миллий тикланиш» партияси ўртасида ҳамкорликни йўлга қўйишга келишиб олинди.

* * *

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси депутатларининг жойларда 23 майдан 29 майгача ўтказилиши мўлжалланган сайловчилар билан учрашувлари бошланди. 11—Тўқимачи сайлов округидан Олий Мажлис Қонунчилик палатаси депутатлигига сайланган «Миллий тикланиш» фракцияси аъзоси Олимжон Ўсаров Юнусобод туманида сайловчилар билан учрашди.

Ўз мухбиримиз.

«Миллий тикланиш» партиясининг 10 йиллиги олдидан

ОЗОД МИЛЛАТИМИЗ ОМОН БЎЛСИН

Бугунги суҳбатдошимиз—Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси депутати, «Миллий тикланиш» фракцияси аъзоси Мунира Қориева.

—Мунира опа, «Миллий тикланиш» партиясининг ўз ғоялари билан сиёсий майдондаги бугунги кунда тутган ўрни, эл орасидаги обрўсини қандай баҳолайсиз?

—Сўзим аввалида шуни қувонч билан таъкидламоқчиманки, Олий Мажлис Қонунчилик палатаси ва Сенатнинг қўшма йиғилишида Юртбошимиз «Миллий тикланиш» партиясига катта ишонч билдирганида, барча партиядошларим қатори менинг ҳам қалбим ғурурга тўлди. Дарҳақиқат, озод миллатимиз омон экан, «Миллий тикланиш» партияси мустақиллик асосларини ҳар томонлама мустаҳкамлаш, уни тараққий эттиришниўзининг асосий вазифаси деб билади, шу йўлда ҳаракат қилади. «Миллий тикланиш»нинг бош ғояси инсонларнинг ўз—ўзини, Ватанни, миллий қадриятларни англаши, инсонларга хос яшашга интилиш ғояси бўлгани учун ҳам тобора халқимиз кўнглига яқинлашиб бормоқда. Партиямиз ҳамиша юртдошларимизнинг қувончларида ҳамдам, қайғуларида дардкаш бўлиб қолишига ишонаман. Бу йўлда барча партиядошларимиз сафида биз депутатлар олдимиздаги масъулият, бурчни унутмаслигимиз лозим, деб ҳисоблайман.

—Мақсадларингиз, дастурингиздаги асосий вазифалар ҳақида ҳам гапириб ўтсангиз.

— Асосий мақсадим — Республикамизда ишлаб чиқариш саноати ривожига ҳисса қўшиш, бу соҳа тараққиёти йўлида маълум ишларини амалга ошириш.

Менинг асли мутахассислигим — фармацевт, бевосита илк фаолиятим ҳам шу соҳада бошланган. Тошкент Давлат Фармацевтика институтини тугатиб, Тошкент шаҳридаги 8—сонли дорихонада иш бошлаган кезларимданоқ, кўнглимда хусусий дори—дармон ишлаб чиқарувчи завод қуриш ниятим бор эди. Мустақилликка эришган илк йилларимизданоқ, республикамизда барча ишлаб чиқариш соҳаларига катта эътибор берилди ва худди шу нарса ниятларимнинг рўёби учун айни муддао бўлди. Орзуимга эришиш учун қўйган илк қадамим «Жўрабек» фирмаси бўлди. Фирма ишларини юритиш давомида дунёнинг юзлаб мамлакатларининг ишлаб чиқариш корхоналари билан ҳамкорликда, юртимизга турли хил дорилар етказиб беришга ҳаракат қилдик. Айни шу кезларда четдан келтирилаётган дори—дармонларни ўзимизда ҳам ишлаб чиқариш имконларини қидира бошладим ва шу изланишларим натижасида 1996—йилда Польша билан ҳамкорликда Олмалиқ шаҳрида дори—дармонлар ишлаб чиқарадиган завод очилди.

Юқорида айтганимдек, фармацевтика соҳасини ўз шароитларимиздан келиб чиққан ҳолда, қонуний йўл билан ривожланишига ўз ҳиссамни қўшсам, олдимдаги катта вазифалардан бирини бажарган бўлардим.

—Ёшлар ҳамиша жамиятнинг энг серғайрат қатлами бўлиб келган. Замон

билан ҳамқадам аёл сифатида бугунги кун ўзбек ёшлари ҳақида нималар дея оласиз?

—Бугун биз тараққиёт ҳар бир соҳага шиддат билан кириб келаётган асрда яшаяпмиз. Тараққиёт ўсиб борган сари эса, ёшлар олдига қўйиладиган талаблар ҳам кучайиб боради. Бугуннинг ёшлари давр билан тенг қадам ташлаш учун камида уч тилни, компьютер билан ишлашни яхши билишлари керак, деб ҳисоблайман. Шаксиз, бугунги кун ўзбек ёшларининг бу борадаги эришаётган ютуқлари таҳсинга лойиқ. Қувонарлиси, аксарият ёшларимиз «ким менга нима беракин?» деб эмас, «мен ўзимга, Ватанимга нима бера оляпман?» деган фикр билан етукликка интилмоқдалар. Лекин баъзи ёшларимиз борки... бу борада мен катталарга, оталарга мурожаат қилмоқчиман. Ёшларимизнинг униб—ўсиши учун аввало, биз—катталар масъулмиз. Ҳамма нарсани иқтисодий муаммоларга тақайвериш ярамайди. Қаҳатчилик йилларида ҳам халқимиз Ватанни, иймонини сотмаган. Биз ҳам ёшларимизга ўзбекона қарашлар билан бирга тараққиёт уйғунлигида таълим—тарбия бермоғимиз лозим. Ёшларимиз ҳушёр ва зийрак бўлиб етишишлари учун, биз—катталар ўрнак бўлсак, ҳамиша огоҳ бўлсак мақсадга мувофиқ бўларди.

—Ҳозиргина огоҳлик ҳақида гапирдингиз. Яқинда рўй берган Андижон воқеаларига муносабатингиз?

—Андижонда бўлиб ўтган воқеалар ҳар биримизнинг тегишли сабоқ чиқаришимизни тақозо этади. Бу ачинарли ҳолатлар ҳар бир юртдошимиз қатори, «Миллий тикланиш» партиясининг ҳам ҳар бир аъзосини, шахсан ўзимни чуқур изтиробга солди. Ирода ва эътиқодимизни яна бир карра синовдан ўтказди. Бундай хунрезликлар юртимизнинг бошқа ерларида қайтарилмаслиги учун, барчамиз масъулликни ҳис қилишимиз керак.

Президентимиз ўзларининг ҳар бир чиқишларида барчани огоҳликка чақиришлари бежиз эмас. Худога шукур, юртимизга, истиқлолимизга, тинч ҳаётимизга тажовуз қилганлар мудҳиш ниятларига эриша олмадилар. Тинчликка тажовуз солишга ҳеч кимнинг ҳаққи йўқ. Ахир инсон бу дунёда бир марта яшайди. Одамларнинг нотинчлиги эвазига ўз режасини амалга ошириш худбинликдан бошқа нарса эмас. Инсон дунёдан нимани олиб кетади ўзи? Ҳатто Искандар ҳам бу дунёдан очиқ қўл билан кетган. Бўлган воқеаларга эса, ҳар ким ўз фикрига таяниб баҳо беради. Энг муҳими, одамларнинг осойишталиги. Чунки хотиржамлик бўлган жойдагина инсон яшаётгандек бўлади. Яшашнинг биринчи талаби ҳам шу — тинчлик. Бугун бутун дунё аҳлига ўзининг кир панжаси билан тажовуз солаётган терроризм балоси Ер юзидаги ҳамма одамларни бирдамликка чақирмоқда. Буни юракдан ҳис қилишимиз, хотиржамликка берилмаслигимиз керак.

—Мунира опа, суҳбатимиз сўнгида «Миллий тикланиш»нинг 10 йиллиги нишонланиши арафасида турган шу шукуҳли кунларда партиядошларга, юртдошларимизга тилакларингиз?

—Жамиятимизни демократлаштириш ва янгилашга, мамлакатимизни модернизация ва ислоҳ этишга «лаббай» деб тайёр турган юртпарварларни келгуси авлодлар ҳам ардоқлашига, бу сафда «Миллий тикланиш»чилар ҳам бўлишига ишонаман. Зеро, бугунги кечираётган ҳаётимиз,ҳаракатларимиз тарихда қолади. Мана шундай мунаввар ниятлар, юксак ғоялар билан яшаётган барча партиядошларимга, юртдошларимга куч—қувват, ҳамиша омонлик тилайман. Бизларни тарбиялаб, шу даражаларга етказган барча устозларимизга миннатдорчилигимни билдираман. «Миллий тикланиш» партиясининг 10 йиллиги ҳаммамизга қутлуғ бўлсин!

Зумрад ВАҲОБОВА суҳбатлашди

ОППОҚ-ОППОҚ-ҚОРА ФАРИШТА

(«Илҳом» театрининг «Оппоқ–оппоқ–қора лайлак» спектаклида)

«Илҳом» театрида (1998 йил сентябрда премьераси бўлган) Абдулла Қодирий қаламига мансуб асарлар асосида саҳналаштирилган «Оппоқ–оппоқ–қора лайлак» спектакли ҳозирги вақтда ҳам муваффақият билан қўйиляпти.

Ушбу пьеса муаллифлари М.А.Вайль, Ёркин Тўйчиев билан бирга актёрлар ансамбли – Бахтиёр Зокиров, Сайдулла Малдахонов, Адолат Кимсанова, Зебо Йўлдошева ва Бернар Назармуҳаммедовларнинг хизматлари катта.

Пьесанинг мазмуни бир қарашда жуда жўн ва анъанавий кўринади. Охун оиласида ўғил туғилади, Саид оиласида – қиз. Томошабин мазмунан мумтоз адабиётдан олинган спектакль кўришга ўзини тайёрлай бошлайди. Бироқ бу юзаки хулоса. Спектакль асосида – Махзум исмли ёш йигит тақдири ётади. Бу пок, бировларнинг гап – сўзларидан озод ва мустақил, ўз оламидаги бахтиёр йигитдир. Махзум (унинг исми муси – қадек янграйди) нимжон, касалманд бола бўлиб ўсди, кеч юрди. Махзумнинг яхши кўрган ўтлоғидан вақти – вақти билан учиб ўтувчи лайлаклар ёлғиз дўстлари бўлиб, гўё Махзум назарида фаришталарни ўзларида намоён қиларди. Махзум дилини очадиган танҳо жонзот – лайлакларни интиқлик билан кутар, уларга ўз шеърларини бағишларди. Секин – аста томошабин А.Қодирийнинг оламига кириб боради. Махзум мадрасада таҳсил ола бошлайди. Бу ерда у илк талпинган инсон, ёш, қувноқ, доимо атрофи ёшларга тўла – Муҳаммадкарим исмли йигит эди. Атрофдагилар Махзумнинг Муҳаммадкаримга бўлган беғубор интилишини нотўғри тушуниб, улар ҳақида бўлмағур гаплар тарқата бошладилар. Мадраса ўқитувчиси бўлган Махзумнинг отаси Охунни қулоғига ҳам бу хунук овоза етиб келади. «Нега мен ҳистуйғуларимни ошкора қилолмайман?» дея отасининг даккиларидан Махзум ҳайрон бўлади. У дўстига бўлган ҳиссиётларини бера олмасди. Муҳаммадкарим хурсанд бўлса, Махзум ҳам хурсанд бўларди. Махзум ўзининг бу беғубор дўстлиги фожиага олиб келишини тасаввур ҳам қилган эмас. Шу тарзда спектакль давоми мураккаблашиб боради. Бундай тарздаги дунё ташвишлари бир қараганда оддий кўринсада, лекин унинг замирида чуқур маънолар ётади.

Пьеса давомида икки дунё одамлари, ёлғиз, озод фикрли ва дағал, қўпол дунё вакиллари орасидаги низо намоён бўлади. Худди шу (яна мумтоз адабиётда кўплаб учрайдиган) низо пьеса мазмунига ҳамоҳанг равишда ҳаракатланади. Аммо у ғаройиб ечимга келади. Бунда, пьеса муаллифларининг маҳорати, хизмати жуда катта. Хўш, Махзумнинг яхши кўрган ўтлоғидан вақти – вақти билан учиб ўтувчи лайлаклар ёлғиз дўстлари бўлиб, гўё Махзум назарида фаришталарни ўзларида намоён қиларди. Махзум дилини очадиган танҳо жонзот – лайлакларни интиқлик билан кутар, уларга ўз шеърларини бағишларди. Секин – аста томошабин А.Қодирийнинг оламига кириб боради. Махзум мадрасада таҳсил ола бошлайди. Бу ерда у илк талпинган инсон, ёш, қувноқ, доимо атрофи ёшларга тўла – Муҳаммадкарим исмли йигит эди. Атрофдагилар Махзумнинг Муҳаммадкаримга бўлган беғубор интилишини нотўғри тушуниб, улар ҳақида бўлмағур гаплар тарқата бошладилар. Мадраса ўқитувчиси бўлган Махзумнинг отаси Охунни қулоғига ҳам бу хунук овоза етиб келади. «Нега мен ҳистуйғуларимни ошкора қилолмайман?» дея отасининг даккиларидан Махзум ҳайрон бўлади. У дўстига бўлган ҳиссиётларини бера олмасди. Муҳаммадкарим хурсанд бўлса, Махзум ҳам хурсанд бўларди. Махзум ўзининг бу беғубор дўстлиги фожиага олиб келишини тасаввур ҳам қилган эмас. Шу тарзда спектакль давоми мураккаблашиб боради. Бундай тарздаги дунё ташвишлари бир қараганда оддий кўринсада, лекин унинг замирида чуқур маънолар ётади.

Пьеса давомида икки дунё одамлари, ёлғиз, озод фикрли ва дағал, қўпол дунё вакиллари орасидаги низо намоён бўлади. Худди шу (яна мумтоз адабиётда кўплаб учрайдиган) низо пьеса мазмунига ҳамоҳанг равишда ҳаракатланади. Аммо у ғаройиб ечимга келади. Бунда, пьеса муаллифларининг маҳорати, хизмати жуда катта. Хўш, Махзумнинг яхши кўрган ўтлоғидан вақти – вақти билан учиб ўтувчи лайлаклар ёлғиз дўстлари бўлиб, гўё Махзум назарида фаришталарни ўзларида намоён қиларди. Махзум дилини очадиган танҳо жонзот – лайлакларни интиқлик билан кутар, уларга ўз шеърларини бағишларди. Секин – аста томошабин А.Қодирийнинг оламига кириб боради. Махзум мадрасада таҳсил ола бошлайди. Бу ерда у илк талпинган инсон, ёш, қувноқ, доимо атрофи ёшларга тўла – Муҳаммадкарим исмли йигит эди. Атрофдагилар Махзумнинг Муҳаммадкаримга бўлган беғубор интилишини нотўғри тушуниб, улар ҳақида бўлмағур гаплар тарқата бошладилар. Мадраса ўқитувчиси бўлган Махзумнинг отаси Охунни қулоғига ҳам бу хунук овоза етиб келади. «Нега мен ҳистуйғуларимни ошкора қилолмайман?» дея отасининг даккиларидан Махзум ҳайрон бўлади. У дўстига бўлган ҳиссиётларини бера олмасди. Муҳаммадкарим хурсанд бўлса, Махзум ҳам хурсанд бўларди. Махзум ўзининг бу беғубор дўстлиги фожиага олиб келишини тасаввур ҳам қилган эмас. Шу тарзда спектакль давоми мураккаблашиб боради. Бундай тарздаги дунё ташвишлари бир қараганда оддий кўринсада, лекин унинг замирида чуқур маънолар ётади.

Пьеса давомида икки дунё одамлари, ёлғиз, озод фикрли ва дағал, қўпол дунё вакиллари орасидаги низо намоён бўлади. Худди шу (яна

Киноя шундаки, бу воқеадан фақат, Саидгина ютади: қизини яхши қалин эвазига сотиб, уни яна қайтариб олади ва Махзумни судга беради.

Муаммонинг иккинчи тарафи ақлсиз, жоҳил аёлларнинг ҳатти – ҳаракатлари, туҳмат ва ғийбатлари туфайли бир – бирларига талпиниб турган соф, пок икки ёшнинг уйи бузилди.

Низо ғилдираги шу тариқа айланади. Лайлаклар – бу рамзий маънода, пьеса мазмунини кегайтириб, бойитиб боради. Пьесанинг сарлавҳасиданоқ алоҳида вазият мавжудлигини англаш мумкин: дунё иккига – оқ ва қора ранглар воқеалар чашмаси эканлиги ва пьесанинг мазмунини очиб беришда катта роль ўйнаганлигини кўрамиз.

Асар бошида лайлаклар Махзумнинг сўзларида пайдо бўлади. Унинг назарида улар фаришталардир. Кейин Махзум улардан паноҳ излайди. Кейинроқ Охун лайлаклар фожиа элчилари эканлиги, унинг оиласига бахтсизлик келтирганликларини айтади, пьеса якунида Моҳичеҳранинг: «Лайлакларинг қаерда?» деган саволига Махзум: «Улар йўқ, энди учиб келмайдилар, кимдир уларнинг инларинӣ ёқиб юборди», деб жавоб беради. Лайлаклар келмай қўйдилар, Моҳичеҳра ҳалок бўлди. Шу лаҳзадан бошлаб, гарчи узоқ умр кўрган бўлса ҳам Махзум «тирик мурда»га айланиб қолди.

Драмада ҳеч ортиқча деталь йўқ. Ҳар бир ҳатти – ҳаракат маромида; спектакль рус тилида кўрсатиляпти, лекин актёрлар тилида тез – тез соф ўзбек сўзларни эшитасиз. Бу усул асар миллийлигини оширади. Ушбу хитоблар қулоқларни мусиқадек эркалаб, пьесани эмоционал англашга ёрдам беради.

Спектакль томошабинни 1 соату 45 дақиқа давомида ҳаяжонга солиб туради. Ўйлантириб, мушоҳадага чорлайди. Саҳна кўриниши, жиҳозлари ўзгармайди, қолган жиҳозларни томошабин ўз диди, тасаввурига кўра хаёлан тўлдириши мумкин.

Драма қаҳрамонларининг либослари ҳам жуда сипо: кийим ва саҳна безагида оқ ва қора ранглар мужассамлашган. Мусиқа пьесадаги воқеалар билан уйғунлашган.

Оналар образларини иқтидорли актрисалар – Зебо Йўлдошева ва Адолат Кимсановалар ижро этганлар.

Зебо Йўлдошева Махзумнинг онаси ролини ўйнаган. Бу маъсума, кичкина жуссали аёл, ўзини ҳар ёққа уриб, ўғлини ёпирилиб кетаётган фалокатлардан асрашга ҳаракат қилади.

Махзум ўзининг «айби»нимада эканлигини тушунмаслиги ва ўз тушунчаси билан яшамоқчилиги, бошқача яшашни хоҳламаслиги аёлни эзиб қўйганлигини яққол кўрсатган.

Моҳичеҳранинг онаси образида Адолат Кимсанова кўп йиллар золим, қаҳри қаттиқ, фақат пул қизиқтирадиган Саид билан яшаган аёл ҳаётини кўрсатиб беради. У бу ҳаётга кўникма ҳосил қилиб бўлгандай эди, бироқ қизининг фожиаси унинг сабр – бардошини парчалаб юборди.

Шундай қилиб, Қодирий яратган бадиий олам асосида чуқур муаммоли ва баҳсли саҳна асари яратилган; иннинг ички дунё, эрки муаммоси долзарб масала қилиб қўйилган.

Томошабин бу ерда гўё спектакл воқеаларининг иштирокчисига айланади ва барча воқеаларни ўз юрагидан ўтказади.

Муҳаббат ШАРАФИДДИНОВА,
Филология фанлари номзоди,
ЎзДЖТУ Халқаро журналистика факультети доценти.

ҒАЛЛА ҲОСИЛИДАН УМИД КАТТА

Айни кунларда мамлакатимиз қишлоқ хўжалиги соҳасида қизғин бир жараён кетмоқда. Жойларда экинларни парваришлаш, олинажак ҳосил учун пухта замин яратиш мақсадида агротехник тадбирлар амалга оширилмоқда. Ғаллакорларимиз ҳам ҳадемай бошланиши кутилаётган ўрим – йиғим мавсумига сўнгги тайёргарлик ишларини ниҳоясига етказишмоқда. Донни мақбул муддатларда, асосийси, исрофгарчиликка йўл қўймай йиғиб олиш учун зарурий чора – тадбирлар кўрилмоқда. Мавсумда иштирок этадиган техникалардан тортиб, донни қабул қилувчи корхоналаргача, бу муҳим жараён учун қизғин ҳозирлик ишлари олиб бориляпти.

Ҳаммамизга яхши маълумки, ғалла ўримига биринчилардан бўлиб юртимизнинг жанубий вилоятларида киришилади. Бу жараён секинаста бошқа ҳудудларда ҳам оммавий тарзда бошланади. Шу боис бугун далада меҳнат қилаётган ижарачи – юфермерларнинг асосий эътибори ҳам мана шу жараённи кўнгилдагидек ўтказишга қаратилган. Президентимизнинг шу йил 16 майдаги «2005 йил бошоқли дон экинлари ҳосилини йиғиштириб олишга доир чора – тадбирлар тўғрисида»ги Қарори бу борада дастуриламал бўлиб хизмат қилади. Маълумотларга қараганда, бу йил республикамиз бўйича жами 1290,2 минг гектар майдонда ғалла парвариш қилинаётган бўлиб, шунинг 203 минг гектарида дон лалми ерларда етиштирилмоқда. Мутахассисларнинг айтишича ғаллазорлардан бу йил ҳам мўл ҳосил йиғиб олиш кутилмоқда. Чунки экиннинг бугунги кундаги ҳолати шундан далолат бериб турибди.

– Дарҳақиқат, жорий йилги ғалла ҳосилидан ҳам умидимиз катта. Бугун ғалла майдонларини бориб бир кўрган одам бунга ўзи ҳам гувоҳ бўлиши мумкин. Деҳқонларимизнинг, мана бир неча йилдирки, ғаллачиликда орттирган тажрибалари кўл келиб, ушбу мавсум учун ҳам кутилганидек асос яратилди. Ғалла ўрим – йиғим мавсуми ҳар биримиздан каттагина масъулиятни талаб қилади. Мамлакатимиз раҳбарининг қарорида ҳам бу нарса алоҳида таъкидлаб ўтилган, – дейди Қишлоқ ва сув хўжалиги вазирлиги бошқармаси бош мутахассиси Саидаҳмад Тулепов. – Асосийси, исрофгарчиликка йўл қўймаслигимиз керак. Мавсумда эътибор қаратиладиган биринчи вазифа мана шундан иборат.

Бу йилги ҳосилдан келгуси йил учун жами 297 минг 100 тонна уруғлик тайёрлаш режалаштирилган. Шунинг 270 минг 700 тоннаси сувли майдонлардан, 26 минг 400 тоннаси эса лалми ерлардан олинади.

– Мавсумда жами 3449 та ғалла ўриш комбайнлари қатнашиши режалаштирилган. Шундан 1951 таси юқори унумли «Кейс», «Клаас» ва «Нью – Холланд» комбайнларидир, – дейди «Ўзагромашсервис» уюшмаси бошқарма бошлиғининг ўринбосари Турсунпўлат Каримов. – Уюшма тизимидаги туман МТПлари 50426 та ширкат ва фермер хўжаликлари билан 870,7 минг гектар майдондаги ғаллани ўриб беришга шартнома тузганлар. Шартнома шартларини белгиланган муддатларда бажариш юзасидан эса керакли чора – тадбирлар кўрилмоқда.

Келинг, шу ўринда бир рақамни келтириб ўтайлик. Ўтган йили «Кейс» комбайнлари бир гектар ғаллазорни ўриб бериш учун ёқилғисиз ҳисобланганда 49 минг 735 сўмдан хизмат ҳақи олганди. Ушбу мавсумда хизмат кўрсатиш нархларини 2004 йилга нисбатан арзонлаштириш бўйича чора – тадбирлар кўрилмоқда. Дастлабки ҳисоб – китобларга қараганда, бу йил «Кейс» комбайнларининг бир гектар майдондаги ғаллани ўриб беришга ўртача 42 минг 600 сўмдан хизмат ҳақи олиши кутилмоқда.

– Демак, нарх бўйича енгиллик яратилмоқда, шундай эмасми? – сўраймиз.

– Албатта. Асосий эътибор ҳам шунга қаратилган. Ҳозирда комбайнларни таъмирлашга зарур бўладиган эҳтиёт қисмларга сарф этиладиган харажатларнинг бир қадар камайтирилиши, шубҳасиз, ғаллакорларимизга анчайин қулайлик яратилишига имкон бермоқда. Шу ўринда айтиб ўтиш керакки, донимизни исроф қилмай йиғиштириб олишга фақат масъул идоралар эмас, балки ҳар бир киши алоҳида эътибор қаратиши лозим. Ана шунда дастурхонимиз бут, ризқ – рўзимизда барака бўлади.

Бобур МУҲАММАДИЕВ

Бозор иқтисодиёти пул билан тирик. Товар ва товарлашган хизматларнинг ишлаб чиқаришдан бошлаб, то истеъмолчига етгунча бўлган ҳаракат пул воситасида амалга ошади. Пул ҳам товар, у қийматга эга. Пул қийматининг харид этиш қурби – қобилияти, унинг қанча товар ва хизматлар харид қилиш мумкинлигини ифодалайди. Пул қадр – қиймати нархга, нарх эса ишлаб чиқариш харажатларига ва бозорга ташланган пул миқдорига боғлиқ. У товар ишлаб чиқаришга сарфланган харажатларга ва пул миқдорига тескари мутаносибликда ўзгаради.

Шу сабабли пул қадр – қиймати нарх даражасига нисбатан тескари мутаносибликда бўлади. Нарх пасайса, пулнинг қадри ошади, нарх ошса, пасаяди. Масалан, республикамиз мустақилликка эришганининг дастлабки йили 10 тийинга бир қути, 1993 йил бошларида эса, 2 сўмга бир қути гугурт олинган.

Нарх ошгани туфайли пулнинг гугуртга нисбатан харид қобилияти 20 мартага пасайди. Бу мувозанатнинг бузилиши, чунки гугурт ишлаб чиқариш харажатлари 20 марта ошмади, балки пул массаси кўпайиб кетди. Пулнинг қадрсизланиши унинг ролини сусайтирди, чунки пул ўз функциясини тўла бажара олмай қолди.

Пул товар, демак албатта талаб ва таклиф таъсирига берилади. Бу ҳолат қандай кечади? Масалан, пул таклифи муомалага чиқарилган маълум турдаги пул миқдоридир. У талабдан ё ортиқ, ё кам бўлиши мумкин. Агар кам бўлса, тўлов кризиси юзага чиқади. Демак, амалиётда ишлаб чиқариш ҳажми пул миқдори ва пулнинг айланиш тезлиги ва ниҳоят, нарх ўртасида узвий алоқа мавжуд. Ишлаб чиқариш ўсмаган ҳолда пул миқдори ўсса, бунга жавобан нарх ошади. Агар ишлаб чиқариш ўсиб, пул миқдори кўпаймаса, нарх пасаяди. Ишлаб чиқариш кўпайиб, нарх ошган ҳолда пул тез айланса, бу ҳолда ҳам пул миқдори қисқаради. Жамиятда керакли пул миқдори фақат нархларга қараб эмас, балки иқтисодиёт аҳволига ва пул айланиш тезлигига қараб белгиланади. Иқтисодий юксалиш юз берганда пул кўп бўлса, унинг товар билан таъминланиши, пул харид қилиш қадри ортади.

Соғлом бозор, соғлом иқтисодиётда пул қадр – қиймати, харид қилиш қуввати юқори бўлади. Аксинча, ишлаб чиқариш ҳажми, пул миқдори ва пул айланиши ўртасидаги мувозанат бузилса, инфляция юз беради.

Иқтисодиёт соҳасида Нобель мукофотининг лауреати Милтон Фридман инфляцияга қуйидагича таъриф берган: маҳсулот ишлаб чиқаришга нисбатан пулнинг ортиқчалиги юзага келтирган нархларнинг барқарор ва узлуксиз ўсиши. Ишлаб чиқарувчилар томонидан сифатини яхшиламасдан туриб маҳсулотнинг нархини ошириш ҳам инфляция кўринишидир. Макроиқтисодиёт нуқтаи назаридан олганда, инфляция давлат пул бирлигининг қадрсизланиши, унинг харид қувватининг пасайишида намоён бўлади. Шундай қилиб, инфляциянинг келиб чиқиш сабаби, иқтисодиётда, аниқроғи, ишлаб чиқаришнинг ўзида экан. Инфляциянинг иқтисодий танглик билан бир вақтда юз бериши бежиз эмас. Сабаби, ишлаб чиқариш сустлашиб, бозор талабидан орқада қолади. Ишлаб чиқариш ҳамма ресурслардан фойдаланса да, товар таклифлари пулни тўйдира олмайди, товарга чанқоқ пуллар ўз ташналигини қондира олмайди.

Иқтисодиёт тарихида ўсиш суратларига қараб инфляция уч турга бўлинади: **МЎЪТАДИЛ** – бунда нархлар секин ўсади (йилига 10 фоиздан кам); ТЕЗ – бунда нархлар йилига 20дан 200 фоизга қадар кўтарилади; **ГИПЕРИНФЛЯЦИЯ** – бунда нархлар 200 фоиздан ҳам кўпроқ ўсади. Олмонияда, масалан, 1922 йилда инфляция 1 300000 фоизни ташкил этган, Можористонда 1938 – 48 йиллар ичида нарх – навоо 10 маротаба кўтарилган. Савдода пул тарозида тортиб ўлчанган. Ўзининг келиб чиқиш манбаларига кўра, инфляция бир неча турга бўлинади.

ПУЛ МАССАСИ ИНФЛЯЦИЯСИ. Ў пулнинг товар муомаласида ҳаддан ташқари кўпайиб кетиши сабабли

ИНФЛЯЦИЯ: КЕЛИБ ЧИҚИШ САБАБЛАРИ

юзага келади. Пул массасининг кўпайиши билан товар ва хизматларнинг нархи ошади. Айланишда пул қанча кўп бўлса ва таклиф қилинган товарлар қанча кам бўлса, нархлар шунча юқори бўлади. Айланишдаги ортиқча пул эса, аввало, уни кўплаб босиб чиқарган давлатнинг нотўғри сиёсати туфайли пайдо бўлади.

ТАЛАБ ИНФЛЯЦИЯСИ. Пул массаси ўсишининг бошқа сабаби пул муомаласи тезлигини ортиши билан боғлиқ, яъни бир хил миқдордаги пул мавжуд товарларнинг доимий ҳажмида кўп миқдордаги битишувларда иштирок этади. Бу талаб инфляциясидир. У пулда ифодаланган ҳолда кенгайтирмасдан туриб товар миқдорига тазйиқни кучайтиради. Бу билан нархларни пул, товарлар ва муомала тезлигини балансланганлиги даражасига кўтаради.

ИШ ҲАҚИ ЎСИШИНИНГ ИНФЛЯЦИЯСИ. Ишлаб чиқарилаётган маҳсулот ҳажми тўланадиган иш ҳақи ва олинадиган даромадларга мутаносиб бўлса, ижтимоий ишлаб чиқариш самарали ҳисобланади. Бошқача айтганда, иш ҳақи, меҳнат унумдорлиги оширилгандагина кўтарилиши мумкин. **Агар товар ишлаб чиқаришнинг ушбу қоидаси бузилса ва корхоналарда тўланган иш ҳақи ҳажми ишлаб чиқарилган маҳсулот миқдоридан ошиб кетса, бу ҳол инфляция жараёнининг ривожланишига туртки беради, бозордаги нарх – наво кўтарила бошлайди.** Бунда иккита сабаб бор: биринчидан, муомаладаги пул миқдори кўпаяди, товар ва хизматларнинг таъминланмаган талаби ўсади, бу эса талаб инфляциясини юзага келтиради. Иккинчидан, ишлаб чиқаришнинг сарф – харажат кўринишида товарларнинг доимий миқдори қийматига қўшилади, бу билан тайёр маҳсулот нархларининг сақланиши рағбатлантирилади. Бозорда «иш ҳақи нархлар» инфляция чулғами авж олиб кетади: нархларнинг ошиши корхоналар ва давлатни тўлов пуллар ҳамда иш ҳақини кўпайтирган ҳолда даромадларни индексациялашга мажбур этади, бундай иш ҳақи эса, ўз навбатида товарларнинг инфляция талаби ва сарф – харажатларини кенгайтиради. Сарф – харажатлар ўсганидан сўнг ҳосил бўлган янги юқори нархлар иккинчи маротаба даромадлари индексациялашган заруратини юзага келтиради, буёғи «даромад – нархлар» чулғами бўйлаб давом этади. Одатда, шу чулғам бўйлаб ҳаракат охирида иқтисодиётнинг барқарорлигини қўпоради, бозор механизмларининг ишини бузади ва оғир иқтисодий тушкунликка ҳамда оммавий ишсизликка олиб келади.

МОДДИЙ ХАРАЖАТЛАР ЎСИШИ ИНФЛЯЦИЯСИ. У ҳам ашё, оралиқ товарлар ва хизматлар нархининг ошиши асосида пайдо бўлади. Бу ошиш харажатлар кўринишида пировард маҳсулот қийматига киритилади, бу эса бозорда нархларнинг умуман кўтарилишига таъсир кўрсатмай қолмайди. Индустрия ривожланган мамлакатларда 70 – йиллар ўртасида юз берган энергетика танглиги моддий харажатлар ўсиши инфляциясига мисол бўла олади: ўшанда энергоресурслар, ёқилғи, бензин нархининг оширилиши маҳсулот барча турлари нархининг кескин ошишига олиб келиб, узоқ муддатли иқтисодий тушкунликни шартлади. Бундай вазият ҳозир собиқ СССР республикаларида юзага келган, уларда нархларни эркинлаштириш муносабати билан ёқилғи – энергетика ресурсларининг қимматлашуви, товарлар, коммунал ва транспорт хизматларининг кўп маротаба ошишига олиб келди.

ФОЙДАЛАР ИНФЛЯЦИЯСИ. У муайян турдаги маҳсулотни сотиш бозорини монополлаштириш ҳисобига ҳаддан ташқари кўп фойда олишда намоён бўлади. Рақобатлар йўқлиги вазиятида ишлаб чиқарувчилар ишлаб чиқариладиган товарлар ҳажми ва ассортиментини кўпайтирмасидан туриб, нархларни мустақил равишда оширадилар. Инфляциянинг ушбу тури тармоқ супермонополиялари нарх белгилашда ўз шартларини тиқиштириш учун чексиз имкониятга эга бўлган буйруқбозлик, марказлаштирилган иқтисодиёт учун ғоят хосдир.

СОЛИҚЛАР ИНФЛЯЦИЯСИ. Давлат бошқарув, ижтимоий режалар, мудофаа борасидаги ўсиб бораётган чиқимларни қоплаш мақсадида солиқларни ошириш ана шундай инфляцияга сабаб бўлади. Юқори ставкадаги солиқ ишлаб чиқариш чиқимларини ҳам бевосита, ҳам билвосита иш ҳақининг ўсиши орқали кўпайтиради. Юқори ставкадаги солиқлар ишлаб чиқаришни бўғади, унинг унумдорлигини, фойда олишни камайтиради, талаб ҳамда таклифнинг инфляциясига олиб келади.

Инфляция иқтисодиётга путур етказади. Уни тугатиш ёки юмшатиш учун давлат антиинфляция сиёсати олиб боради. Ишлаб чиқаришни жонлантириш, яъни товарлар ва товарлашган хизматлар яратилса, жамиятдаги ортиқча пулларнинг ташналиги қондирилиб, нарх – наво изга тушади, пул қадри барқарорлашади. Шу сабабли давлат ишлаб чиқаришни рағбатлантириш чораларини кўради. Ишлаб чиқариш билан банд бўлган субъектларнинг фойдасига солинадиган солиқдан озод қилинади, ишлаб чиқаришга арзон кредит берилади. Янги ишга қўл урган корхоналарга бюджетдан субсидия ажратилади. Фирмалардан олинадиган даромад солиқлари камайтирилади. Экспорт – импорт бўйича имтиёзлар берилади. Пул даромадлари (иш ҳақи, нафақа, пенсия, хайрия тўловлари) назорат қилиниб, уларнинг ўсиши чекланади ёки тўхтатилади. Ортиқча пулни товарлар бозоридан чиқариб, қанта – риб қўйиш учун депозитлар (қўйилган пуллар) учун банк тўлайдиган фоиз оширилади. Пул банкда жамғарилиб, товарга талабни қисқартириб туради, жамғарилган пулни ишлаб чиқаришга юбориш имкони пайдо бўлади. Бунга мисол: АҚШда 80 – йиллар бошида банклар йилига депозитлар учун 15 – 18 фоиз тўлайдиган бўлдилар. Шу туфайли бозордаги пулларнинг кўп қисми депозитга айланди. Дунёдаги бўш пуллар АҚШ банкларига оқиб келди, улар ишлаб чиқаришга қўйилиб, иқтисодий жонланиш юз берди. Шу йўсинда инфляцияга учраган пулни даволаш сиёсати амалга оширилди. Хулоса, соғлом пул – соғлом иқтисодиёт юзага келди.

Норбой БЕКНОЗОВ,
профессор.

ОЙБЕК ВА МИРТЕМИР

Устозлардан бири Миртемирнинг Ойбекка муносабатини ёрқин ифодаловчи бир ҳаётий воқеани айтиб берганди. Кунларнинг бирида учрашувданми, суҳбатданми сўнг, бир – бирини кузатишиб, Ойбек яшаган уй олдидан ўтиб қоладилар. Шунда машинанинг орқа ўриндиғида ўтирган Миртемир «Ассалому алайкум, мавлоно», деб салом бериб ўтади.

Миртемирнинг ҳаётдан кўз юмганига кўп вақт бўлган устози Ойбек хонадонига таъзим қилиб ўтиши икки олийжаноб инсон, икки шоирнинг бир – бирига бўлган ўзаро чексиз ҳурмат – ларининг ёрқин ифодасидир. Миртемир Ойбек ҳақида доимо тўлқинланиб ёзган. Ойбек вафоти муносабати билан ёзилган «Устоз ҳақида» ёки 1975 йили чоп этилган мақолаларида бу катта эҳтиром яна бир бор ўз ифодасини топган. Миртемир ўзига устоз деб билгани Ойбек ҳақида шундай ёзади: «Ардоқли қаламкаш Мусо Тошмуҳаммад ўғли Ойбек ҳаққатан чин маънода – теран маънодаги устоз адиб ва устоз шоир эди, шу билан бирга шартли эмас, зўраки ва отига аллома эмас, балки чинакам аллома эди. Унинг билим уфқи ҳайрон қолгулик даражада кенг ва теран эди.»

Замонасоз алломалар, кўкраклари нишонга тўла, китобидан унвонлару муковафотлари кўп қаламкашлар собиқ шўролар даврида исталганча топилишини эътиборга олсак, Миртемир сўзларининг мағзини янада тераноқ тушунамиз. Миртемир Ойбек исмидан олдин, албатта, улуғловчи, Ойбекни ижодкор, инсон сифатида бир қиррасини кўрсатувчи сўз қўллаган. Миртемирнинг Ойбекка бағишланган «Устозга атаганим» шеърининг ҳар бир сатрида чексиз самимий ҳурмат, Ойбек руҳий дунёсидан озиқланиш истаги балқиб туради. Миртемир «шеър – ҳикмат дарёси, сеҳр дарёси» эканлигини айтиб, нияти сеҳр – жумбоқларини ечмоқ. Бу йўлда Ойбекдан ўрганмоқ, устознинг қалб нуридан баҳраманд бўлмоқ. Миртемир Ойбекни улуғлаб шундай сатрларни тизади:

Қўйнинг бир Хазина –
бебаҳо дурдан,
Тозалигинг ўтар тоза
биллурдан,
Яралибсан гўё бир дарё
нурдан
Нурингни нур бўлиб
қучолсам дейман.

Ҳайратда қарайман, дил
тошиб – тўлиб,
Сендан сув ичганлар
қолмаган сўлиб,
Мен ҳам шу дарёда бир
тўлқин бўлиб,
Чўллардан сел каби
кечолсам дейман.

Миртемирнинг ўхшатишлари, қиёсларига эътибор қилинг. Ойбек шахси, шеърияти, умуман, ижоди хусусида нақадар ҳаққоний менгзаш – бебаҳо дур, тоза биллур, бир дарё нур. Миртемир биринчи бандда Ойбек таърифини келтириб, иккинчи бандда Ойбек сиймосида шеъриятни ҳис қилиши шундоқ сезилиб турибди ва ўзи ҳам шеърият дарёсида бир тўлқин бўлишни, сел каби кечишни истаяпти. Шеърнинг мантиқий изчиллиги, ривожи шоир кўнглидаги истаклари билан уйқаш. Миртемир Ойбек ижодига гўзал ташбеҳлар топиб, ўқувчи онгида Ойбек деганда гўзал шеъриятни тушуниш ҳиссини уйғотади. Бунга ўзи ҳам чин дилдан ишонгани учун, орзуларини биринчи шахс тилидан сўзлайди.Ойбек ижодига хос жўшқинлик икки дарёмиз табиатидан келиб чиқиб, чиройли, поэтик ифодаланади:

Жайхунмисан, қайдам, ё
теран Сайхун?
Ҳаркалай тошқинсан,
жўшқинсан, жўшқин.
Она тупроғимга зарурсан ҳар кун,
Мен ҳам қониб – қониб
ичолсам дейман.

Шоирларнинг эл учун қанчалик зарурлиги, сувнинг тупроққа ҳар кун даркорлигига қиёсланади. Икки алломa шоир туйғуларидаги муштараклик уларнинг шеърларида, бадиий образларида акс этган. Миртемир шеърларидаги қуёш, ой, юлдуз – умуман табиатдан олинган ташбеҳлар Ойбек лирикасидаги гўзал образларга ҳамоҳанг. Ойбекнинг машҳур «Наъматак» шеъридаги гул ва қуёш ўртасидаги бетакрор тасвир:

Нафис чайқалади бир
туп наъматак
Юксакда, шамолнинг
беланчагида.
Қуёшга кўтариб бир
сават оқ гул,
. . .
Ёноқларин тутиб олтин
бўсачун
Қуёшга тутади бир
сават оқ гул!

Миртемирнинг «Олхўри» шеъридаги ифода билан уйғунлигини кўрамиз:

Кўргандим баҳор чоғи,
Кумуш табассумларинг
Кўнглингга кўзгу янглиғ,
Маст этарди
офтобнинг
Эҳтиросли қучоғи

Бунингдек ҳамоҳанг мисраларни ёки шеърда аллитерациядан фойдаланишнинг гўзал усулларини ҳар икки шоир лирикасида кўплаб учратиш мумкин. «Жаҳон меҳнаткаш, жаҳон камсуқум, жаҳон жўн ва улкан, пок юрак уриб турар эди унинг кўксида!» дея устозини эъзозлаган Миртемир ва Ойбек муносабатлари кейинги авлодлар учун ҳамиша ўрнакдир. Талантларнинг бир – бирини ардоқлаши адабиётимиз ривожи учун гаров. Мамлакатимизда кенг нишонланаётган Ойбекнинг 100 йиллик тўйига, Миртемирнинг 95 йиллиги (1910. 28.05) ёндош келишининг ўзида ҳам қандайдир рамзийлик бўлса ажаб эрмас.

Адҳамбек АЛИМБЕКОВ,
ЎзМУ доценти, адабиётшунос.

Яширин агентнинг ҳаёти

Ҳамдам СОДИҚОВ

ЎСАРҚУЛНИНГ СИРИ

Исканжа

Қўрғонтепа тумани бошқармасининг алоҳида ишлар бўйича терговчиси важоҳат билан сўроқ бошлади:

— Босмачи бўлганингни тан оласанми?

Обдон калтакланган маҳбус бошини мағрур кўтарди.

— Йўқ. Мен зинҳор босмачи бўлган эмасман, ўртоқ терговчи.

— Сенга ўртоқ эмасман, лаънати босмачи!

— Узр, гражданин терговчи. Лекин сиздан сўрамоқчиман, босмачи деб кимларни айтасиз? Ўз юртида миллатини деб жанг қилганларними?

— Сўроқни мен бераман, — жаҳли чиқиб ўшқирди терговчи. — Сен гапни айлантирмай жавоб бер. Қозоқбой шайкасида қанчадан — қанча одамларимизни ўлдирганингни тан оласанми?

— Ислом лашкарида бўлганим рост, гражданин терговчи.

Терговчи жонланиб, қўлига ручкасини олди.

— Демак, босмачи бўлганингни тан оласан. Яхши, давом этамиз. Қашқарга қочмоқчи бўлганингни ҳам тан оласанми?

— Мен ҳеч қаерга кетмоқчи эмасдим. Хаёлимга ҳам келмаган.

— Ёлғон! Яна таъзирингни берайликми?

Маҳбуснинг чеҳраси қорайди.

— Зинҳор, зинҳор, гражданин терговчи, Худо кўрсатмасин. Мен бундай қийноққа бардош бера олмайман.

— Ҳа, — кулди терговчи. — Биз ўликни ҳам тилга киргизворамиз.

— Рост гап, гражданин терговчи. Мен подшо турмасида ҳам, ўлим камерасида ҳам бундай азобни кўрмаганман. Шўро турмасида одамларни шундай қийнашларини зинҳор билмаган эканман.

— Ҳа — ҳа! — терговчининг юзи бирдан жиддий тус олди. — Подшо турмаси дедингми? Қачон ва нима учун ётгансан?

Маҳбус чуқур хўрсинди.

— Бунинг тарихи жуда узун, гражданин терговчи. Тоқат қилсангиз айтаман.

Қишлоқ алломаси

Сандал атрофида ўтирган йигитлар бутун вужудлари билан берилиб ҳикоя тинглашмоқда.

— Шундай қилиб, мен шаҳзода мактубини чопоним аврасига тикиб «Бухоро қайдасан», дея йўлга тушдим.

Ҳикоячи патнисдаги чойнакдан пиёлани тўлдирди.

— Қани, туршак, майизлардан олиб ўтирсангизлар — чи, йигитлар.

У ташналик билан пиёлани бўшатиб, яна чой қуйди. Иссиқ сандалга оёқларини тиқиб ўтирган йигитлар ўзларини сеҳрли саргузаштлар оламидан бу тирикчилик дунёсига қайтараркан, дастурхонга қўйилган писта, бодом, қантак туршакларга аста қўл узатишди.

— Минг хил хавфу хатарлардан сўнг ниҳоят Бухоройи шарифга етиб келдим. Амир саройида мени Остонақул қушбеги кутиб олди. Ахир мен ҳам кичик одам эмас, тахт валиаҳди Абдумалик тўранинг, ҳа, катта тўранинг хос навкари — элчиси эдим.

У менга мактубни беришни буюрди, лекин мен рад этдим, шахсан жаноб олий амирнинг ўзларига топширишимни айтдим. Ўшанда қудратли, қамчисидан қон томувчи қушбегининг қандоқ жаҳли чиқанини кўрсангиз эди... У кўп ўтмай мени ёнига чақирди.

— Жаноби олий бетоблар. Кўп гапириб толиқтирма. Қани, юр!

Мен ҳаяжон ва қўрқув ичра амир ётган хонага қадам босдим. Қушбеги бизни холи қолдирди. Амир узаттан мактубимни қўлига олиб, уни узоқ ўқиди. Мен эса тиз чўккан ҳолда йигирма беш йилдан бери Бухоро тахтида ҳукмдор Саид Баҳодир Музаффархонни умримда биринчи бор яқиндан кўрмоқда эдим. Ўзимдан — ўзим ғурурланиб, ичимда «қандингни ур, Сафарбек. Сен Бухоро фуқаролари ичида амирни кўрганлардан биринчисисан», дедим.

— Амир ҳам бизга ўхшаган одам эканми?

Сафарбек луқма ташлаган йигитта қаради.

— Ҳа, Ўсарқул. У ҳам худди бизга ўхшаш одам экан. Буни мен амирнинг йиғлаганида кўрдим. У мактубни лабларига босиб унсиз йиғлади. Юзларига оқиб тушаётган ёшлардан мен уни оддий бир банда эканлигини, мусофирчиликда юрган ўғлини соғинганлигини кўрдим.

— Тўнғичим, валиаҳдим... Абдумалик...

Амир инграб юборди. Кейин менга қўли билан «кет» ишорасини қилди. Ташқарида Остонақул қушбеги мени кутарди. У мени сарой хоналаридан бирига жойлаб, дам олишимни айтди. Кўрпачага ўзимни таппа ташлаб донг қотиб ухлабман. Қанча ухлаганим ёлғиз Оллоҳга маълум. Бир вақт кимдир мени уйғотди. Икки навкар мени амир ётган хонага бошлаб кирди.

— Шу жойда қимирламай ўтир, — деди қушбеги.

Амир шоҳона кўрпага ўранганча ётар, мен эса гўё маҳрамдек ундан сал нарида турардим. Бир вақт маҳрамлар қўлларида буғи чиқиб турган паловни кўтариб киришди. Олдимга хонтахта қўйиб, дастурхон ёзишди. Бир — биридан лаззатли таомлар, кўкатлар... наҳот ҳурматим шунча бўлса... Ухлаб ётган амирга парво қилмай, овқатларни тушира бердим. Умримда сира бундай таомларни тотмаганман, йигитлар.

— Қойиле —, хитоб қилди Ўсарқул. — Бу деймаан, устоз, сиз чиндан ҳам амирдек бўлган экансиз — да!

— Рост. Мен уч кун ўша хонада амир билан турдим. Аммо... — у ғалати бир гапни айтмоқчидек андак тин олди. Сўнг ҳамма қизиқиб оғзига қараб турганини кўргач мамнунланди. — Ўлик амир билан.

— Воажаб!

— Амирнинг ҳузурига кирган куним у жон таслим қилган экан. Қушбеги Карманага одам юбориб, амирнинг кенжа ўғли Абдулаҳадхонни пойтахтга чорлаган. У келгунча амирнинг ўлганини ҳеч ким билмасин, деб мени ўша жойга қамашган ва мен амир учун аталган таомларни еганман. Маҳрамлар бўшаган идиш — товоқларни олиб кетишар, барча буни кўриб амир тириклигига ишонган.

Хуллас, учинчи куни пешинда навкарлар менинг қўл — оёғимни боғлаб ташқарига олиб чиқишди. Сўнг бошимга қоп ташлашди.

Шунда ўлимга ҳукм қилинганимни сездим.

— Нима учун?

Ҳамма баравар саволомуз Сафарбекка тикилди. У эса мийиғида кулиб, чой ҳўплади.

— Қани, Ўсарқул ўғлим, бир чилим тортайлик — чи...

— Ҳозир, устоз, — дея сакраб ўрнидан турди Ўсарқул.

— Ҳозир, устоз, — дея сакраб ўрнидан турди Ўсарқул. Сандал атрофида ўтирган йигитлар аллақандай ҳадик ва эҳтиром билан Сафарбекка қараб қолишди. Бундан беш йил муқаддам Миробод қишлоғига келиб, шу ерда мактабдорлик қила бошлаган бу одам тезда обрў — эътибор қозонди. Ёшу қари, бой ҳам, камбағал ҳам ҳурмат қилади. Унинг ширинсуханлиги, қизиқ — қизиқ ҳикоялари, одамшавандалиги, билимдонлиги қишлоқ аҳли назарига тушди. От чопиш, қиличбозлик, мерганлик бобида Сафарбек қишлоқнинг олди йигитларини ҳам доғда қолдирган.

Мана ўшандай ёшлардан Ўсарқул Ҳамроқул ўғли унинг оташин мухлиси. Қачон бўш бўлса унинг ҳузурига чопади. Мактабдор хизматида елиб — югуради.

— Бораккалло, ўғлим, — деди Сафарбек Ўсарқул қўлидан чилимни оларкан. — Хуллас, — деди Сафарбек пағапаға тутун чиқариб, — мени Минораи Калонга олиб чиқишди.

— Ўлим минорасигами?

— Ҳа. Икки жаллод мени даст кўтариб бир — икки чай қатганини биламан, юрагим қинидан чиқиб кетди. Бир маҳал «Тўхтанг!» деган овоз эшитилди. Жаллодлар қопни ерга ташлашди ва оғзини очишди. Мен базўр кўзимни очиб, тепамда қушбегини кўрдим. Унинг сўзлари ҳали ҳали қулоғимда.

— Саид Баҳодир Абдулаҳадхон ҳазратлари сени авф этдилар. Тахтга ўтирган куни қон тўкилишини истамадилар.

Сафарбек яна чилим тортди ва бошидаги қалпоғини олди.

— Кўраяпсизларми, болаларим. Сочларим қандоқ оқ. Худди қировдек. Бу ўшанда, бундан ўттиз йил олдин оқарган. Ўлим минорасига кўтаришганда ўн тўққиз ёшда эдим, сочларим қоп — қора эди. Бошимдан қопни олиб, пастга туширишганида не кўз билан кўрайки, сочларим биронта қораси қолмай, мўйсафид чолникидай оппоқ бўлиб кетибди.

Сафарбек чуқур хўрсинди.

— Оллоҳнинг карами кенг, устоз, — деди Ўсарқул. — Бир ўлимдан қолганнинг умри узун бўлади дейишади.

— Ҳақ гап, — бош ирғашди йигитлар.

— Қиссадан ҳисса шулким, — деди Сафарбек, — киши пешонасида ёзилганини кўради. Буни тақдири азал дейишади...

Тошкентлик закунчи

Терговчи бетоқат бўлиб, қўлидаги ручкасини ўқталди.

— Устозингни ўша дўсти ким эди. Исми, фамилияси?

— Уни сиз яхши биласиз. Убайдулла Асадуллахўжаев.

— Хўжаев? Бу Қўқон мухторияти ҳукумати министри, контрразведка бошлиғи — ку! Хўш, хўш, у билан қачон ва қаерда танишгансан?

Маҳбус хаёлга толди. Йигирма йил муқаддам қишлоғига келган Сафарбекнинг қадрдон чеҳраси кўз олдида жонланди. Баҳор оқшомларининг бирида даласидан қайттанида, отаси уни Сафарбек йўқлаганини айтди.

— Ўсарқул, мана бугун ҳикоямнинг давомини эшитасан, — деди Сафарбек уни ҳовлисида қаршиларкан, — сенга андак юмушим бор эди.

— Бош устига, устоз!

— Кўчқоримни сўйиб берсанг. Бугун азиз меҳмонлар келишади.

(Давоми бор)

МУАЛЛИФ ҲАҚИДА

Яқин ўтмишда кўп саҳифалари бўялган ва сохталаштирилган тарихимиз мустақиллик туфайли тикланмоқда. Журналист, ёзувчи ва олимларнинг изланишлари туфайли Ўзбекистон тарихи холис ёритилмоқда.

Журналист, ёзувчи, тарих фанлари доктори, профессор Ҳамдам Содиқовнинг эълон қилинаётган материаллари бунинг ёрқин далилидир. У қирқ йилдан бери ҳарбий—тарихий мвзуларда юзлаб очерк, ҳикоя ва қиссалар яратган. Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси аъзоси Ҳамдам Срдиқов ўзбек разведкачилари ҳақида бир қатор қиссалар тайёрлади. Улар жаҳон разведкалари—хуфя идораларнинг хуфя ишлари ҳақида ҳикоя қилади. Биз «ХИХИ» туркуми остида шундай асарларни эълон қилишни режалаштирганмиз. Улар асл ҳужжатлар ва воқеалар иштирокчиларининг гувоҳликлари асосида XX асрда рўй берган сирли ҳодисалар ва ғаройиб инсонлар тақдири ҳақида ҳикоя қилади. Бош қаҳрамон Ўсар Ҳамроқулов (1887—1974) реал тарихий шахсдир.

ВАҲШИЙЛИК

«Бута» масжидига пешин намозини ўқишга келган З.Холматов эгнидаги курткасини таҳоратхонада қолдириб, ибодатга шошилди. У масжидни ўғрилар қадами етадиган жой деб ўйламасди. «Ўзингга эҳтиёт бўл, қўшнингни ўғри тутма» деган халқ мақолини эшиттан бўлса — да, бошқаларни ҳам ўзига ўхшаган ҳалол, бировнинг ҳақига хиёнат қилмайдиган, деб биларди. Афсуски, ҳамма ҳам тўғри йўл билан ҳаёт кечирмас экан. Хуллас, у намозни ўқиб бўлгач, таҳоратхонага ўтиб, не кўз билан кўрсинки, чарм куртласи ечиб қолдирган жойида йўқ. Одамга алам қиладигани совуқ кунда уст — бошсиз қолиш экан. Чўнтагида оиласининг камомадига ишлатишни мўлжаллаган 4650 сўм пули ҳақидаку, узоқ ўйлаб ўтирмади. Аммо (кейинчалик нархи 45 минг сўм деб баҳоланган) чарм курткасининг янги харидори ким бўлди экан?! Аттанг... Ахир... куртканинг чўнтагида паспорт ҳам бор эди — ку! Шу пайт негадир халқ айтган бир нақл ёдига тушди: «Ўзини эҳтиётлаганни Худо ҳам эҳтиётлайди.»

У шошилиб кўчага чиқди. Хайриятки, ўғри узоққа кетишга улгурмаган экан. Қўлида худди ўзининг курткасига ўхшаган куртка ушлаб турган йигитни кўриб, ичида Яратганга шукрона келтирди. Йигитдан курткасини қайтариб беришни сўради, ўғри ҳам анойи эмас экан, ўзимнинг кийимим, деб айтган гапида туриб олди. З.Холматов милиция чақиришга мажбур бўлди. Милиция ходимлари томонидан холислар иштирокида куртканинг чўнтаклари текширилганда унинг бир чўнтагидан пул, иккинчи чўнтагидан З.Холматовнинг фуқаролик паспорти чиқди. Ким ҳақ эканлиги аён бўлди... Исмоилнинг биринчи «ови» шундай якун топди.

Кунларнинг бирида И.Кабиров илгари ота — онаси билан яшаган, кейинчалик сотилиб кетган уйни яна бир бор «йўқлагиси» келди. Бу уй ўзи яхши биладиган жой — да, ҳарқалай. У шу хаёллар билан бўлиб Тошкент шаҳар, Акмал Икромов туманидаги Боситхон 8 — тор кўчасида жойлашган 9 — хонадонга етиб келди. Йўлда учраган таниш — билишлар билан ҳам шунчаки салом — алик қилган бўлди, аслида ғаразли ниятини бировга сездирмаслик учун тезроқ ҳаракат қилишни ўйлар, шунинг учун жуда шошилаётганди. Қўшниларга уйда қолиб кетган бир — иккита майда — чуйда нарсаларни олиб кетмоқчилигини айтди, у ҳаммани тап тортмай алдаётганди. Ёлғон гапириш нима деган гап, олдинда уни ҳали қандай синовлар кутяпти ахир. Дарвозани тақиллатди. Уй бекаси шошилибгина чиқар экан, эрта тонгдан келган меҳмоннинг кимлиги билан қизиқди. Остонада турган йигит унинг кўзига иссиқ кўринди. Таниди, уйларининг аввалги эгасининг ўғли. Ҳужжатларнинг ҳаммаси расмийлаштирилганди, уйнинг пули ҳам тўланган. «Нима иши бор экан, ё бирор буюмлари қолиб кетганмиди...» деб ўйлади рўмолини тўғрилаш асносида аёл. У кутилмаган меҳмонга савол назари билан қаради. Бу ерга «катта режалар» билан келган йигит қўшниларга айтган гапини қайтарди. Аёл дарвозани ёпиб, хотиржамлик билан йигитни ҳовлида қолдириб, узр айтганча, бешикда йиғлаб ётган чақалоғи томон шошилди. Бешикни тебратиб, меҳмонхонага қараган Муяссар аввалига ҳеч нарсага тушунмади. Йигит ошхона томондан қўлида пичоқ кўтариб чиқиб келаётган эди. Аёл «Бирон нарсага керакдирда», деб ўйлади. Яна, уйни сотиб олаётганларида хонадоннинг эски эгалари кўп қаватли уйга кўчаётганлари сабабли вақтинча кераксиз буюмларни, қурилиш ашёлари ва газ плитасини қолдириб кетишганлигини эслади. Уларнинг рухсати билан ҳанузгача газ плитасидан фойдаланиб турishганди. Йигит газ плитасини олиб кетаман, деб баҳона қилди. Уй бекасининг бу гапга қаршилик билдириши у ниятини амалга ошириши учун айни муддао бўлди. Икки орада жанжал кўтарилди. Аёл болтанинг сопи билан ўзини ҳимоя қилди, оёғидаги шиппагини ечиб, унга қараб отди. Йигит жаҳл билан аёлнинг қорнига, кўкрак қафасига, баданининг бошқа жойларига қайта — қайта пичоқ урди. Аёл жон ҳолатда бир — икки марта «ёрдам берингглар», дея олди холос... Унинг жони узилди. Ваҳший йигит шу тариқа қотилга айланди. Унинг кўзлари қонга тўлиб кетганди. У тез орада ақлини йиғиб олди — да, уйдан одеял олиб чиқиб, қимирламай қолган жасаднинг устига ташлади. Шовқиндан бешикда ухлаб ётган чақалоқ уйғониб кетди. Норасида гўдак онасини йўқотиб қўйганлигини сезгандек, бор овоз билан чинқириб йиғлай бошлади. Бу йиғидан бағритош йигит заррача таъсирланмади. Текин бойлик илинжи унинг кўзини кўр қилиб қўйганди. У чақалоқнинг йиғисини қўшнилар эшитиб қолишидан қўрқиб, қонли қўллари билан бешикдаги гўдакнинг оғзини беркитди. Нафаси сиқилган гўдак жон талвасасида бор кучи билан қимирлай бошлади. Қотил қизалоқнинг илтижо билан боқишига ҳам парво қилмади. Ниҳоят, бечора гўдак нафаси сиқилиб, бир ютум ҳавога зор бўлиб, қимирламай қолди. Йигитнинг кўнгли жойига тушди шекилли, яна нималарнидир қидира бошлади. Пичоқни шу ердаги эски нарсалар сақланадиган хонага ташлаб, ётоқхона томонга ўтди. У ердан бир жуфт тилла билагузук, уч дона тилла занжир, тўрт дона тилла узук, бир жуфт тилла зирак, 20000 сўм пул, 500 қозоқ тенгеси, икки дона чарм куртка, икки дона жинси шим, бир дона спорт кийими, «Кодак» русумли фотоаппарат ва электр устара, жами 1миллион 706 минг сўмлик мулкларни олиб, уйдан чиқиб кетди. Бир пайтлар ўзи шу уйда яшагани, бу ерда қолиб кетган хотираларни эслашга вақти ҳам йўқ эди. Юраги тош одамда яхши хотиралар бўлармиди — я... Хуллас, жиноятнинг узун йўли уни Қўйлиқ бозорига олиб борди. Қозоқ тенгесини, тилла тақинчоқларни нотаниш аёлга пуллаб, бир — икки кун яшириниб юрди. Кейин Бухоро вилоятига, у ердан Москва шаҳрига қочиб кетди. Москва шаҳрида 2004 йилнинг 27 мартигача юриб, яна Тошкентга қайтиб келди. Уйга боришга юраги бетламасди, шунинг учун навбатдаги сафарни Андижон вилоятида ўтказди. 14 апрелгача Андижонда дайдиб юрди, пули тугагач, пойтахтга қайтишга мажбур бўлди. Милиция ходимлари уни қўлга олди. Тергов суриштирувлари бошланди. Юқоридаги гаплар қотилликнинг ягона гувоҳи — қотилнинг ўзи Исмоил Кабировнинг тилидан ёзиб олинган.

Жиноятга жазо муқаррар

И.Кабиров юқоридаги жиноятларни содир қилган пайтда ўз ҳаракатларига баҳо бера оладиган, руҳий жиҳатдан соғлом бўлганлиги ҳақида суд — психиатрия экспертизаси хулоса берди. Ўзбекистон Республикаси ЖКнинг 227 — моддаси 2 — қисми «а» банди, 169 — моддаси 1 — қисми, 164 — моддаси 4 — қисми «а» банди, 97 — моддаси 2 — қисми «а,в,ж,о» бандлари мажмуи бўйича жиноятчи И.Кабировга ўлим жазоси белгиланди.

Жиноятчи жазосини олди, лекин увол кетган жонларчи? Тамагирлик, текин бойликка эришиш учун қилинган жиноят билан кечагина гулдек яшнаган хонадон ҳувиллаб қолди. Хонадон соҳиби Равшан Жалилов бир рафиқаси ва жажжи қизалоғи Мунисахонни ўйлаб эзилса, бир «онам»лаб қолган икки фарзандига қараб юраги қон бўлади...

Ҳали ўн гулидан бир гули очилмаган йигит нафснинг сўзига кириб завол топди. У ҳам инсон бўлиб туғилганди, лекин қилган жинояти,ваҳшийликлари...

Гулбаҳор ОРТИҚХЎЖАЕВА,
«Миллий тикланиш» мухбири.

ИҚТИСОДИЙ ҚУДРАТИМИЗ АСОСИ

Ўзбекистон Республикаси мустақилликка эришгандан сўнг ўтган давр ичида чуқур иқтисодий сиёсат негизида барқарор молиявий тизимни, шунингдек, унинг асосини ташкил этувчи мустаҳкам бюджет тизимини шакллантириш соҳасида муайян ижобий ишлар амалга оширилди. Даставвал асосий қомусимиз — Конституцияда мамлакатимизнинг давлат бюджети шаклан қонуний асослаб берилди. Ўтган давр ичидаги барқарор бюджет тизимини тўлиқ шакллантириш соҳасидаги барча ишларимиз ва тажрибаларимиз бу соҳадаги жаҳон тажрибаси билан уйғунлашиб «Бюджет тизими тўғрисида»ги қонунда ўзининг ҳуқуқий аксини топди. Мамлакатимиз иқтисодиётининг эркинлашув йўналишида илдам ривожланишида, мустақилликнинг дастлабки йилларидан бошлаб олиб борилаётган ўзига хос бюджет — молия сиёсатининг роли каттадир. Ҳозирда унинг ижобий натижалари аниқ кўзга ташланмоқда.

Бюджет — молия сиёсати, аввалом бор, республикамизда бозор механизмини тўлиқ ишлашини таъминлашга қаратилган. Бюджетдан молиялаштиришни амалга оширишда эса номарказлашган йўналиш асосий ўрин тутади. Яъни маҳаллий бюджетлар харажатларининг давлат бюджети харажатлари таркибидаги улушининг ошиб бориши кузатилмоқда. Молия соҳасида олиб борилаётган ўзгаришларнинг марказида маҳаллий бюджетларнинг шаклланиши ва харажатларидан оқилона фойдаланиш, маҳаллий бюджетлар билан республика бюджети ўртасидаги муносабатларни тубдан ўзгартириш, бюджет ташкилотларини маблағ билан таъминлаш тартибини такомиллаштириш, бюджет интизомига риоя қилиниши устидан назоратни кучайтириш, маҳаллий бюджетларнинг ҳудудларнинг ижтимоий — иқтисодий ривожланишидаги тутган ўрнини ошириш масалалари туради. Маҳаллий бюджет харажатлари улушининг ошиб бориши, асосан, ижтимоий соҳалар — халқ таълими, соғлиқни сақлаш ҳамда аҳолини ижтимоий ҳимоя қилиш ҳисобига тўғри келади.

Ҳозирги пайтда маҳаллий бюджетлар томонидан барча ижтимоий маданий соҳалар харажатларининг қарийб 80 фоизи, жумладан, аҳолини ижтимоий ҳимоя қилиш харажатларининг қарийб 99 фоизи молиялаштирилмоқда.

«Бюджет тизими тўғрисида»ги қонунда барча бюджет жараёнлари, яъни уларни тузишдан тортиб, токи ижросини таъминлаш ва назорат юритишгача бўлган жараёнлар бир бутун механизм сифатида акс эттирилиб, улар босқичма — босқич тўлиқ асослаб берилган. Айниқса, бюджет жараёнининг дастлабки бўғини — бюджетларни тузиш билан боғлиқ тадбирларнинг ҳозирда амалиётда қўлланилаётган тартибга нисбатан эрта, келгуси молия йили учун жорий йилнинг апрел — май ойларида бошланиши, биринчидан давлат бюджетидан маблағ олувчилар учун бюджет маблағини олишга талабномаларни аниқ сарҳисоб қилиб тузиш учун кенг имконият яратса, иккинчи томондан, молия идораларига давлат бюджетини ва жойларда тегишли маҳаллий бюджетлар лойиҳаларини мукаммал тузишлари учун қўшимча вақт ва имкониятлар очиб беради.

Қабул қилинган бюджетнинг ижроси таъминланганда бирмунча қийинчиликларга дуч келинмоқда. Банклардан пул маблағларини олиш учун молия бўлимига келиб тўлов топшириқномасини олиш, бундан ташқари, маблағни ўз вақтида олиш каби ҳолатлар ана шулар жумласидандир. Муаммоларни бартараф этиш мақсадида ҳозирда хазиначилик тизимини амалга ошириш учун кўплаб изланишлар олиб борилмоқда. Бу тизимда ишлар Молия Вазирлиги қошида ташкил этиладиган Хазиначилик Бошқармаси томонидан олиб борилади ҳамда маблағлар тўғридан — тўғри бюджет ташкилотининг ҳисоб рақамига келиб тушади. Бу эса, бюджет ташкилотларида вақтнинг тежалишига ҳамда амалда қўлланилаётган кўплаб молиявий операциялар қисқаришига сабаб бўлади.

«Бюджет тизими тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси қонунининг алоҳида бўлими турли даражадаги бюджетлар ўртасида ўзаро муносабатлар деб номланган ва унда бюджетлараро муносабатларнинг ҳуқуқий асослари ёритилган. Ушбу бўлимдаги асосий моддалардан бири 13 — модда бўлиб, унда давлат бюджети маблағларини турли даражадаги бюджетлар ўртасида қайта тақсимлаш асослари кўрсатилган.

Маълумки, республика бюджетидан маҳаллий бюджетларга ажратиладиган бюджет субвенциялари ва дотациялари давлат бюджети ҳақидаги қонунда белгиланган тартибда амалга оширилади.

Маҳаллий бюджетлар даромадлари ва харажатларидаги касса тафовути кассадаги нақд пул айланмасига, юқори бюджетлар ссудалари олдинги даврлардаги фойдаланилмай қолган бюджет маблағлари ҳисобига қопланади.

Бюджетлар аро муносабатларни ташкил этиш ва бошқариш тизимида маҳаллий бюджетлар риоя қилиши лозим бўлган маълум чекланишлар муҳим аҳамиятга эга.

Маҳаллий бюджетлар бюджет қонунчилигига кўра, балансланган даромадлар ва харажатлар тизимига эга бўлишлари зарур. Маҳаллий бюджетлар молиявий имкониятларини солиқсиз даромадлар тизими ҳисобига оширишнинг муҳим омилларидан бири — харажатларни тахминлаштириш ва молиялаштириш бўйича ваколатлар тақсимланишининг ҳозирги ҳолатини таҳлил этиш ҳамда истиқболларини ёритиш ҳисобланади. Дарҳақиқат, ҳозирги бюджет амалиётининг таҳлили маҳаллий бюджетлар ҳуқуқ ва мажбуриятларининг ортиб бораётганлиги шароитида улар молиявий имкониятлари шаклланишининг объектив ва субъектив омилларини чуқур тадқиқ этишни талаб этади.

Молия вазирлиги ва ҳудудий молия бошқармалари ўртасидаги келишмовчиликлар маҳаллий бюджетлар харажатларини тахминлаштириш босқичидаёқ юзага келади. Маҳаллий бюджетлар харажатларини тахминлаштиришда Молия вазирлиги мавжуд имкониятлардан, яъни тахмин қилинаётган даромадлардан келиб чиқади. Ҳудудлар даражасида харажатларни тахминлаштириш жойлардаги реал эҳтиёжлардан келиб чиқиб амалга оширилади, бу эса мос равишда Молия вазирлиги тахминларини ошириб юборади. Марказ ва ҳудудлар молиявий имкониятларини мувофиқлаштириш жараёнида маҳаллий бюджетлар харажатларининг оптимал тахмини аниқланадики, ушбу миқдор даромад базасидан келиб чиқади.

Бундай ёндашув қонун билан ҳам мустаҳкамлаб қўйилган, ваҳоланки, қонунга мувофиқ маҳаллий бюджетлар тақчиллигига йўл қўйилмайди. Шунга мос равишда маҳаллий бюджетларнинг харажатлари субвенцияларни ҳам ҳисобга олган ҳолдаги даромадлардан ортиб кетмаслиги амалиёти талаб этилади.

Маҳаллий бюджетларни тахминлаштиришга ёндашувлардаги ва марказий ҳамда маҳаллий органлар томонидан ягона ёндошувни қўллашдаги номутаносибликларни маҳаллий бюджетлар харажатларини қатъий меъёрлар асосида тахминлаштиришда бартараф қилиш мумкин.

Асқар АЗИМОВ,
Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат ва жамият қурилиши Академияси тингловчиси.

ЭЗГУЛИКНИНГ ЙЎЛИ ЁРУҒ

1 — сонли Республика шифохонасининг кардиология бўлимига кириб борар эканман, қулоғимга аёлларнинг суҳбати чалинди:

— Барака топишсин, жуда қўллари енгил.

— Муомалалари шунчалик ширин — ки, бетоблигинг ёдингдан ҳам чиқиб кетади...

Ўзининг яхши амалу эзгу ишлари билан эл корига чоғланган инсонлар ортидан доим ана шундай миннатдорчилик оҳангидаги гаплар айтилади. Эл — юрт уларни бошига кўтаради, меҳнатларини қадрлайди, албатта.

1 — сонли Республика шифохонасининг кардиология бўлимида фаолият олиб бораётган шифокорлар ана шундай эл — юртга хизматни олий бурч деб билган фидойи инсонлардан десак, муболаға бўлмайди.

Аширматов Жамол Алиевич бошчилик қилаётган жамоадан бугун барча беморлар миннатдор. 40 ўринга мўлжалланган ушбу бўлимда юрак касалликларидан ташқари қон босими, ошқозон — ичак, бўғим касалликлари билан оғриган беморлар ҳам даволанади. Клиникада беморлар учун барча шарт — шароитлар яратилган бўлиб, аҳволи яхши, тетик беморлар физотерапия, жисмоний даволовчи машқларга қатнашиши ташкил этилган. Даволанувчилар УЗД, ЭКГ, рентген каби текширув ташхисларини ҳам шу ернинг ўзида олишади.

Бу ерда фаолият кўрсатаётган шифокорларнинг аксарияти фан номзодлари, олий тоифали ҳамда биринчи тоифали мутахассислар бўлиб, уларнинг ўз касбига садоқати, меҳру муҳаббатини, фидойилигини беморларга муносабатлари, уларнинг соғлиғи борасидаги муаммолар устида куйинишларидан ҳам англаб олиш қийин эмас.

Беморлар, айниқса, врачлар Исмоилова Замира Отабоевна, Ғозиева Моҳира Шукуровна, Қурбонова Гулнора Сирожиддиновналардан, Дилафрўз Тешабоева, Назокат Фозилова, Камола Миржалолова каби ҳамширалардан миннатдор. Оппоқ либослари янглиғ дил поклигини ўзларига касб этиб танлаган, дардмандларни даволаб, дилини шод этишни ўзларига олий мақсад қилиб фаолият олиб бораётган бундай инсонларни қанча таърифласак, шунча кам.

Халқимизда «соғлик — туман бойлик» деган ибратли нақл бор. Дарҳақиқат, инсон саломат бўлса, ижтимоийликка интилади. Юқорида номлари зикр этилган фидойи шифокорлар қанча — қанча беморларни даволаб, ҳаёт гўзалликларини англашларига кўмаклашган десак, тўғри бўлади. Эзгуликнинг йўли ёруғ эканини англаб, хайрли амаллар билан яшаётган олийжаноб инсонлар ҳамиша бор бўлсин!

Гулноза ТУРҒУНБОЕВА

ҲИКОЯТ

Луқмони Ҳаким ўз ўғлига насиҳат қилиб айтаркан:

— Эй ўғлим, бирор киши олдингга бир ҳожат билан келса, ундай кишини сира ноумид қилиб қайтарма. Қўлингдан келганча ҳожатини раво қил. Ёнингда етарли маблағинг бўлса, ҳожатманд одамларга қарз бер! Баъзи кишилар бисотида бўлса ҳам қарз беришга оғринадилар.

Луқмони Ҳаким доимо қарз олар ва пули бўлса бошқаларга қарз берар экан. Унинг ҳиммати ва сахийлигини эшиттан кишилар узоқ шаҳар ва қишлоқлардан қарз сўраб келишаркан. Кунлардан бир кун номаълум бир савдогар унинг ҳузурига келди ва деди:

— Эй Луқмон, мен машҳур савдогар эдим. Давр ҳодисотлари туфайли бутун молу мулкимдан ажрадим. Ҳозир қўлимда ҳеч нарсам йўқ . Қўлимдан ҳеч бир иш келмайди. Сендан қарз сўраб келдим!

Луқмон уйидан минг динор чиқариб, савдогарнинг қўлига тутқазди. Буни кўрган ўғли отасига қараб:

— Эй ота, шунча пулни ҳеч вақоси йўқ нотаниш одамга бериб юбординигиз, у тониб кетса нима қиласиз? — деди.

— Эй ўғлим, — деди Луқмон, — одамлар ҳеч қачон яхшилигингни унутмайдилар. Вақтинча улар сендан юз ўгирсалар ҳам, вақти — вақти билан инсофга келади. Ҳар бир инсон қўлидан келса бошқаларга яхшилик қилмоғи ва қилган яхшилигини унутмоғи зарур. Аммо бошқаларнинг ўзига қилган яхшилигини унутмаслиги керак.

М. ЖАББОРОВ.

УСТОЗ ВА ШОГИРДЛАР

Марғилон шаҳридаги «Жаҳон отин Увайсий» номидаги адабий тўгаракда

Ўшанда мен уч—тўрт шеър ёзган киши бўлиб, «энг зўр шоир менман», деган ўйлар билан осмонларда учиб юрган кезларим эди. Худди шундай ғурур билан кириб боргандим «Жаҳон отин Увайсий» номидаги тўгаракка. Тўгарак раҳбари яхши шоир, Тошкентда йигирма беш йил ишлаб келган Исмоил Маҳмуд домла деб эшитганимда, тўғриси, таассаввурим бошқача эди. Тўгарак хонасига кириб борганимда, камтаринлиги юзкўзларидан шундоқ кўриниб турган, бошида ўзимизнинг Марғилон дўппи, юзларида одамга нечукдир таъсир қиладиган сокинлик балқиб турган инсонни кўрганимда хайрон бўлганим ҳам рост. Менинг фикримча Исмоил Маҳмуд бошқача (ҳарқалай Тошкентда ишлаб келган—ку?!) бўлиши керакдек эди...

Ўйлаганимдек шеърларим Исмоил Маҳмудга ёқди, анча мақтов эшитдим. Бошида шу мақтовлар сабаб тўгарак йиғиладиган кунни интизор кутган бўлсам, кейин—кейин (попугим пасайган сари) бошқача бир меҳр билан борадиган бўлганларим рост. Устоз, биринчи борган кунимданоқ бошқа тўгарак—дошлар қатори мени ҳам «сен»лаб гапиганингизда ичимда жаҳлим чиққани (ахир мен ўзимча жуда катта шоир эдим—да) ҳам рост. Бугун эса мени «сиз»лаб гапиришингизни тасаввур қилолмайман...

Қандай тадбирга чақиришмасин, биз билан эримай бирга бориб, ҳар биримизга алоҳида таъриф берардингиз. Эсимда, қайсидир бир вилоят миқёсидаги йиғинда ўзи ҳам, сўзи ҳам совуқ опа «иккита қиз шеър ўқиса, етади» деб чимирилганида, «қизлар умид билан келишган, ҳаммаси чиқишади», деб оқинганингиз... Кейин залдагилар яна шеър талаб қилишгани, «совуқ опа»нинг қаҳрдан буришиб кетган юзи, шеърталабларнинг эътиборидан бизга қўшилиб, ёш боладек қувонганингиз... Менинг эса шундай кезлардаги, ҳар бир машғулотдаги ўгитларингиз, насиҳатларингизни эшитиш давомида «зўр шоирлик» ҳақидаги даъволарим унутила борди. Энди адабиётга шон—шуҳрат майдони деб эмас, чин мўъжиза деб қарашни ўргандим. Тўғри, шеър ёзишни бировга ўргатиб бўлмайди, лекин «устоз кўрмаган шогирд ҳар мақомга йўрғалар», деган гап ҳам бор. Сиз бор туришингиз билан барчамизга ибрат бўлгансиз...

Бир танишим «шогирд халқи бевафо келади» деганда норозилик билдиргани эсимда. Бугун эса... Лекин сиз ҳеч оғринмайсиз. Онда—сонда телефон қиламан, севиниб кетасиз, «Зумрад» ёки «қизим» ҳам эмас, «болам» деб гапирасиз.

Борганимда кўришиш учун елкангизни тутасиз, мен уқувсизлик билан қўлимни узатаман. Уйга борган кезларимда ҳам, тўгаракка бориш учун зўрға вақт топаман. «Тушунаман, сенгаям осонмас. Нима бўлгандаям сен бизнинг, тўгаракнинг юсисан» дейсиз, таъна қилмайсиз. Баъзан, яна «дадиллигим» тутиб, тўгарақдошларнинг шеърларини аёвсиз танқид қилиб қоламан, «бу ишинг ярамайди» дегандек бош чайқайсиз. Кейин эслай бошлайман, менинг осмонга кўтарилган бурнимни тан беҳ билан пасайтирмаганингиз—ку, фақат мақтардингиз... негалигини кейин—кейин тушунганман...

Устоз, меҳнатларингиз бесамар кетмади, бугун тўгаракдаги ёш шоир ва шираларнинг шеърларини ўқиб амин бўлдим. Самимий шеърлар, қуйма ташбеҳлар, ўхшатишлар, ижод завқи билан битилган мисралар... Сиз айтардингиз «Марғилондан ҳам яхши шоирлар чиқиши керак» деб. Бугун ўша орзуларингиз рўёбга чиқяпти. Наргисимиз—Наргиза Охунова Зулфия номидаги давлат мукофоти соҳибаси бўлди. Бир нечта шогирдларингизнинг китоблари чоп қилиниши, республика матбуоти, радио, телевидениелардаги чиқишлар... Булар ҳаммаси Сизнинг меҳнатларингиз самараси, дуоларингиз ижобати.

Устоз, бугун мен ҳам ниҳолларгадир эришаётган бўлсам, аввало Худо, кейин Сизнинг ибратларингиз, дуоларингиз, сиз ва жигарларимнинг, яқинларимнинг меҳрлари сабаб. Сизнинг қилган, қилаётган ишларингиз, шаксиз, фидойилик. Лоқайдлигим, бепарволигим сабаб яна ёзиш керак бўлган неларнидир унутган бўлсам, айбимни ҳар галгидек кечирасиз. Нима бўлса ҳам, мен беоқибат қизингиз қатори барча шогирдларингизга нурли юзингизни кўриб юриш, «болам» дея қилган дуоларингизни эшитиш бахти кўп йиллар насиб этсин.

Зумрад.
Марғилон—Тошкент.
2005 йил.

xxx

Тонгларни чақирдим. Бўғиқ овозим
Туннинг эшигидан ўтмади нари.
Сени куйлолмадим, соқовдек созим,
Унутиб боряпман ёд этган сари.

Фақат, юрагимни уйғотган маъсум—
Йўқолган ҳисларим топилган даргоҳ.
Мени эслолганим ўша табассум,
Ўша—хотиримга қадалган нигоҳ.

Сочинг қандай эди—қисқами, узун,
Кўкми, қаро эди қароғинг ранги.
Руҳим пароканда, мавҳум ва маҳзун,
Асабни тилкалар хаёллар жанги.

Охир вужудимда уйилган ўйлар
Оппоқ бўшлиқлардан ўтмади нари.
Жонимга тегишди насиҳатгўйлар—
Ҳануз ёдимдасан унутган сари.

Абдулло ФОЗИЛ

Баҳор келгач...

Айрилиқнинг оғриқлари, азоблари,
Чечак унмас кунлари ҳам қолди ортда.
Уйғон, юрак, қўрқмай севгин, қаҳратон йўқ,
Қиш ҳам кетди аравасин торта—торта.
Ишқ фаслида кимдир қорда адаштирган
Муҳаббатин топмоқ учун йўллар излар.
Ҳаяжонин соясига яшириниб
«Севаман» деб хитоб тўкар чақноқ кўзлар.
Юрак жўшар тинмай бахтнинг қувончидан,
Кўзлар кўзга тўқнашади кулгу билан.
Эй, пок севгим, сен ҳам энди қайта қолгин,
Юрагимга энг самимий туйғу билан.
Сенсиз руҳим ҳижронларга асир тушган,
Кўнгил чўккан соғинчларнинг дарёсига.
Сени менга тортиқ қилган баҳор қайтган,
Сен ҳам қайтгин муҳаббатим дунёсига.

Маҳфуза ШОКИРОВА

xxx

Ҳувиллаган хона. Оғир сукунат,
«Тиқ» этган товушга югурар нигоҳ.
Кўксимни ғижимлаб ётар рутубат—
Илдизи юракка боғланган гиёҳ.
Зулматни чайнаган осмон тоқида
Бокира булутлар кетар қовушиб.
Сени соғинсам—да гоҳи—гоҳида,
Ечилиб кетмайди ҳижрон кавуши.
Юрак хўрсинади олиб оғир тин
рўмолча тутади кўнглим ёшига.
Аста ухлаб қолар юрагим ҳорғин
Соғинч ёстиғини қўйиб бошига...

Эъзоза ЮНУСОВА

МАКТУБ

Сенга мактуб битяпман, Она,
Соғинчимга ҳижронлар қўша.
Сен ўзгариб кетгандирсан—а,
Аммо—лекин мен ўша—ўша.
Ҳувиллаган ҳовлида ёлғиз
Мени эслаб йиғласанг керак?..
Кўзларимда соғинч...менинг ҳам
Ҳеч гамим йўқ ҳижрондан бўлак.
Кун, ой ўтар бир—бирин қувлаб,
Соғинчимни бузолмас биров.
Мен—ку ҳамон ўша—ўша—ю...
Сочларимга қўнмоқда қиров.
Сени тўйиб ҳидлагим келди,
Димоғимда бир қадрдон бўй.
Бу ерларда ўсма йўқ, она,
Борсам, менга ўсма қўйиб қўй.
Мени кутгин: бораман шу ёз,
Рости сенга оғриниб кетдим.
Ҳовлимизга райҳон экиб қўй—
Райҳон исин соғиниб кетдим...

Нодира МУҲАММАД

БЕГОНА

Ўйларим қасрини тополмадим бежанг,
Яна тушларимга кирибсан бугун.
Кўп кездим, фироқнинг кўчалари жанг,
Йўл сўраб термулдим, юлдузлар беун.
Ўйладим, ўйладим сени кун бўйи,
Хаёллар қилдилар мени бекарор.
Таниш сой бўйида кезганим кўйи
Зулфларинг исини изладим такрор.
Билмадим, тушимми, ўнгимми ёки
Сен кутиб турардинг мени бетоқат.
Ишонгим келмайди бу сен, наҳотки?!
Шунчалар қудратли бўлса муҳаббат!
Қўлларингдан тутдим шошиб—ошиқиб,
Негадир, қўлларинг титради бир зум.
Кимсиз дединг, сўнгра юрагим ёқиб,
Сенга ўхшаш чеҳра қилди табассум.
Кечиринг, кечиринг дедиму секин,
Маъюс ортга қайтдим мисли девона.
Йўқ, менга ҳеч нарса қилмади, лекин
Жуда хафа қилди ўша бегона.

Алишер ИСАҚОВ

xxx

Кулган офтобмиди юзларингизда,
Юзим аксимиди кўзларингизда,
Қандайин сир эди изларингизда—
Соғинсам, соғинчим сизга айтмайман,
Сиздан қайтмайману, сизга қайтмайман.

Соғиниб айтасиз минг бора исмим,
Боқсангиз боқмайман, боқмасангиз...жим...
Кўнглингиз мендадир, сиздадир кўнглим,
Соғинсам, соғинчим сизга айтмайман,
Сиздан қайтмайману, сизга қайтмайман.

Боқсангиз, кўзингиз қоп—қора тундир,
Боқмасам—қалбингиз зададир, хундир...
Сизни кўргим келди, эҳ, қайси кундир—
Соғинсам, соғинчим сизга айтмайман,
Сиздан қайтмайману, сизга қайтмайман.

Мафтуна МАҚСУД

«Ливерпул»-Чемпионлар лигаси соҳиби

Футбол бўйича навбатдаги Европа Чемпионлар лигасининг соҳибини куни кеча Туркиянинг Истамбул шаҳридаги марказий «Ататурк» ўйингоҳида бўлиб ўтган финал ўйини аниқлаб берди. Унда Европанинг икки кучли жамоаси, Италиянинг «Милан» ҳамда Англиянинг «Ливерпул» клублари ўзаро майдонга чиқди. Мазкур жамоалар ўртасидаги ўйинни кузатиш учун 70 мингдан зиёд мухлис ўйингоҳга ташриф буюрди. Ўйин иккала томоннинг хавфли ҳужумлари билан бошланди. Лекин италияликларнинг ўйинининг 1 дақиқасидаёқ уюштирган ҳужумлари кутилмаганда самара берди. «Милан»нинг кўп йиллик сардори Паоло Малдини жамоасини олдинга олиб чиқди. Шундан кейин «рассонерлар» ўйин тизгинини ўз қўлларига олиб, рақиб дарвозасига шиддатли ҳужумлари билан таҳдид солиб туришди. Биринчи бўлимнинг 39— ва 44—дақиқаларида Эрнан Креспо жамоасининг 3 : 0 ҳисобида олдинга чиқишини таъминлаб, ғалабага ўз ҳиссасини қўшмоқчи эди. Бироқ иккинчи бўлимда «Ливерпул»—ўйинчилари Жерард, Шмицер ва Хаби Алонсоларнинг голлари яна мувозанатни тиклади. Ўйиннинг охиригача шу ҳисоб сақланиб қолди. Якунда пенальтилар сериясида омад «Ливерпул»га кулиб боқди. 21 йилдан сўнг инглизлар яна тахтга чиқиб, бош совринга эга бўлди.

Июн омад келтиради...ми?

Яна бир неча кундан сўнг 2006 йил Германия яшил майдонларида футбол бўйича ўтказиладиган Жаҳон чемпионатининг финал босқичига йўлланмани қўлга киритиш учун Осиё минтақасида саралаш ўйинларининг 2—давраси бошланади. Унда ҳамюртларимиз қитъамиздаги ўзларининг асосий рақибларига қарши майдонга тушади. 3 июн куни вакилларимиз Тошкентда Жанубий Кореялик футболчиларга қарши тўп сурса, 8 июн куни Равшан Ҳайдаров бошчилигидаги терма жамоамиз Саудия Арабистони меҳмони бўлади. Ушбу масъулиятли ўйинларга маҳаллий футболчилар бугундан бошлаб йиғилади, легионерлар эса 31 май ва 1 июн куни Тошкентга етиб келиб, йиғинларга қўшилади.

Хўш, терма жамоамиз ўз олдига қўйилган вазифани уддалай оладими? Гуруҳимизга назар ташлар экансиз, аҳвол биз учун жуда қалтис эканлигига гувоҳ бўламиз. 9 имкониятдан атиги 1 очко олинди. Лекин ҳали ҳеч нарса йўқотилмади, барчаси футболчиларнинг ўзига боғлиқ. Ҳафта давомида олиб бориладиган машғулотлар, асосан легионерларнинг маҳаллий футболчилар билан майдонда бир—бирларини тушуниб ҳаракат қилишларига қаратилса, айни муддао бўлади. Чунки улар икки ой бирга майдонда тўп тепмади.

Ўзбекистон терма жамоаси сўнгги йилларда мавсумий ўйин кўрсатишлари ҳаммага аён бўлиб бормоқда. 2004 ва 2005 йилларнинг бошида жамоа футболчилари катта танаффусдан ўз формаларини йўқотган ҳолда келишлари салбий натижаларни келтириб чиқарди. Омад ҳам қайсидир маънода улардан юз ўгирди. Куз ойларида эса, аксинча, ҳам жисмоний, ҳам техник тонмонлама ўзларининг нималарга қодир эканликларини кўз—кўз қилишади. Ёзда барқарор ўйинларга кам гувоҳ бўлганмиз. Ўтган йили Хитойда бўлиб ўтган Осиё кубоги баҳслари, албатта, бундан мустасно. Агар терма жамоамизнинг илгариги саралаш ўйинларини кузатсак 1997 йилда ўтказган баҳсларида, айнан июн ойида бир неча бор майдонга чиқиб, ғалабага эришганига амин бўламиз.

Биз юқорида бежизга футбол мавсумлари ва омад ҳақида сўз очмадик. Айниқса, футболда омад келмаса, бирон—бир натижага эришиш қийин. Буни Ўзбекистон терма жамоасининг Саудия Арабистони ва Қувайтга қарши бўлиб ўтган ўйинлари мисолида кўрсатишимиз мумкин. Хавфли ҳужумлари, тўпни назорат қилиш бўйича кўрсаткичлари рақибларига нисбатан аъло даражада бўлган бўлса—да, омад арабларга кулиб боқиб, ўзлари учун керакли ҳисобга эришишган.

Яна июн ойи... Бу ойда йигитларимиз омадли ўйинларини кўрсатиб, мухлисларни хурсанд қилган. Бўлажак жиддий баҳсларда юртдошларимизга яхши ўйин амалиёти ва омад тилаб қоламиз.

Суннатилла ИСЛОМОВ
тайёрлади.

Спорт оламида

БОЛГАРИЯЛИК ТИББИЁТЧИЛАР БИЛАН

Қайсидир бир газетада ўқиган эдим, ўз касбининг устаси бўлишни истаган одам ҳамиша ишдан узилмаган ҳолда ўз устида ишлашни канда қилмаслиги керак экан. Ана шунда инсон кўзлаган мақсадларига осонроқ эришса керак, деб ўйлагандим ўшанда.

Истиқлол шарофати билан мамлакатимизда чет тилини ўрганишга ва ёшларнинг чет давлатларга чиқиб ўқишига давлатимиз раҳбарияти томонидан кенг йўл очиб берилди. Кейинги вақтда таълим тизимидаги ислоҳотларда белгиланган аниқ режалар асосида иқтидорли мутахассисларга катта имкониятлар берилмоқда. Бундан кўзланган мақсад ягона! У ҳам бўлса, эртанги кунинг эгалари бўлган ёш авлод учун мустаҳкам замин яратишдир. «Билим ва тажриба алмашишлардагина янгиланади» деган донишманд нақадар ҳақ.

Ўтган йили 22 нафар ўқитувчиларимиз Варна медицина университетида бўлиб, олийгоҳнинг профессор—ўқитувчилари билан тажриба алмашиб қайтишган эди. Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Истеъдод» жамғармаси грант совриндори бўлган мураббийлар орасида 1—Тошкент Давлат тиббиёт институтининг Урганч филиали тиллар кафедраси катта ўқитувчиси Дилбар Рўзметова ҳам бор. Биз яқинда муаллима билан сафар таассуротлари ҳақида суҳбатлашдик.

— Хориждаги ҳамкасбларимиз билан фикр алмашиш мақсадида Болгарияда сафарда бўлдик, —дейди суҳбатдошимиз. —Олийгоҳда немис тилидан дарс бераман. Мени кўпроқ компьютер технологияси, интернетда ишлаш, узоқ масофали таълим тўғрисидаги билимларни ўрганиш қизиқтиради. Бу—лар билангина чекланиб қолмасдан, янгиликлар билан танишишни истагандим.

Ҳамкорлик

Шундай имконият пайдо бўлди. Давлатимиз таълим тизими билан Болгариядаги ўқув тизимини таққослаб кўрдим. Ўзим тиббиётчи бўлганим учун айнан шу соҳадаги янгиликлар, ўзгаришлар, ўзига хосликлар билан қизиқдим. Худди рес—публикамизда бўлгани каби Болгарияда ҳам тиббий таълим тизими 2 босқичдан иборат. Фақат, бизда биринчи босқич 7 йилни, иккинчи босқич 3 йилни ташкил қилади. Болгарияда эса, биринчи босқич 6 йил бакалавр тайёрлайди, иккинчи босқич 3 йил магистр, яъни мутахассис шифокорларни тайёрлайди.

Дилбар Рўзметовадан яна ўзимизни қизиқтирган бир қанча саволларга жавоб олдик. Масалан, ўрта мактабларда ўқувчиларга қандай дастур асосида билим берилиши, Болгария ёшларини кўпроқ нималар ўйлантиришини ҳам билиб олгимиз келди.

Болгарияда 4—синфдан 7—синфгача биринчи чет тили, 8—синфдан 11—синфгача иккинчи чет тили ўргатилар экан. Демак, болгариялик ўқувчи ўрта маълумот олиш билан бирга иккита чет тилини ҳам мукаммал ўрганиб чиқар экан.

— Болгарияда ёшларнинг кўпчилиги тиббий таълим олиш учун Германия, Англия, Франция каби давлатларга ўқишга боради, —дейди Д.Рўзметова ўз таассуротларини биз билан ўртоқлашар экан. — Шунинг учун ҳам у ерда бўлганимизда халқаро талабларга тўла жавоб бера оладиган, бой тажрибага эга мутахассислар билан юзма—юз келдик. Университетнинг ўзида инглиз тилида чиқадиган «Маркетинг Медицина», «Тиббиётга оид» номли журналлар билан ҳам танишиб чиқдим. Варна медицина университети билан

1—Тошкент давлат тиббиёт институти Урганч филиали шифокорлари ўртасида ҳамкорлик қилиш тўғрисида шартнома имзолади. Тажрибаларни ҳамфикрликда амалиётга жорий этиш, соҳамизга оид илмий мақолаларни чоп қилиш, бундан ташқари, чет тили кафедрасидаги янгиликлардан хабардор бўлиб туриш мақсадида электрон почта орқали улар билан боғланиб турибмиз.

Ҳа, юртимиз тараққиётини белгилаб берадиган ўзгаришлар ана шундай имтиҳонлардан сўнг пайдо бўлади. Зеро, илму маърифат йўлида ютуқларга игна билан қудуқ қазишдек машаққатлар билан эришилади.

М.РАҲМАТОВ

СУВ

Суриялик ўрта аср ёзувчиси Абул фаражнинг «Қизиқарли воқеалар китоби»да бундай бир гап бор. Олим кўп одам қатнашган бир зиёфатда бўлади. У хизматчилардан илтимос қилади:

— Менга шундай бир ичимликни келтиринг-ки, шу ичимлик йўқ бўлса, киши унга жонини ҳам беришга тайёру, кўп бўлса, биз уни нес—нобуд қилаверамиз.

Олим бу гапи билан сувни назарда тутган эди.

Бирон жойда жўмрак чала ёпилиб, сув нобуд бўлаётганлигини кўрсам юрагим ачишиб кетади.

Ҳайриятки, кейинги йилларда ҳар бир хонадонга ўрнатила бошлаган сувчўтлари бундай исрофгарчиликларга барҳам бердира бошлади.

Шаҳарга қувурдан юборилаётган сув не—не машаққатлар билан тиндириб тозаланади. Шундай экан, ҳар бир маҳалладан 10—15 кишини олиб бориб, сув поклаш иншоотлари кўрсатиб чиқилса, кўп нафли иш бўларди.

Ўтган асрнинг 30—йилларида ҳам Тошкентда ариқ—ҳовуз суви ичиларди. Қишда ариқлар бўғиб қўйилганлиги боис, ҳар бир маҳаллада қазилган катта ҳовузлар суви асқотарди. Эрта баҳорга яқин ҳовузларнинг суви жуда камайиб, ҳаттоки қуртлаб кетарди, бошқа сув йўқлигидан, барибир шу сув самоварга солиниб, қайнатиб ичиларди. Сув юзига йиғилган қуртлар сузиб олиб ташланарди. Ёхуд дока топилса, ундан ўтказиб оларди. Аҳён—аҳёндаги тунука томли хонадонларгина эриган қор сувидан, ёмғир сувидан фойдаланишарди. Ариқ суви эса кўпинча лойқа бўларди. Уни челакда тиндириб олиб ишлатишарди. Қўйингки, ўтган асрда ичиладиган сув камдан—кам тоза ҳолда бўлганлиги сабаб ҳам одамларнинг нобуд бўлиш сони кўпроқ чиқиши мумкин. Буни ҳозиргига таққосланган статистика маълумотлари кўрсатар.

Ҳамиша пок сув ишлатувчи тоғ қишлоқларидаги ўлим статистикаси камроқ чиқиши керак.

Бобурнинг қизи Гулбаданбегимнинг «Ҳумоюнома» китобидан ўқиймиз. «Ҳазрат (Ҳумоюн) отга миниб, Умарқутга қараб юрдилар. Кун ниҳоятда иссиқ эди. Отлар тиззасигача қумга ботиб йўл босишарди. Уч кундан бери сув топилмаганлиги сабабли, отлар суғорилмаган эди. Уч кундан кейин қудуқлар бошига етилди. Улар ниҳоятда чуқур эди. Қудуқдан ҳар бир челакни тортишаётганда, челак қудуқ лабига яқинлашар—яқинлашмас одамлар ўзларини челакка уришарди. Бир маҳал арқон узилиб, беш—олти киши киши челак билан бирга қудуққа тушиб ҳам кетди. Ўшанда кўп кишилар ташналикдан ўлди.

Яна бир кеча—кундуз йўл юрилганидан сўнг катта бир кўл бўйига етилди. Отлар ва туялар кўлга тушиб олиб шунчалар кўп сув ичишди—ки, натижада анча—мунчаси ўлиб ҳам қолди...»

Обиҳаёт деб эъзозланувчи сув билан бўлиб турадиган шундай синоатлар ҳозирда ҳам учраб туради.

Шарафиддин КЎНЧИ

ЎҚИНГ, ҚИЗИҚ

Сочинг билади, қанча ичганингни...

Яқинда Базел шаҳрида жойлашган университетнинг бир гуруҳ олимлари ажойиб ихтирони амалга оширишди. Улар спиртли ичимликларни ичган шахснинг сўнгги ойларда қанча ичганини билдирувчи махсус қурилмани ишлаб чиқди. Аниқланишича, ҳар бир кўтарилган қадаҳнинг ҳидини сочдаги токсин модаси ўзига юқтириб тортиб олади, бунда нафақат инсоннинг қанча ичгани, балки айнан нимани (вино, ароқ, пиво, коньяк) истеъмол қилганини билса бўлар экан.

Шарққа бош қўйинг

Ҳинд мутахассислари ҳайвонларнинг ухлаш учун бошини шарқ томонга қўйишга интилиши илмий асосга эга эканлигини айтишди. Эътиборли томони, ернинг магнит майдони киши уйқусига ва кайфиятига кучли таъсир қилар экан. Масалан, агар бошингизни шарқ томонга қўйиб ётсангиз, мириқиб ухлайсиз. Мабодо бошингизни шимол томонга қилиб ухласангиз, ўзингиздан кўринг, чунки эрталаб уйқудан уйғонганингиздан сўнг киши кун бўйи ўзига келолмай ланж бўлиб юради ва дам—бадам боши оғрийди.

Хиёнатга жазо

Малайзиянинг баъзи бир туманларида аёлларнинг эрига хиёнат қилишига қарши ажойиб жазолар қўлланилади. Бундай ҳолатларнинг якуни қамоққа олиниш билан тугаши ҳам мумкин. Лекин энг қизиқарлиси, хиёнаткор аёл биринчи маротаба қўлга тушаётган бўлса, унинг жазмани жазога тортилар экан. Агар аёл иккинчи марта гуноҳлар томонидан фош бўлса, унга ҳеч ким ҳавас қилмайди, чунки у қамалиши ҳам мумкин. Бу ҳол учинчи бор содир этилса, навбат эрига етади. Айбдор айнан эр бўлади. Нега у хотинини кечиради!

Самодаги сайр

Скандинавия авиакомпаниясига қарашли «Боинг» самолётида ишловчи стюардесса ўзининг бир рейс учиши чоғида қанча масофа босиб ўтишини ҳисоблаб чиқди. У парвоз қилган самолёт Копенгаген—Аляска—Токио—Деҳли—Анқара йўналиши бўйича учган ва орттга қайтган. Копенгагенга қайтиб келишгач, стюардесса парвоз жараёнида 22 километр юриб, ўз хизматини бажарганини ҳаммага маълум қилди.

С.ШОШИЙ
тайёрлади.

МАСЛАҲАТХОНА

● Бир стакан сутга солинган 1 қошиқ асал уйқусизлигининг олдини олади.

● Петрушка истеъмол қилиб туриш фойдали, у қон айланиш тизимини яхшилашга имкон беради.

● Бош оғриганда карам барглари яхши даво бера олади. Бошнинг оғриган ерига қўйилган карам терига ҳам ором беради.

● Ёнғоқ инсон юрак хасталикларига дучор бўлганда, асаб тизимини яхшилашда, бош оғригидан халос бўлишда ёрдам беради.

● Творог мунтазам равишда, ҳар куни 100 граммдан ейилса, жигар хасталиги ва атеросклерозда яхши муолажа ўрнини боса олади.

● Ниҳоятда чарчаган, толиққан ҳолларда овқатланишга ўтирманг. Жуда очиққан бўлсангиз ҳам бирор нима тановул этишдан олдин нафас ростлаб, дам олганингиз яхши.

● Агар товонингиз ёрилган бўлса, бунга беэътибор қараманг. Ёрилган товонингизни яхшилаб исигунича иссиқ сувга солиб туринг. Кейин унга қалин қилиб асал суртинг. Устига карам баргини қўйиб, дока билан боғлаб қўйинг. Шундан сўнг оёғингизга пахта толасидан тайёрланган пайпоқ кийиб, уни туни билан ечманг. Даво усулини таъсир кучига қараб бир неча марта такрорланг.

● Оғиздаги ёқимсиз ҳидни йўқотишнинг осон йўли бор. Бунинг учун 2 ош қошиқ мойчечакни 1 стакан сувга солиб тиндиринг. Уни докада сузиб, тайёр суюқликда оғзингизни бир неча марта чайинг. Бундан ташқари, тез—тез олма еб туриш ҳам яхши ёрдам беради.

МАНСУБА тўплади.

«ALKAR TORG» хусусий корхонаси , МЧЖ «ALKAR TORG» га айлантирилади.
Даъволар матбуотда эълон чоп этилган кундан бошлаб 2 ой давомида қабул қилинади.
Тел. 134-72-27

Milliy tiklanish
Муассис: Миллий тикланиш демократик партияси

Бош муҳаррир: Иброҳим ҒАФУРОВ

Нашр муҳаррири: Дилмурод ҚИРҒИЗБОЕВ

Газета 014-рақам билан рўйхатдан ўтган. Буюртма: Г — 426. Ҳажми 2 босма табоқ. Адади 1502 Сотувда эркин нархда .

Газета IBM компьютерида терилди ва саҳифаланди. Саҳифаловчи: Раъно ИСМАИЛОВА Босишга топшириш вақти 20.00 Нашр кўрсаткичи — 158

Манзилимиз: Тошкент шаҳри, Матбуотчилар кўчаси, 32 уй

Телефонлар: қабулхона — 133-67-51, 136-56-29, бўлим — 136-58-80, реклама ва эълонлар бўлими — 136-58-73

«Шарқ» нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси босмахонасида чоп этилди. Манзили: Тошкент шаҳри, Буюк Турон кўчаси, 41-уй

Босишга топширилди 20.00